rost

manifest românesc

Criza generației noi

Un proiect anacronic – Autonomia Ținutului Secuiesc

O teologie ortodoxă a politicului?

Centenarul naşterii unui martir: Mircea Vulcănescu

an II ● nr. 13 ● 2004 ● 15.000 lei

www.romfest.org

Coperta I : Mircea Vulcănescu, în anii săi de glorie

sumar

numărul 13 – martie 2004

EDITORIAL

- ***Criza generației noi***
  de Claudiu Târziu.....3

REPERE

- ***Centenarul nașterii unui martir: Mircea Vulcănescu***
  de Nicolae Tescanu.....4
- ***Un gând despre Mircea Vulcănescu***
  de Mircea Platon.....6
- ***Mircea Vulcănescu și problema spiritualității***
  de George Enache.....7

POLITICE

- ***Gigi Becali și clubul "Politica"***
  o analiză a Grupului GEMA.....9
- ***România și scindarea vechiului Occident***
  de Adrian Marcu.....12
- ***Un proiect anacronic - Autonomia Ținutului Secuiesc***
  de Ioan Lăcătușu.....14

SOCIETATE

- ***Biserica Ortodoxă, de la supunere la parteneriat cu Puterea***
  de Radu Preda.....18

CONSERVATORUL

- ***Partidul Conservator. Profil istoric și doctrinar***
  de Adrian Iorgulescu.....21
- ***Peter Viereck: "Să știi rostul unui lucru"***.....24

ESENȚIAL

- ***Îndemn pentru unificarea registrelor de existență***
  de Mihai Câșlariu.....26
- ***Numai pentru păcătoși***
  de Daniela Moga.....27
- ***Din nou despre binele românesc sau intimitatea cu Dumnezeu***
  de Mihai Câșlariu.....28

HISTORIA

- ***Despre "reeducarea" de la Pitești, cu Părintele Calciu***
  de Nicolae Stroescu-Stînișoară.....30

CREȘTINUL

- ***Biserica Ortodoxă și Ecumenismul azi*** **(II)**
  de Cristian Ivănuță.....32
- ***Manifestări dedicate Mitropolitului Visarion Puiu***
  de Adrian Nicolae Petcu.....33
- ***O teologie ortodoxă a politicului?***
  de Sergiu Tofan.....35

CEALALTĂ ROMÂNIE

- ***Serbia de răsărit: o mare de români***
  de Viorel Dolha.....38

LA ROST

- ***Mituri și simboluri în comunicarea politică***
  de Viorel Patrichi.....40

SEMNAL EDITORIAL

- ***Publicații pentru minte și suflet***.....42

POȘTA REDACȚIEI

- ***"România are nevoie de o mișcare conservatoare"***

rost
manifest românesc

Fondată 2002

Revistă națională editată de Asociația ROMFEST XXI

DIRECTOR
Claudiu TÂRZIU
0740.103.621
rost@romfest.org

SENIORI EDITORI
Paul GHIȚIU
Cristi PANTELIMON

DIRECTOR ADMINISTRATIV
Nicu BUTNARU
0723.504.807
romfest@romfest.org

REDACȚIA
Mihail ALBIȘTEANU
Silviu ALUPEI
Radu DUMITRESCU
Mircea PLATON

COLABORATORI PERMANENȚI
Corina BISTRICEANU
Alexandru BOER
Pr. Gheorghe CALCIU
Răzvan CODRESCU
George ENACHE
Dumitru MANOLACHE
Viorel PATRICHI
Adrian Nicolae PETCU
Marcel PETRIȘOR
Nicolae STROESCU-STÎNIȘOARĂ
Florea TIBERIAN
Varujan VOSGANIAN

DESIGN & GRAFICĂ
Bianca Oprea

EDIȚIE INTERNET
Dragoș DORAN

CORESPONDENȚĂ
C.P. 62, O.P. 66 – București

DIFUZARE
Rodipet SA

ABONAMENTE
La redacție sau prin Rodipet SA
(nr. catalog 4843-VI)

ISSN
1583-6312

www.romfest.org/rost

Reproducerea unor articole apărute în revista *Rost* este permisă numai cu acordul scris al redacției. *Rost* este difuzată în țară și în comunitățile românești din Europa, SUA și Canada.

Criza generației noi

Claudiu TÂRZIU

Cîte planuri, cîte nădejdi și cîte amăgiri nu se leagă de generația nouă? Tineretul este pe buzele tuturor în ultimii 15 ani, dar în preocupările a foarte puțini. Generația veche știe că va veni vremea cînd viitorul lumii românești va fi în mîinile celor care aveau cel puțin 14 ani și maximum 25 de ani la revoluție. Și totuși se poartă cu o nepăsare criminală față de ei. Iar tineretul protestează cum se pricepe: emigrează sau se scufundă masochist în letargie. Își consumă energia vulcanică în patimi răscumpărătoare de frustrări sau în ambiții deșarte.

Criza de identitate și de ideal pe care o cunoaște generația noastră mi se pare cea mai gravă dintre cele traversate de generațiile României moderne. În sîngele acestei generații pare că nu mai fierbe nici o primăvară, nici un nou început. După doar cîteva bătălii (decembrie '89, Piața Universității-Zona liberă de neocomunism) scîrba a luat locul entuziasmului în sufletul său. Cînd spun asta, nu-i uit pe cei care, într-un fel sau altul, construiesc pentru ei înșiși. Sigur că sînt numeroși tineri de succes în afaceri, alții cu izbînzi în plan politic și destui care își trăiesc viața decent. Dar aceștia nu dau naștere unui torent care să revoluționeze viața românească, nu determină schimbarea în bine a românilor, nu pun vreo temelie teoretică pentru România de mîine. Ei nu sînt mistuiți de vreun ideal, ci sînt dedicați unei banale acțiuni de supraviețuire (chiar dacă la niveluri diferite).

Cînd spun generație mă refer la totalitatea celor apropiați ca vîrstă care făptuiesc pentru societate și marchează timpul cu măiestrite arabescuri ale gîndirii lor, slujind unei cauze.

Din fericire, tineretul nu este inert în întregime. O parte a mutat lupta din stradă pe tărîm cultural și caută soluții pentru ieșirea din criză. Această parte este însă alcătuită din mai multe categorii de, să le zicem așa, activiști cultural-politici, care – fiecare potrivit principiilor sale – se căznesc să repună generația în rosturile sale. Chiar dacă aspirațiile, reperele și credințele îi deosebesc, toți înțeleg că identitatea unei generații se conturează de pe poziții spirituale. Știu că o generație este măsurată, în istorie, după faptele sale și își asumă rolul de călăuze ale tineretului spre normalitate. Spre ceea ce cred ei că înseamnă normalitatea.

Mircea Vulcănescu i-a împărțit pe categorii pe principalii exponenți ai culturii românești interbelice după cum se raportau la spiritualitate, care era asimilată cu problema tinerei generații. Cred că această chestiune rămîne fundamentală și pentru generația noastră. În funcție de pozițiile de pe care abordăm spiritualitatea ne aflăm mai aproape sau mai departe de adevăr, deci de lămurirea drumului pe care trebuie să mergem. Luînd drept model analiza lui Vulcănescu, distingem între tinerii intelectuali:

1. Adepții „*political corectness*“, care sînt de mai multe soiuri, de la postmoderniști liberaloizi și stîngiști atei cu porniri antinaționale, pînă la culturnici democrați cu apucături comuniste; fiind caracterizați de o orientare necritică spre Occidentul actual, din oportunism sau în virtutea unui crez, nu importă.

2. Conservatorii, definiți prin credința în Dumnezeu, iubirea de neam, devoțiunea pentru patrie și respectul față de tradiție, care se găsesc în subcategoriile: național-creștini, mistici și radicali.

3. Nostalgicii comuniștii, avînd ca amprentă antioccidentalismul din principiu și unde intră naționalist-comuniștii și marxiștii idealiști.

Nu-mi propun să dezvolt această schemă pînă la detaliu. Am indicat doar principalele curente din spațiul cultural-politic. Astfel, ne putem explica mai lesne cine și de ce susține o anume direcție. De rezultatul înfruntării dintre aceste curente, de felul în care vom ști să ieșim din criza generației depinde și viitorul nostru. Vom trăi în continuare într-o Românie săracă, ori în una prosperă? Vom fi o țară creștină, sau una indiferentă religios ori, mai rău, una antihristă? Ne vom reunifica patria sau ne vom desființa statul național? Vom plînge mai departe pe umerii unei „culturi minore“ sau vom impune creațiile românești în lume? Vom adopta în neștire forme fără fond doar pentru că aparțin Occidentului sau ne vom adapta specificului național? Răspunsul la aceste întrebări și la încă multe altele îl vom afla destul de curînd.

■

Centenarul naşterii unui martir: Mircea Vulcănescu

Nicolae TESCANU

Spirit enciclopedic şi personalitate complexă a generaţiei ’27, cu o viaţă socială intensă, bucurîndu-se de poziţii importante în societate şi de onoruri pe măsură, dar avînd un sfîrşit martiric, Mircea Vulcănescu este o figură exemplară în panteonul Dreptei româneşti. De aceea, la o sută de ani de la naşterea sa, înţelegem să-l evocăm în acest număr al revistei rost.

Împrăştiat în prea multe urgenţe de moment, n-a găsit răgazul pentru a-şi consolida opera. Toate exprimările sale – scrise sau orale, deopotrivă de profunde şi măiestru şlefuite – sînt prilejuite de solicitările celor care îl preţuiau. Firesc şi competent, a abordat teme dintre cele mai diverse, fermecîndu-şi auditoriul. Fără stridenţe ditirambice şi patetisme ieftine, a ştiut să releve esenţialul în privinţa românismului şi a ortodoxiei.

Erudit şi cu o inteligenţă formidabilă, a lămurit chestiuni fundamentale pentru că i s-a cerut şi nu din voinţa clădirii unei opere. Acesta pare a fi motivul principal pentru care, în ciuda notorietăţii şi a respectului de care a beneficiat în epoca interbelică, posteritatea îi este modestă. S-a risipit cu o superbă generozitate şi cu umor.

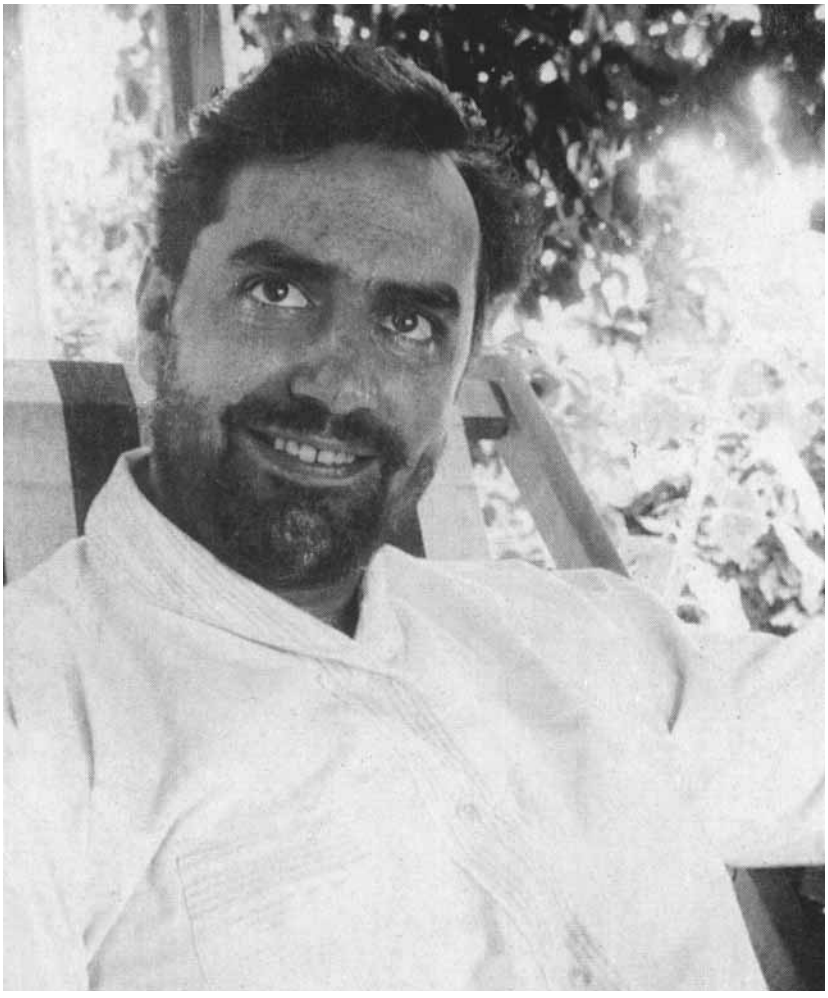

În conştiinţa noastră publică, numele lui Mircea Vulcănescu nu are nici pe departe ecoul celor ale lui Nae Ionescu, Lucian Blaga, Nichifor Crainic sau Mircea Eliade, membri ai aceleeaşi mari familii spirituale. Poate că dacă ar fi fugit dinaintea tăvălugului comunist, ori măcar ar fi supravieţuit închisorii, Mircea Vulcănescu şi-ar fi împlinit o parte din proiecte şi ar fi preţuit aşa cum merită.

Repere biografice

Mircea Vulcănescu s-a născut pe 3 martie 1904, la Bucureşti, în familia unui inspector financiar. Clasele primare le-a absolvit în Capitală, gimnaziul la Iaşi şi Tecuci (fiind refugiat în timpul ocupaţiei germane), iar liceul l-a urmat la Galaţi şi Bucureşti. De foarte tînăr şi-a descoperit dexterităţi de activist social: la 12 ani a devenit cercetaş, iar la 16 s-a înscris în Societatea culturală „Înfrăţirea românească“. Din adolescenţă a scris poezii şi eseuri („Conştiinţa naţională la români“, „Cine e poetul românismului“). În 1921 s-a înscris la Facultatea de Filosofie şi Litere şi la Facultatea de Drept din Bucureşti. A fost un membru remarcabil al Asociaţiei Studenţilor Creştini din România (ASCR). În anul universitar 1923 – 1924 şi-a satisfăcut stagiul militar, ca voluntar, la Şcoala militară de geniu din Bucureşti, unde a obţinut gradul de sublocotenent.

În timpul studenţiei a scris mai multe lucrări filosofice: *Cercetări asupra cunoştinţei, Introducere în fenomenologia teoriei cunoştinţei, Misticismul şi teoria cunoştinţei.* A proiectat *Sistemul meu filosofic: existenţialismul.* A publicat mai mult articole în *Buletinul ASCR*.

Și a crescut sub influența profesorilor săi Dimitrie Gusti și Nae Ionescu.

În 1925, și-a luat licențele în Filosofie și în Drept. În primăvara aceluiași an a participat la campania monografică organizată de Dimitrie Gusti în comuna Goicea-Mare, județul Dolj.

Tot atunci s-a căsătorit cu Anina Rădulescu-Pogoneanu, o colegă de facultate.

Începînd cu toamna lui 1925, Mircea Vulcănescu a făcut studii de specializare la Paris, intenționînd să-și dea un doctorat în drept și altul în sociologie. Vremurile nu i-au permis să-și definitiveze studiile.

În iarna lui 1927, a început colaborarea la *Gândirea.* A continuat să aibă o vie activitate în cercurile cultural-religioase la Paris, unde a conferențiat în repetate rînduri. În octombrie 1928, a început să colaboreze la *Cuvântul*, unde va scrie pînă la suspendarea din 1933 a ziarului. În anul universitar 1929 – 1930, a fost asistent onorific la catedra profesorului D. Gusti. Apoi, profesor de economie politică și științe juridice la Școala de Asistență Socială, pînă în 1935. S-a despărțit de Anina Rădulescu-Pogoneanu.

Pe 27 aprilie 1930 s-a căsătorit cu Margareta Ioana Niculescu, o altă fostă colegă de facultate, profesoară de liceu. Între timp, a publicat articole pe teme religioase, eseuri filosofice și texte de economie politică; a mers în campaniile monografice organizate de profesorul D. Gusti; a conferențiat cu diverse ocazii și a participat la emisiunea „Universitatea Radio“ de la Radiodifuziunea Română.

Pe 13 octombrie 1931 a ieșit în public asociația culturală „Criterion“, la simpozioanele căreia Vulcănescu a susținut comunicări. A colaborat la *Viața Universitară, Realitatea ilustrată, Ultima oră, Pan, Azi, Prezentul, Criterion, Convorbiri literare, Izvoare de filosofie, Index, Dreapta, Floare de Foc, Familia, Cuvîntul studențesc, Gînd românesc, Ideea Românească, Excelsior*, de multe ori sub pseudonim. Din iunie 1935, a deținut funcția de director general al Vămilor pînă în septembrie ’37, cînd a fost demis după ce a descoperit contrabanda cu băuturi și țigări făcută de Eduard Mirto, fost ministru al Comunicațiilor. Totuși, a fost numit director al Datoriei Publice în același Minister al Finanțelor. În acei ani a călătorit mult pentru interesele statului român în mai multe capitale europene. În anii următori, a ocupat de asemenea poziții importante în administrația națională: 1940 – 1941, director la Casei Autonome de Finanțare și Amortizare și președinte al Casei Autonome a Fondului Apărării naționale, pentru ca din 27 ianuarie 1941 să fie subsecretar de stat la Finan-țe, pînă la 23 august 1944. În această perioadă, a fost asistent onorific la catedra de Sociologie a profesorului Gusti. Regele Carol al II-lea și ulterior regele Mihai I i-au conferit distincții și mari ordine naționale, în semn de recunoaștere pentru serviciile aduse statului român.

Orator de mare forță, a conferențiat cu pasiune și persuasiune pe subiecte de la s*atul românesc* la *dimensiunea românească a existenței*. După lovitura de stat din 23 august ’44, a revenit pe postul de șef al Datoriei Publice, unde a rămas pînă pe 30 august 1948, cînd a fost arestat în lotul al doilea al foștilor membri ai guvernului Antonescu, calificați drept „criminali de război“.

La 9 octombrie 1946 a fost condamnat la opt ani temniță grea. Judecarea recursului s-a prelungit pînă în ianuarie 1948, cînd instanța a menținut pedeapsa din ’46.

Închis la Aiud, alături de majoritatea elitei românești, Mircea Vulcănescu a ținut o serie de conferințe considerate subversive de torționari, pentru că le menținea oamenilor moralul. Astfel că a fost izolat, la fel ca alți 12 bărbați din celula sa, în hrubele secției 1. Acolo au fost dezbrăcați în pielea goală și lăsați într-un frig cumplit, neavînd paturi sau scaune pe care să șadă. Epuizat, unul dintre deținuți a căzut din picioare după cîteva ore. Vulcănescu s-a așezat pe ciment ca o saltea pentru cel doborît, salvîndu-i viața. Filosoful a murit însă pe 28 octombrie 1952, bolnav de plămîni, ca urmare a tratamentului inuman la care a fost supus. Avea 48 de ani și a lăsat cu limbă de moarte un îndemn cutremurător, cu adevărat demn de un mucenic: „Să nu ne răzbunați!“. ■

Principalele publicații ale lui Vulcănescu

- Teoria și sociologia vieții economice. Prolegomene la studiul morfologiei economice a unui sat (1932)
- În ceasul al 11-lea (1932)
- Cele două Românii (1932)
- Gospodăria țărănească și cooperația (1933)
- Războiul pentru întregirea neamului (1938)
- Înfățișarea socială a două județe (1938)
- Dimensiunea românească a existenței (1943)

Cîteva dintre acestea au fost reeditate după 1990, mai ales prin grija neobositului său exeget Marin Diaconu. Numeroase alte texte de și despre Mircea Vulcănescu au apărut într-o serie de culegeri și în mai multe publicații periodice din țară și străinătate, începînd din anii ’60.

Mircea Eliade și Emil Cioran au plecat, Mircea Vulcănescu a rămas. Eliade și Cioran au făcut carieră în Apus, Vulcănescu a făcut pușcărie în țară. Eliade și Cioran și-au petrecut viața în scris, Vulcănescu și-a petrecut-o în moarte. Au făcut bine Eliade și Cioran că au plecat? A făcut bine Mircea Vulcănescu rămânând? Dacă Eliade și Cioran ar fi murit cu Vulcănescu? Dacă Eliade ar fi devenit informator al securității și Cioran redactor-șef la „Scânteia"? Dacă Vulcănescu ar fi plecat să facă o solidă carieră universitară în Occident? După 50 de ani de mizerie comunistă ne dăm seama că nici una dintre ipotezele de mai sus nu ar fi schimbat cu nimic soarta României.

Un gând despre Mircea Vulcănescu

Mircea PLATON

Un mare intelectual în plus în exil, doi mari scriitori în plus morți sau ticăloșiți în pușcărie n-ar fi afectat liniile generale ale tabloului. „Martirul Emil Cioran!? Și ce dacă!", s-ar fi răstit Nicolae Ceaușescu. „Vulcănescu de la Yale?! Cine-i ăla?" s-ar fi constipat Bobu. Renunți la destin pentru o carieră? Dar dacă singurul destin ți-e cariera? Și dacă sunt alții care nu vor să urce decât treptele ierarhice ale destinului? Amintirea unora stăruie în biblioteci, a altora în calendar. Mulți dintre cei care sunt în calendar sunt și în biblioteci; câțiva dintre cei care sunt doar în biblioteci ar merita să intre-n calendar. România, țara lui Eliade? România, țara lui Vulcănescu? Dar ce e România? În cel mai bun caz, țara lui Eliade și Vulcănescu. Poate că România mai există doar pentru că Eliade a plecat și Vulcănescu a rămas. Poate că România există în ciuda faptului că Eliade a plecat și Vulcănescu a rămas. De ce l-am izgonit pe Eliade și de ce l-am ucis pe Vulcănescu? De ce nu l-am ucis și pe Cioran? De ce a scris Voltaire Candide? Dacă nu ar fi venit comunismul și ar fi rămas cu toții în România, poate că Cioran ar fi ajuns să-și plictisească publicul cu veșnicele-i agonii, poate Eliade ar fi ajuns un fel de Nicolae Iorga, admirat pentru cuprinderea intelectuală dar bârfit și chiar detestat pentru megalomanie, poate Eugen Ionescu ar fi fost cel mai mare critic literar român în viață, iar Mircea Vulcănescu ar fi continuat să se îngrașe spre necazul acestuia din urmă.

Poate că Eliade, Cioran și Vulcănescu au frământat de-a lungul anilor multe din întrebările de mai sus. Și-au putut ei găsi vreun răspuns? Nu știm. În anumite împrejurări, istoria devine biografie, se adâncește în suflet și curge, liniștit sau dureros, printre șisturi și spade. Alteori, biografia devine istorie. Când a murit Socrate, învățăceii au stat cu el și i-au descris ultimele zile. Când a murit Iisus, ucenicii au stat cu el și i-au anunțat Învierea. Când a murit Mircea Vulcănescu, ucenicii și prietenii îi erau în exil sau în temnițe. Și totuși cineva i-au fost alături. Nu a murit singur. Nici în agonie blasfemiatoare. Ci cu o împăcare a tuturor întrebărilor: „Să nu ne răzbunați!"

Cei mai mulți oameni judecă succesul unei biografii după ecoul pe care îl are. După zarva produsă. Dar mai sunt și traiectorii care produc tăcere. Nu tăcerea penibilă sau ironică, ci tăcerea rotundă a descătușării. O tăcere cu miez de imn. Cum te ferești de istorie? Fugind din calea ei? Imposibil. A fugi din calea istoriei înseamnă a colabora cu ea. Scriind?! Curgi odată cu timpul. Clădești ruine. Te aduni într-o oglindă care se sparge în realitate. Dar dacă te reculegi într-o tăcere atât de adâncă și grea încât în jurul tău istoria se face liniște? Tăcerea nu se știrbește, nu trebuie tradusă, nu-i trebuie note de subsol și nici ediție critică. Doar un autor onest. Istoria, o clipită. Lupta, o respirație. Mircea Vulcănescu – scriitorul a patru volume de opere? Da. Un om care și-a făcut datoria? Desigur. Dar, mai presus de toate, cavalerul unei mari tăceri. Care e pe rod. ■

Mircea Vulcănescu și problema spiritualității

George ENACHE

În literatura lumii este amintit uneori următorul scenariu: eroul găsește un manuscris în paginile căruia se află tăinuită CALEA pe care el trebuie să o apuce. Scriu CALE cu majuscule deoarece e mai mult decât un drum fizic, este vorba în primul rând de un itinerariu spiritual. În textele alchimice, de exemplu, regăsim indicații despre cum se poate făuri *athanorul*, matricea cu ajutorul căreia poți făuri aurul cunoașterii divine și piatra filosofală, sau care te fac atent asupra arcanelor pe care tu, ca persoană aspirând la desăvârșire spirituală, le întâlnești în procesul interior de *solve* și *coagula*. Chiar dacă sunt descrieri tehnice ale unor mașinării sau complicate itinerarii psihologice, ele au în comun acest caracter de reper, de „puncte cardinale în haos“ - cum ar spune Crainic, de ORIENTARE, însă simpla lectură a manuscrisului nu este suficientă, ci trebuie să punem indicațiile în practică, în act, pentru ca procesul să poată fi desăvârșit.

Imaginea de mai sus mi-a venit în minte atunci când am parcurs pentru prima dată textele lui Mircea Vulcănescu, adunate cu acribie în cele trei volume publicate în 1996 la Editura Enciclopedică sub titlul Dimensiunea românească a existenței. Majoritatea acestor texte sunt simple proiecte, schițe, dar, citindu-le, ai sentimentul că ele spun mai mult decât o carte, sunt însăși esențializarea problemei respective. Colegii de generație și exegeții de mai târziu au remarcat la Mircea Vulcănescu uluitoarea diversitate a domeniilor în care acesta se mișca cu o ușurință rar întâlnită, cu firescul pe care oamenii obișnuiți îl au atunci când respiră. Constantin Noica spunea: „Era chiar ceva uluitor și dezarmant pentru fiecare dintre noi: știa mai bine decât noi, uneori, ceea ce credeam că putem socoti problema noastră“. Ceea ce fascina mai mult era, spune tot Noica, „nu atât revărsarea, cât izvorul. Ceva din neștiutul spiritului nu înceta să se refacă… Despre aproape orice vorbea Mircea Vulcănescu, îți dădea sentimentul că se naște din el.“ Filosoful de la Păltiniș sfârșea prin a-l compara cu biblicul Noe, cel care comunica direct, firesc, cu Dumnezeu, și care a știut să rânduiască într-o arcă jivinele pământului. Și, într-adevăr, Mircea Vulcănescu a știut să asimileze toate treptele realului și să ofere sentimentul integralității, de la înalta speculație filosofică la riguroasele planuri pentru economia României și a Estului Europei, de la munca intensă și sistematică la plăcerea loisirului, organizat însă și acesta cu minuțiozitate.

Diversitatea preocupărilor a condus la o oarecare risipire în planul canonic al achizițiilor științifice, neîmplinindu-se într-un spațiu strict delimitat al vreunei discipline precum alți colegi de generație. Refuzul de a sta sub „blestemul“ unei singure idei, moartea, de o tragică măreție, asumată din nou cu firescul care îl caracteriza, sunt poate cauze ale acestei neîmpliniri aparente.

Noica spunea că, dacă nu ar fi citit studiul *Dimensiunea românească a existenței*, n-ar fi scris poate niciodată *Rostirea filosofică românească*. Și azi schițele, proiectele sale oferă sugestii extrem de valoroase pentru cei interesați de o anumită problemă. Un articol sau numai un rând îți pot ORIENTA căutarea.

Un sentiment similar am avut când, dorind să scriu un studiu despre ortodoxismul interbelic și problema spiritualității, Mircea Vulcănescu, prin două articole ale sale, mi-a orientat în mod decisiv cercetarea, deopotrivă sub aspect ideatic și metodologic. Ele constituie unul din cele mai complete și comprehensive răspunsuri la problema ideii de spiritualitate intens vehiculată în cultura română interbelică. Totul a început printr-un răspuns acordat unui chestionar inițiat, în 1928, de revista *Tiparnița literară* referitor tocmai la problema dacă există sau nu o nouă o „nouă spiritualitate“ în cultura română. Mai târziu, în plină înflorire a mișcării Criterion, Mircea Vulcănescu revenea cu un text mult mai amplu pe această problemă.

El iniția, de fapt, un veritabil dicționar al noțiunilor celor mai folosite în orizontul cultural al epocii. Importanța acestui demers este bine subliniată de autor: „Fiecare epocă are anumiți termeni care par a stârni un interes superior altora. Evidențierea

Foto: Bogdan Onofrei

valorii de circulație a acestor termeni și a sensurilor lor ajută la fixarea fizionomiei spirituale a epocii. Precizând sensul ideilor principale ale vremii și determinând valoarea lor de circulație, dicționarul mai poate servi de îndreptar gândului celor mai tineri, care vor să se orienteze exact față de problemele pe care le găsesc deschise de înaintașii lor".

Ori nici un termen nu era atât de intens vehiculat precum cel de „spiritualitate" și nici unul nu era atât de echivoc, iar una din cauze se datora sensurilor multiple pe care el le are. Vulcănescu a identificat trei accepțiuni principale: viață interioară, cultură, viață duhovnicească.

Primul sens pune accentul pe trăirea intensă a clipei, presupune entuziasm, frământare, pasiune. E cultivat de omul căruia îi plac trăirile puternice, sentimentele extreme, care se simte bine numai atunci când sufletul său tresaltă și refuză limitările. Este evidentă în acest caz dimensiunea psihologizantă a ideii de spiritualitate.

A doua accepție privește trăirea orientată axiologic, pentru un ideal, primând dimensiunea rațională. Modul în care poate fi trăită această spiritualitate este multiplu, după cum multiple sunt modelele culturale care pot fi urmate. În perioada sa Mircea Vulcănescu identifica trei tipare ca fiind mai răspândite: umanismul, naționalismul integral și marxismul.

În sfârșit, în al treilea sens, spiritualitatea înseamnă: „viață veșnică, trăire în universalitatea absolută, în Duhul Sfânt; asceză și viață mistică". „Caracterul interior și cel realist apropie acest sens al spiritualității de cel dintâi, de care îl desparte caracterul eteronom al trăirii, omul duhovnicesc nefiindu-și niciodată, sieși, lege și măsură, spune Vulcănescu. Caracterul transcendent al temeiului acestei trăiri și chipul suprafiresc în care această transcendență ia cuprindere în viața sufletească a omului duhovnicesc despart acest sens de cel de-al doilea".

Odată lămurită problema sensului noțiunii de „spiritualitate", autorul trece la o analiză minuțioasă a modului în care intelectualitatea românească s-a raportat la această problemă. În doar câteva pagini, Mircea Vulcănescu reușește să pună ordine într-o chestiune deosebit de complexă și aparent haotică. Folosind o reprezentare „arhitectonică" simplă și elegantă, el pune în nișa cea mai potrivită pe principalii exponenți ai culturii românești interbelice. Judecata este fără cusur și își păstrează valabilitatea deplină și astăzi. Se arată, pe bună dreptate, că problema „noii spiritualități" a fost identificată la începuturile ei, în anii 1925-1929, cu problema „tinerei generații". Pe parcurs a apărut un clivaj, semn, după cum frumos spune Vulcănescu, că „identitatea de generație nu implică o identitate de poziție spirituală", iar în 1934, când autorul scria aceste rânduri[1], situația se prezenta astfel:

1. O categorie de intelectuali, în frunte cu Nae Ionescu și Nichifor Crainic a rămas favorabilă unei spiritualități înțelese ca viață duhovnicească. Această categorie, în care se include și el, cultiva tradiționalismul și ortodoxismul.

2. O a doua categorie, care punea accentul pe aspectul cultural al termenului de „spiritualitate" era mai diversă, având patru varietăți:

a. Curentul marxist, inspirat de idei ale materialismului dialectic, cuprindea nume precum M. Ralea, P. Pandrea, Anton Dumitriu, Al. Sahia, etc. Principala caracteristică ar fi considerarea spiritualității exclusiv în funcție de lupta de clasă și de determinismul economic al societății.

b. Naționalismul integral. În acest caz spiritualitatea de orice fel este valoroasă în măsura în care reprezintă „o consolidare a realităților, o potențare a forțelor și o sporire a valorilor naționale". Din acest curent fac parte, în opinia lui Vulcănescu, N. Iorga, A.C. Cuza, C.Z. Codreanu, O. Goga, M. Manoilescu, P. Șeicaru, V. Băncilă, E. Bernea, M. Polihroniade etc.

c. Umanismul neoclasic, „umanist, universalist, echilibrat și spiritualist" a fost adoptat de Tudor Vianu, Șerban Cioculescu, Dan Botta, Ion Cantacuzino, Petru Comarnescu, Mihail Sebastian, C-tin Noica.

d. O ultimă categorie, reprezentată de Lucian Blaga sau Stelian Mateescu, refuzând vreuna din doctrinele religioase instituite, resping în același timp viziunea umanistă asupra culturii, căutând o întregire a omului prin recursul la divinitate.

3. Ultima categorie identificată de Mircea Vulcănescu, și, după el, cea mai numeroasă, ar avea drept lider de opinie pe Mircea Eliade și, alături de el, pe Emil Cioran, Eugen Ionescu, I. Dobridor etc. Aceștia respingând vechile distincții sunt în căutarea unei spiritualități noi, iar căutarea lor capătă adesea accente agonice.

Tot ce am făcut în aceste puține rânduri este o reamintire a unor lucruri al căror rost este de mare importanță pentru ORIENTAREA generației tinere de azi, un răspuns celor care sunt îngrijorați de diversitatea manifestărilor acesteia. Reamintim vorbele lui Vulcănescu: „identitatea de generație nu implică o identitate de poziție spirituală", iar exemplul cel mai bun este dat de propria sa generație culturală din perioada interbelică. Este acesta un lucru rău? Credem că nu. Parcurgând „nișele" culturale stabilite de Vulcănescu, identificăm în ele colegi, prieteni ai acestuia, care, cu toate divergențele de opinie, au slujit, cu toții, cultura românească. Important era spiritul creativ și dorința de a realiza lucruri cu adevărat importante. Cu atât mai mult tinerii de azi – în atât de multe cazuri doar epigoni, în ordinea culturii, a marii generații interbelice – ar trebui să fie mai puțin interesați de distrugerea „inamicului" de idei și să dea măsura adevărată a propriei capacități creatoare.

Întorcându-ne pe tărâmul cercetării științifice, repetăm că, pentru istoricii culturii românești interbelice, acest text al lui Mircea Vulcănescu rămâne un reper de neocolit.

Ceea ce am scris în aceste rânduri îl reprezintă pe Mircea Vulcănescu „al meu", adică acele aspecte din lucrările sale care m-au ajutat în propria orientare. Însă această operă este atât de diversă și fecundă, încât fiecare cititor al ei va regăsi pe un Mircea Vulcănescu „al său". Suntem convinși. ■

1 Textul, intitulat Spiritualitate, a apărut pentru prima dată în „Criterion – revistă de arte, litere și filosofie", anul 1, r. 2, 1 noiembrie 1934, p. 3-4.

Gigi Becali și clubul „Politica“ (I)

După entuziasmul primilor 15 ani de după 1989, a venit vremea în care apatia politică se înstăpânește, încet și sigur peste români, tot mai puțin dispuși să plece urechea la laudele autoadresate sau la acuzele de jaf și corupție care fac sarea și piperul disputei politice românești. Și totuși, în starea de resemnare generală, mai există, se pare, surprize. La sfârșitul anului trecut, Gigi Becali a devenit om politic, unul dintre puținii apelați diminutival.

Este ușor să intri în politică, dar este mai greu să ajungi în politica „mare“, în zona deciziei naționale și implicit să devii om politic important. O simplă adeziune la un partid politic, înființarea sau preluarea unui partid nu determină neapărat intrarea în „elita“ politică a țării. Politica românească postdecembristă a înregistrat numeroase eșecuri de acest gen. Cazul Ilie Năstase este unul dintre cele mai cunoscute: un personaj șarmant, cu o imagine publică foarte bine conturată, cu audiență în rândul populației și în plus beneficiind de sprijinul unuia dintre cele mai puternice partide politice din România. Cu toate aceste atuuri, Ilie Năstase a înregistrat un eșec în alegerile pentru primăria Capitalei. De atunci s-a tras concluzia că o personalitate a vieții publice, în particular din lumea sportului, care se implică în politică nu aduce partidului respectiv prea multe voturi în plus, ba chiar că este de-a dreptul nefolositor.

Anunțul lui Gigi Becali privind preluarea președinției Partidului „Noua Generație“ s-a transformat într-un *eveniment politic* urmat de numeroase luări de poziții. Cauzele cele mai importante ale acestei situații s-ar rezuma la faptul că Becali nu s-a înregimentat în nici unul dintre partidele politice existente și la discursul politic pe care acesta a început să-l promoveze, discurs susținut de o imagine publică ce a depășit de câțiva ani zona strictă a fotbalului, a sportului în general.

În cadrul analizei care urmează vom încerca să aflăm care sunt șansele lui Gigi Becali în politică trecând prin motivația acestui gest, perspectivele politice interne și externe, condiționările comunității din care face parte, o schiță psihologică a personajului și o evaluare a oamenilor de care are nevoie.

I. De ce a intrat Gigi Becali în politică?

Pentru această discuție ne-am propus luarea în discuție a patru ipoteze relativ independente una de cealaltă:

1. Diversiune PSD

Către această ipoteză duc câteva date destul de „vizibile“ între care, cea mai evidentă, legătura cu celebrul „strateg“ al partidului de guvernământ, Viorel Hrebenciuc. Este greu de crezut că pe cele două personaje le leagă doar Steaua și o prietenie în care poartă discuții în genul celor din romanele de duzină – vezi declarația lui Gigi Becali cum că Hrebenciuc „l-a ajutat să înțeleagă că toți oamenii sunt egali“. Vicepreședintele PSD are, după cum se știe, o mână bună, de sub ea ridicându-se, în primul rând în Moldova, dar nu numai, cu mare viteză, o mulțime de oameni de afaceri despre a căror onorabilitate îndoielnică presa a scris și continuă să scrie.

Un alt motiv ar fi declarația lui Gigi Becali cum că zona doctrinară a PNG ar fi cea democrat-creștină – populară într-un moment în care proaspătul președinte nu știa nimic despre programul sau doctrina partidului preluat, după cum rezultă din chiar răspunsurile sale. Ori, un partid fabricat în laboratoarele PSD pentru a acoperi această zonă brusc aglomerată (PNȚCD, AP, PUR și chiar, după documentele scoase până acum, PNL ocupă această parte a eșicherului politic) ar fi deosebit de folositor.

Tot la fel de folositoare ar fi și diminuarea zonei de influență pe votanții conjuncturali ai PRM-ului prin mesajul național, creștin și justițiar al lui Gigi Becali. Scăderea procentelor lui Vadim ar însemna și readucerea lui la stadiul de cățel ascultător și deci aliat politic de nădejde pentru o viitoare guvernare PSD.

2. Diversiune Năstase

O a doua ipoteză care ține de politică este aceea a unui partid cu coloratură creștină (deci cu un mesaj despre moralitate adică echitate, adevăr, dreptate, sprijin comunitar) și națională care să folosească lui Adrian Năstase în cazul unei ruperi a PSD-ului. Deși neclare la nivelul personal, relațiile dintre Iliescu și Năstase în interiorul partidului, la nivelul grupurilor de influență ale fiecăruia sau al instituțiilor – mai ales cele informative, de apărare, de ordine publică – cât și al baronilor de serviciu sunt reci și, dacă nimic altceva nu se întâmplă pentru a produce un dezechilibru consistent în favoarea premierului, o rupere este previzibilă în orizontul de timp de maxim un an. În această situație, dacă fire nevăzute îl leagă pe Vadim de Iliescu, în pofida spectacolului de revoltă pe care primul îl oferă din când în când, PNG-ul ar putea fi nu numai un aliat prețios ci chiar bazinul pregătit în care să se verse activiștii conduși de Năstase. Mai ales că numele Noua Generație i se potrivește mănușă lui Năstase, liderul „noii generații“ din PSD.

3. Bani și putere

Gigi Becali a înțeles, chiar ca urmare a întâlnirii intereselor personale cu sfera publică (vezi, de exemplu, stadionul Steaua) că, cel puțin în România,

➪

„Politica“ e un club mult mai special, complex și profitabil decât e un club de fotbal. Politica e un club care-ți oferă bani, putere, legalizarea manevrelor, oricât de nelegale, imunitatea legii, protecția rețelei („famigliei“), dar și o alifie catifelată și răcoritoare pentru o mândrie prea încinsă. Iar dacă nu ești în el ai nevoie de intermediari scumpi și nu totdeauna de încredere.

Gigi Becali a avut bani și pe vremea comuniștilor, a avut mai mulți după, foarte mulți acum, dar nu se poate să nu fi simțit, mai ales la începuturile vieții sale de om de afaceri, că neavând nici un titlu nobiliar e tratat cu aroganță și dispreț (chiar dacă mascate în spatele unei bunăvoințe servile provocate de bani) de personaje care aveau eticheta respectivă dar care îi erau adeseori inferioare – vezi declarația lui cum că la început se uita la parlamentari ca la niște zei pentru ca în timp să constate că nu îi sunt cu nimic superiori. Iar titlurile respective, în România de astăzi, sunt, de sus în jos, cele de președinte, prim-ministru, ministru, deputat, senator, președinte de consiliu județean, prefect. Nu întâmplător ultimile două dau pe cei mai mulți „baroni“ ai partidului de guvernământ.

În sensul celor de mai sus mulți așa-ziși oameni de afaceri au intrat în politică pentru multiplicarea rapidă a averii, protecție și convingerea că merită și trebuie să fie veneraţi de prostime. Formula acoperitoare în astfel de cazuri, perdeaua de ceață, și aici și aiurea, este aceea că având bani, un astfel de personaj nu e flămând și nu mai are nevoie să fure (sau oricum mai puțin), astfel încât poate lăsa și pentru cei mulți și aceste cuvinte s-au spus și acum, chiar de către Gigi Becali. Ori cercetarea statistică, de aici și de oriunde, arată că între a avea bani la momentul intrării în politică și existența responsabilității de după acest moment nu e nici o legătură și că, de fapt formula care funcționează este: „Cine e cinstit în afaceri este și în politică și cine nu, nu!“.

4. Interesul național

Această variantă presupune, pe baza declarațiilor lui Gigi Becali, că acesta, după o îndelungă reflecție personală și o atentă analiză a realității sociale, a ajuns la concluzia că nu mai poate sta în afara vieții politice. Asumarea noii condiții nu a fost deci realizată pe baza unui impuls de moment, a unor interese meschine personale sau a conformării cu bună știință la jocul unor „păpușari“; mizeria, situația economică dificilă în care se zbate majoritatea populației țării, afacerile oneroase înfăptuite cu banii contribuabilului, corupția generalizată, înlocuirea statului de drept cu statul mafiot, nevoia de demnitate a românului, aceasta este realitatea care l-a provocat pe Gigi Becali să intre în viața politică.

Gigi Becali și-a afirmat întotdeauna public respectul față de Dumnezeu, familie, neam, țară. A făcut și face – spusele lui nu au fost contrazise de nimeni, nici de personaje beneficiare, nici de presă, nici de dușmanii săi – acte caritative și filantropice. Sprijină Biserica – a primit recent Crucea Arhiepiscopală la Alba Iulia – este ctitor de biserici. În preajma intrării în politică, la intrare și după, a susținut că atuurile sale sunt acelea că „iubește oamenii și este patriot“ și de aceea, după ce i-a cunoscut mai bine pe parlamentari și miniștri, a constatat că aceștia nu sunt cu nimic mai buni decât el, ba chiar invers. Becali recunoaște că nu are limbajul acestora dar spune că – accentuează într-o repetiție pe care marchează puncte – important nu e să dai din gură, important e ceea ce ai în inimă și în cap; limbajul se poate învăța, pentru conducere îți iei consilieri, pe când iubirea semenului, a lui Dumnezeu și a țării, cei în cauză, nu mai au cum să le aibă.

Foto: Bogdan Onofrei

Și alte pasaje ale primelor sale declarații par să dea o astfel de orientare gestului său. „Cine se va înscrie în acest partid o va face din patriotism și trebuie să-și dedice viața țării. Vreau să trezesc patriotismul românilor, despre care cred că nu a murit încă. Nu cred că elita românească a dispărut.“ Declarațiile noului lider al Partidului „Noua Generație“ sunt extrem de importante și, dacă sunt serioase, redeschid spațiul interesului și idealului național, prea multă vreme închis în politica modernă.

II. Perspective politice interne

Gigi Becali a preluat un partid din care existau numele, câteva sedii și câțiva membri și nu este întâmplător faptul că a ales „Noua Generație“. Denumirea partidului este una inspirată dar până acum nu a fost absolut deloc exploatată. Ea se potrivește foarte bine declarațiilor lui Becali privind motivul principal al implicării sale în politică: nemulțumirea față de actualii politicieni. Se explică astfel și neimplicarea sa în unul dintre partidele deja existente pentru că nu credem că vreunul dintre partidele ele ar fi refuzat să-l primească în rândul lor. Becali a ales însă un partid intrat demult în negura uitării, dar cu o denumire sugestivă pentru ceea ce a anunțat că dorește să facă în politică. De aici atacurile vehemente ale liderilor politici la adresa lui Becali.

1. Democrația creștină

Doctrina democrat-creștină (nu creștin democrată cum greșit se vehiculează în România, democrația putând fi creștină și nu creștinismul democratic) pe care Becali a anunțat că partidul său o va promova este una destul de discreditată prin activitatea partidelor care anterior și-au revendicat-o. Guvernarea CDR-istă și apoi scandalurile din Partidul Național Țărănesc Creștin Democrat nu sunt încă uitate de electorat. Este în același timp și

un dezavantaj și un avantaj. Reafirmarea doctrinei va fi destul de dificil de realizat, dar în același timp scena politică românească ar avea nevoie de un partid puternic care într-adevăr să o promoveze atât timp cât situația pe această zonă, brusc aglomerată este totuși neclară. PNȚCD se luptă pentru un scor cât mai bun în alegerile locale, care să îi permită atacarea dintr-o poziție favorabilă a alegerilor parlamentare. Acțiunea Populară a lui Emil Constantinescu concurează și ea pentru reprezentarea democrației creștine în România, și încearcă să intre în grațiile fraților europeni. URR este un posibil concurent pe același electorat potențial democrat creștin. Partidul Umanist Român al lui Voiculescu, după o trecere de la socialism la liberalism umanist, se revendică acum și el de la democrația creștină. Cât de autentică însă este încă un semn de întrebare și deocamdată doar a preluat o parte din dizidenții din PNȚCD. Partidul Popular Creștin a fuzionat cu AP.

În privința situației de după alegerile locale, apar două ipoteze. Situația în care unul din partidele care încearcă, pe lângă PNȚCD, să se afirme ca democrat creștine, sau poate chiar PNȚCD, să obțină un procentaj suficient în alegeri pentru a forma polul democrat-creștin, care să se prezinte unit în alegerile parlamentare, caz în care ar putea atrage nemulțumiți sau persoane care nu ar vota pentru ceilalți doi poli, liberal (PNL-PD) și socialist (PSD). Aceasta excluzând din discuție PRM și UDMR. Ne putem însă imagina și situația în care respectivele partide, nefiind suficient de credibile pe plan extern și neputând nici să strângă suficiente voturi în alegerile parlamentare, vor fi devansate de un PNL doritor să lase Internaționala Liberală și Partidul European al Liberalilor, Democraților și Reformatorilor (cu sau fără un PD desprins de Internaționala Socialistă și de Partidul Socialiștilor Europeni), pentru a adera la Partidul Popular European. Din punctul de vedere al procentelor pe care le-ar obține Alianța PNL-PD nu ar fi o problemă prea mare, cu condiția desigur ca alianța sau partidul rezultat din fuziunea celor două componente să adere la principiile PPE și să existe o dorință reciprocă de apropiere. PPE și grupul său parlamentar din Parlamentul European sunt un important

Foto: Bogdan Onofrei

pol de atracție pentru partidele politice naționale care aderă la principiile democrat-creștine, populare și/sau conservatoare, și există precedente de schimbare de apartenență politică europeană, spre exemplu tocmai de la liberalii la popularii europeni (cazurile notabile ale social-democraților portughezi și FIDESZ-ul maghiar). La nivel european, liberalii sunt un mic partid tratat de oportunist, pentru că din cauza diferențelor de opinie între diversele partide liberale membre, grupul votează când cu socialiștii, când cu popularii și încearcă să obțină avantaje de pe urma unei alianțe cu PPE-DE, alianță nefuncțională tocmai din cauza dezertărilor prea frecvente. În cazul în care PNL(-PD) ar face acest pas, un pol democrat-creștin independent de PNL nu ar prea mai putea să își justifice existența nici pe plan intern, și nici pe plan extern.

În ambele cazuri, plecări ale unor persoane sau grupuri nemulțumite de fuziunile partidelor în cauză (și care nu ar migra către unul din cei doi poli de atracție existenți) sunt de luat în calcul, ele putând justifica formarea unui pol politic independent de cel liberal și socialist. Un calcul pur electoral ar arăta că o parte din electorii de orientare democrat-creștină nu ar vota la rândul lor pentru vreun partid altul decât democrat-creștin existent, și ar prefera să nu participe la vot decât să îl acorde socialiștilor sau liberalilor. Pe de altă parte însă, în cazul unui constituiri reușite a unui pol democrat-creștin, trebuie iarăși luate în calcul orgoliile și inamiciții dintre actorii principali. Aceștia ar putea depăși blocajul numai speriați fiind de perspectiva unei dispariții de pe scena politică.

2. Naționalismul „rezidual“

În ceea ce privește orientarea națională, ea este evidentă în declarațiile impetuoase cu care Becali și-a motivat intenția de a participa direct la viața politică. Șansele sale de a polariza interesele naționaliste ale electoralui sunt, însă, contestate de anumiți „profesioniști“ ai arenei politice, care îl văd ca pe o „victimă a sistemului politic“. Vasile Dâncu, șeful Agenției Naționale pentru Strategii Guvernamentale, nu îi dă nici o șansă dacă nu își cultivă o ideologie orientată spre temele la modă ale politicii internaționale. El a declarat falimentară ideologia naționalistă, din punctul de vedere al propagandei electorale: „Nici tema naționalistă, nici curentul regionalist nu mai sunt de actualitate în Transilvania“, spunea el în 18 ianuarie, după ce cu numai o zi înainte, Consiliul Național al Secuilor, condus de fostul senator UDMR Csapo Jozsef aprobase, în unanimitate, un „proiect de autonomie a ținutului Secuiesc“. „Noi nu vom mai construi contrargumentări la o problemă care nu mai există“, adăuga strategul PSD-ist. „Tema extremistă, naționalistă, gen PRM, nu mai funcționează în Transilvania decât, să spunem, pe anumite grupuri de vârstă care sunt reziduale. Oamenii deja nu mai cer asta, nu mai au nevoie de acest tip de protecție psihologică.“ Ceea ce înțelegem din declarația lui Dâncu, un adevărat profesionist al marketingului politic, este că „moda“ naționalismului a apus; chiar dacă, în campanii electorale trecute, a „prins“ bine la public, atrăgând voturile către clienții care o adoptaseră, astăzi ea trebuie înlocuită cu mesaje mai șic: de pildă, cele referitoare la „umbrela NATO“, deschisă în timpul mandatului PSD. Împingând, în grabă, naționalismul în ograda PRM-ului, PSD-ul se dezice de milioane de români „reziduali“ din Mureș, Harghita, Covasna și din alte zone, căci, în proiectul de lege pregătit de separatiștii maghiari, se precizează „cadrul autonomiei regionale care va oferi posibilitatea ca unele regiuni din România, inclusiv Banatul, să poată aspira la statutul de regiune autonomă.“ Graba lui Dâncu de a abandona o problemă națională, una

➪

capabilă să mobilizeze energiile populare, trădează lipsa de responsabilitate a unei clase politice oportuniste și dezertoare de la interesul național, de atâtea ori invocat gratuit, sau o strategie de încercare de păstrare a temei pentru campania electorală a PSD-ului .

Aici este breșa pe care a ocupat-o Corneliu Vadim Tudor, a cărui isterie naționalistă dă rateuri astăzi, când este transformată în isterie internaționalistă. Tot aici este și concentrația unui electorat ignorat, idealist, naționalist și implicat politic, în adevăratele sensuri ale acestor cuvinte. Va putea Gigi Becali să ocupe acest spațiu sau își va însuși aceeași ideologie găunoasă pe care o auzim, fără să o ascultăm, de la majoritatea oamenilor politici?

III. Perspective politice europene

Care ar putea fi locul partidului condus acum de Gigi Becali pe scena politică națională și europeană? Aceasta depinde de mai mulți factori: 1. dacă reușește să se impună la alegerile locale ca partid relativ important, care să ia parte la eventuale negocieri cu alte partide după alegeri, și cu ce importanță relativă printre ele; 2. dacă programul politic și principiile PNG vor corespunde principiilor familiei democrat-creștine, populare și conservatoare europene. PNG ar putea desigur să se alăture la nivel european și grupului parlamentar Uniunea pentru Europa, grup format din partide de orientare conservatoare națională, dar aceasta desigur numai în caz că va fi numeric important în alegeri, în orice caz peste pragul electoral de 5% și, bineînțeles, în măsura în care România va adera la UE în 2007.

S-a făcut deja apropierea de Silvio Berlusconi, care și-a construit partidul în timpul degringoladei democrației creștine italiene. În Forza Italia au intrat însă toate elementele de valoare din fosta DC, inclusiv o serie de ideologi recunoscuți pe plan național, cel puțin partea ei de dreapta, creștin democrații de stânga rămânând în câteva mici partide democrate creștine care sunt acum în opoziție față de guvernul Berlusconi. Pe de altă parte, Berlusconi este un *self-made-man* format într-o economie de piață funcțională, spre deosebire de Gigi Becali, format într-o economie care numai de piață și funcțională nu se poate spune că este. Oricum, există anumite zvonuri neconfirmate cum că Silvio Berlusconi i-ar acorda sprijin. Trebuie însă precizat că Berlusconi nu înseamnă Forza Italia în ansamblu. Cel puțin la momentul prezent, noul PNG nu pare să corespundă în totalitate modelului Forza Italia, cel puțin nu la capitolul resurse umane, deși ambiția refondatoare pare aceeași ca în cazul italian, anume, pe de o parte, constituirea unui partid care să preia o parte a electoratului dezamăgit de prestația partidelor care îl reprezentau, iar pe de alta, formarea unei alternative viabile apărută din dezamăgirea la adresa partidelor existente în general.

Dacă România va fi totuși integrată în ceea ce va fi UE în 2007, aceasta nu va fi câtuși de puțin meritul PSD și al specialiștilor săi, ci recunoașterea de către UE a faptului că România riscă să se rupă cu totul de orice integrare europeană dacă nu este forțată în acest sens printr-o integrare poate prematură. În acest context, și în perspectiva alegerilor parlamentare din 2008 și eventual europene din 2009, democrația creștină românească și situația partidelor afiliate din România va fi de o primă importanță pentru popularii europeni. *(va urma)*

Grupul de expertiză multidisciplinară GEMA: Cristina Arvatu, Corina Bistriceanu, Andrei Răutu, Emil Țârcomnicu
Coordonator: Paul Ghițiu

România și scindarea vechiului Occident

Adrian MARCU

Unitatea Occidentului, ca mit creat în timpul Războiului Rece, nu era văzută a fi în dependență directă față de existența unui Est comunist, cu care să creeze o relație antagonică. Totuși, noua lume post-Război Rece a făcut loc nu numai competiției economice în spațiul atlantic, ci și contradicțiilor politice și chiar tentației de separare civilizațională. Vechiul Occident, ca monolit de valori politice și culturale, are toate șansele de a se scinda în noi entități cu caracteristici diferite.

Deși au trecut doar 15 ani de la sfârșitul Războiului Rece, se pare că spectrul global s-a schimbat decisiv. Dacă în a doua jumătate a secolului al XX-lea ne mișcam într-o lume cu două Europe și un singur Vest, acum se profilează o singură Europă cu două Vesturi. Contradicțiile se înmulțesc pe cele două țărmuri ale Atlanticului, iar pericolul islamic, terorismul internațional și proliferarea armelor de distrugere în masă nu mai au forța unui liant, așa cum fusese altădată amenințarea sovietică. După septembrie 2001, Statele Unite au adoptat o politică externă văzută de europeni ca fiind de nuanță bismarckiană, cu plasarea forțelor militare în centrul strategiei politice. Din contră, europenii au început să se comporte ca diplomații secolului al XIX-lea sau ca idealiștii liberali americani de la începutul secolului al XX-lea.

Reinventarea Vestului sub forma a două entități necesită acceptarea unei realități: Europa și America au interese, valori și sensibilități diferite. Consolidarea termenului „Occident“ și transformarea lui în mit, au fost influențate pe tot parcursul secolului al XX-lea de opoziția permanentă între valorile democratice ale lumii atlantice și provocările totalitare venite din masa eur-asiatică. O dată cu victoria

globală a liberal-democrației, unitatea Vestului s-a diluat continuu, iar cele două jumătăți distincte au preferat să-și construiască identități diferite. Dacă în 1944 economistul suedez Gunnar Myrdal afirma: „recunoaștem un american oriunde îl întâlnim ca pe un idealist practic", astăzi, avem toate șansele să lipim acest text, mai degrabă, de profilul unui european.

Inversarea rolurilor între Bruxelles și Washington

Astăzi, putem aprecia ca perfect vizibilă declanșarea unui proces de „inversare a rolurilor" între Bruxelles și Washington, proces în care noul idealism european caută autonomizarea față de un realism american cinic. Dacă Europa și-a întors privirile spre interior (integrare, democratizare, rezolvarea chestiunii estice), urmărind armonia internă și relaxarea relației cu Rusia, Statele Unite au devenit mult mai preocupate de scena globală. În aceste condiții, uzând de memoria sa colonială și de experiența a patru secole de expansiune globală, Europa percepe America în termenii unei noi puteri imperiale. Din acest motiv, europenii doresc să creeze o alternativă la Statele Unite, un Vest diferit, mai bun și mai respectat de celelalte civilizații.

Parțial, răspunsul american a fost cuprins în Strategia Națională de Securitate (sept. 2002) și plasează într-o poziție privilegiată parteneriatul cu celelalte centre mondiale de putere, numind secolul XXI „o epocă a cooperării". Falia atlantică persistă, însă, deoarece Washingtonul, în obsesiile sale de responsabilitate globală, se interesează mai mult de raporturile cu Rusia, China și India, apreciind că relațiile în interiorul Vestului se mențin pe o linie bună, însuflețite doar de vechea inerție. Dar va avea vreodată SUA o politică europeană? Va gestiona cu grijă această sensibilitate atlantică sau va contribui, voit sau nu, la spargerea Vestului în jumătăți distincte?

Comentând politica externă americană, într-un articol din ultimul număr al prestigioasei reviste *Foreign Affairs*, Colin Powell afirma că președintele Bush nu a fost foarte bine înțeles când s-a reproșat Americii concentrarea asupra unor chestiuni unilaterale. Viziunea lui George Bush ar fi mai largă și mai profundă (politici de combatere a terorismului, intervenții pentru prevenirea conflictelor regionale, parteneriate strategice, cu puteri mici și mijlocii), peste toate detaliile dominând, însă, ideea acceptării strategiei parteneriatului, idee care afirmă rolul vital al alianțelor internaționale. Bush însuși a accentuat: „Azi, comunitatea internațională are cele mai bune șanse de la dezvoltarea statului-națiune, în secolul XVII, de a construi o lume în care marile puteri să concureze în pace în loc să se pregătească continuu de război. Azi, toate marile puteri se găsesc de aceeași parte".

România, alături de Europa sau de SUA?

Totuși, ignorarea Europei și detașarea de criticile formulate de aliații de pe bătrânul continent, pare să ducă într-un singur sens. În mod constant crescător, SUA arată, vorbește și acționează ca un imperiu. Deși se consideră că un imperiu liberal e unul benign, acest imperiu ar trebui să învețe din lecțiile predecesorilor, chiar și atunci când exercită în mod responsabil un puternic *leadership* global.

În această reacție globală de fisiune, în care se simt deja energia, fulgerele și tensiunea eliberate de cele două componente majore ale Vechiului Occident, țări precum România sunt obligate să opteze. Imposibilitatea unei decizii tranșante aduce și o dramă perpetuată pe termen lung. Legată economic, cultural și instituțional de Europa Apuseană, România nu poate ignora, încă, nici hegemonia politică globală a Americii. Astel încât, între ciocan și nicovală, existența esticilor devine mai interesantă… Dorim să ne integrăm în Vest, dorim alianță militară cu Vestul, avem nevoie de relații economice cu Vestul… Dar care Vest? Imaginarul nostru încă lucrează cu mitul monolitic al Apusului învingător, în timp ce realitățile secolului XXI ne obligă acum să recunoaștem începutul unei noi ere în care Occidentul este cel puțin dual…

Sensibilitatea situației s-a văzut și în recenta problemă a adopțiilor internaționale, care a plasat România între interdicțiile europene și încurajările americane. Ultimii doi ani au deschis această falie, iar deciziile românești cu privire la Curtea Internațională de la Haga și sprijinirea intervenției americane în Irak au indicat imposibilitatea oricărei strategii și tactici care să-i mulțumească pe ambii noștri tutori internaționali. În această dilemă, care tinde să devină clasică, vom fi obligați să optăm: suntem cu Europa sau cu America?

Un proiect anacronic
Autonomia Ținutului Secuiesc

Dr. Ioan LĂCĂTUȘU

Consiliul Național Secuiesc, întrunit în ședința din 17 ianuarie 2004 la Sfântu Gheorghe, a definitivat și aprobat Statutul de autonomie a Ținutului Secuiesc. Cu aceeași ocazie au mai fost adoptate hotărâri cu privire la: înaintarea proiectului de Statut al autonomiei Ținutului Secuiesc, Parlamentului României, Parlamentului Europei, Adunării Parlamentare a Consiliului Europei și Comisarului CSCE pentru drepturile omului; aprobarea simbolurilor (stemei și drapelului) Consiliului Național Secuiesc; participarea Consiliului Național Secuiesc în Comisia Permanentă Maghiară (rugând fondatorii organismului respectiv cât și Guvernul Ungariei, să asigure Consiliului Național Secuiesc „un loc cu drepturi egale“ ?); adoptarea unei propuneri de completare a proiectului de Constituție europeană cu introducerea „drepturilor colective ale minorităților naționale“.

Repere istorice ale conviețuirii româno-secuiești (maghiare) din sud-estul Transilvaniei.

Inainte de a analiza conținutul acestor documente, este necesară o scurtă incursiune în istoria sud-estului Transilvaniei.

Județele Covasna, Harghita și parțial Mureș, situate la izvoarele Mureșului și Oltului, în zona interioară a Carpaților de curbură, au o poziție centrală în cadrul țării. Prin poziția geografică, aceste locuri au jucat un rol important în cursul istoriei, fiind așezate la întretăierea drumurilor care legau sud-estul Transilvaniei de ținuturile Moldovei și Munteniei, prin pasurile din Carpații Răsăriteni.

Acest areal a început să fie locuit încă din paleolitic, înscriindu-se, după cum o dovedesc săpăturile arheologice, în *rândul zonelor celor mai locuite de daci* (repertoarele arheologice menționează existența a peste 200 de așezări deschise ori cetăți întărite cu valuri de pământ sau ziduri de piatră). În perioada romană, pe cuprinsul județelor amintite, a pulsat o intensă viață, pusă în evidență de numeroase castre, iar după retragerea stăpânirii romane, cercetările arheologice pun în evidență permanența elementului autohton, dacoroman cât și prezența popoarelor migratoare (carpii, goții, avarii, gepizii, slavii).

În secolele XII-XIII, pentru paza trecătorilor din Carpați, în estul Transilvaniei sunt colonizați secuii, o populație de războinici subordonată puterii centrale. La *venirea lor în sud-estul Transilvaniei, secuii au găsit aici o populație românească ce trăia dispersată în toată regiunea, sub conducerea unor cneji proprii*, cu o religie pe care secuii o numesc până azi „religia valahă“ sau a românilor. Documentele medievale amintesc alături de secui și pe români având rosturi militare.

Istoria secuilor, de la colonizare până astăzi, a beneficiat de numeroase cercetări, concretizate de-a lungul timpului într-un număr însemnat de lucrări, care îmbogățesc istoria noastră națională, bineînțeles cele care au tratat acest subiect cu seriozitate și rigoare științifică, și nu de pe poziții tendențioase, exclusiviste, unilaterale. Istoriografia chestiunii Scaunelor secuiești cuprinde un mare număr de lucrări, studii, articole, contribuții documentare, publicate în special începând cu prima jumătate a secolului al XIX-lea, atât de istorici români, dar mai ales de istorici maghiari. Majoritatea istoricilor maghiari, atât cei de dinainte de Unirea de la 1 Decembrie 1918, cât și cei de după, au abordat istoria Scaunelor secuiești din punct de vedere instituțional, istoric, etnografic, lingvistic, cultural, aproape în exclusivitate prin prisma elementului secuiesc, a populației numeric majoritare. Românii, atâți câți au mai rămas, au fost ori trecuți cu vederea, ori tratați cu superficialitate, fiind amintiți în treacăt.

Pentru apărarea granițelor sud-estice ale Regatului maghiar, secuii au obținut privilegii importante: autonomie și libertate colectivă, iar teritoriul nu le putea fi înstrăinat de către nici un nobil. Toate acestea au avut drept consecință *fenomenul asimilării în timp a vechii populații românești băștinașe*, populația zonei devenind astfel una majoritar secuiască/ungurească, înconjurată din toate părțile de teritorii locuite de români.

Treptat, pe măsura erodării statutului de egalitate, și sporirii privilegiilor secuilor, în arealul sud-est transilvan, a avut loc un intens „proces de secuizare“, desfășurat mai întâi, în mod natural, pe cale pașnică, în condițiile unui spațiu de interferențe pe mai multe planuri, iar mai târziu și pe căi violente, prin numeroase constrângeri și discriminări.

După Sabin Opreanu, întâile cronici zic secuilor și *zekel*, și *zaculk* (Siculus).

De reținut faptul că *secil* în limba turcă înseamnă ales, fapt ce a fost reținut și de istoriografia maghiară. *Székely* este noțiunea desemnând paznic în limba ungurilor. Sabin Opreanu apreciază că, paznic și *székely* erau cuvinte sinonime, păstrate până la mijlocul secolului al XVIII-lea (la 1217 îi găsim organizați în centuria *Sceculzas*. În primele secole ale stăpânirii maghiare în Pannonia și în Dacia, „numele de Secui însemnând o profesiune și nu un popor".

Asupra *originii secuilor, istoricii nu au ajuns la un consens*, în decursul timpului existând mai multe teorii (unele susțin descendența din huni, altele din avari sau din pecinegi, cabari, gepizi; unele teorii susțin faptul că secuii sunt unguri de baștină, în timp ce altele apreciază că secuii ar fi un popor deosebit de unguri). Aceleași controverse există și privind limba și scrierea lor inițială; după Simon de Keza „secuii, la sosirea lor între Blachi au luat în folosință literele acestora", iar după lingviștii maghiari moderni, înainte de stabilirea lor în Transilvania, secuii foloseau limba maghiară.

Astfel, despre limba și scrierea lor inițială, a scris Ioan Pușcariu în 1905: „Secuii care au împrumutat literele de la Români n-au uitat scriptura cea veche, ce au adus-o din Scythia". Ne-o spune la fel de frumos spre finele mileniului al doilea, după amar de secole, și Nicolae Densușianu. Cât și – la început chiar de mileniu al doilea – Simon de Keza ca preot și istoric renumit „*Blakis comunixti literis eorum uti perhibentur*" (Secuii, la sosirea lor între Blacki au luat în folosință literele acestora). Cât privește numele pe care secuii le poartă, în ortografia impusă, Antigona Grecu, apreciază că acestea sunt identice cu ale românilor, asupra cărora ei acționează, la rându-le, în același scop – al maghiarizării impuse.

De menționat și faptul că, potrivit Memorandum-ului final al Delegației maghiare la Conferința de Pace de la Paris 1919, ungurii au declarat că „secuii sunt de origine avară, o populație care în Evul Mediu a încheiat un Pact cu ungurii și sașii în Transilvania, fiecare din aceste națiuni având putere deplină asupra teritoriului pe care îl ocupau – Unio Trium Nationum."

Legendele despre originea enigmatică a secuilor transilvăneni, legende transmise prin cântece și datini populare, ca și prin poezii, și prin literatura pentru tineret, nu sunt nici în ziua de azi lipsite de un important impact psihologic, reliefează Paul Lendvai. Ele aparțin cercului de legende despre Attila și Arpad, despre pasărea Turul și calul alb, despre pretinsa identitate străveche dintre huni și maghiari. Jakai Mor ajunge la concluzia că legenda și istoria se întrețin, așa că ori trebuie să le acceptăm în întregime, ori să le respingem în realitate. Totuși, după P.Lendvai, teza sa despre o identitate dintre huni și maghiari, merge, desigur, prea departe.

Oricum ar fi, sigur este că secuii au mai folosit și la începutul epocii moderne o variantă a scrierii turcești. Ei au vorbit, ne spune același Paul Ledvai, ce-i drept, chiar de timpuriu ungurește, dar de-a lungul veacurilor și-au păstrat structura socială distinctă și poziția lor specială.

La început – susține Pal Antal Alexandru – întreaga Secuime a avut o singură denumire „*Terra Districtus Siculorum*" derivată dintr-o organizare teritorială băștinașă sau „diocesis" după împărțirea bisericească, fără ca hotarele și organizarea să fi fost bine conturate. Regiunile ocupate care au fost denumite probabil după conducători sau după mediul geografic, care aveau un rol hotărâtor în formarea scaunelor secuiești. Termenul de secui nu a fost nici el, inițial, un etnonim, arătând tot o însușire, o calitate, e drept privilegiată, căpătată în schimbul anumitor prestații, de regulă militare și economice.

Tot în consens cu logica istorică atât de importantă și cu sursele ei demne de luat în seamă, se pronunță și Bako Geza când afirmă: „Dar nu putem uita nici faptul că în Transilvania, cu mult înainte de apariția obștii teritoriale secuiești existau puternice începuturi statale. Deja Notarul Anonim al lui Bela pomenește de Voievodatul lui Gelu, ducele Vlahilor".

Cu toate că înjghebarea scaunelor secuiești, apreciază Ioan Ranca, este un fenomen ce s-a desfășurat în secolul al XIV-lea, atestarea lor documentară cunoscută azi este doar din secolul al XV-lea, când li se conturează, concomitent cu acelea ale comitatelor (autorități similare scaunelor), atribuțiile.

Așadar, istoria și instituțiile secuilor se cunosc numai din epoca feudalismului matur. În această epocă societatea lor, scutită de obligații feudale, se compunea din trei categorii de militari: primores (főrendek, conducătorii), primipili (lófők, călărașii) și pixidarii (gyalogok, infanteriștii sau dorobanții). Particularitatea care le-a conservat secuilor identitatea a fost asigurată, prin privilegii distincte, precum acela al conducerii comunității lor prin adunarea generală (națională), forum în care își alegeau singuri conducătorii, cu excepția comiților care erau numiți de rege, inițial dintre familiarii săi sau dintre magnații din Ungaria, ulterior și dintre cei transilvăneni, dar niciodată dintre secui.

Între acești comiți se numărau, la sfârșiul secolului al XIV-lea, și nobilii români Balc (Balița) și Drag, voievozi ai Maramureșului și Ioan Olahus (1390). Iancu de Hunedoara, ca voievod al Transilvaniei, inaugurează cumularea concomitentă și a demnității de comite al secuilor.

Dar, pe măsură ce se consolida autoritatea locală scăunală, puterea centrală reprezentată prin comitetele secuilor, își lua asupra ei unele din atribuțiile ce constituiau domenii definitorii ale orânduirii feudale, dispărând treptat, odată cu generalizarea acestui demers, vestigiile spirituale ale alcătuirilor lor gentilice.

În afară de scaunul Mureș, de-a lungul vremii, în sud-estul Transilvaniei au mai existat următoarele scaune secuiești: Scaunul Odorhei, care a fost, timp îndelungat, scaunul matcă al tuturor scaunelor secuiești numit din acest motiv și scaunul-mamă (Anya Szek), Scaunul Șepși (reședința la Sf.Gheorghe), Scaunul Orbai (cu reședința la Covasna), Scaunul Chezdi (cu reședința la Tg. Secuiesc), toate contopite ulterior în scaunul Trei Scaune (reședința la Sf. Gheorghe), împreună cu scaunul filial Micloșoara și Brăduț, Scaunul Ciuc (reședința la Miercurea-Ciuc), Giurgeu (reședința la Gheorghieni) și Cașin.

O vreme secuii au fost considerați o „națiune" distinctă de cea maghiară, („națiune" în accepțiune medievală, de națiune/stare privilegiată), dovada apartenența lor la Unio Trium Naționum, alături de maghiari și sași. După formarea scaunelor secuiești, pe măsură ce se consolida autoritatea locală scăunală, puterea centrală reprezentată prin comitele secuilor, își lua asupra ei unele dintre atribuțiunile ce constituiau domenii definitorii ale orânduirii feudale.

Secolul XV aduce schimbări în structura proprietății în sud-estul Transilvaniei în sensul împroprietăririi unor nobili pe pământurile secuilor și implicit o restrângere a drepturilor și privilegiilor acestora din urmă de către voievodul

➪

Transilvaniei. O parte a secuilor care și-au pierdut drepturile specifice, împreună cu un însemnat număr de români maghiarizați, au fost nevoiți să emigreze în Moldova și Muntenia.

În colectivitatea sătească din secuime, ne spune istoricul Imreh Istvan, viața era reglementată de norme de comportament bazate pe tradiții, modele ancestrale, o anumită ierarhie a valorilor, cristalizată de-a lungul timpului, în care la loc de frunte se afla interesul obștesc și conștiința responsabilității reciproce față de comunitate. În societatea secuiască s-a menținut o pătură liberă destul de largă, cu funcție militară, deținând rămășițele vechilor „drepturi și libertăți secuiești", din „epoca gentilică". Cu timpul s-a produs o stratificare dar și o diversificare a aristocrației locale. O evoluție sinuoasă au cunoscut și raporturile dintre marii proprietari de pământ și țăranii liberi, iobagi și jeleri.

După colapsul regatului ungar (1527 și 1541), respectiv după nașterea Principatului Transilvaniei, în cadrul marilor transformări sociale, societatea secuiască a intrat într-o criză permanentă, ce s-a manifestat prin apariția și răspândirea relațiilor feudale și prin răscoalele devenite endemice, împotriva impunerii acestor relații. Cu toată desfășurarea de mai târziu a feudalizării, numărul nobililor, iobagilor și jelerilor nu a depășit 1/3 din numărul total al populației, restul populației păstrându-și statutul de soldat-țăran.

Ca urmare, *secuii – au provocat dese revolte* împotriva acestora pe parcursul întregului mileniu (la 1453, 1465, 1492 și mai apoi în anii 1506, 1510, 1513, iar noaptea de 7 ianuarie 1762, o adevărată Noapte a Sfântului Bartolomeu, în istoria lor este cunoscută sub numele de *Siculicidium* – împotriva hotărârii austriecilor de a înființa regimentele grănicerești). Aceste relații se mențin și după ce administrația habsburgică înființează, după 1764, regimentele grănicerești din Transilvania și Banat – și dispar abia după 1848.

Începând cu a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, societatea secuiască a câștigat în complexitate și policromie. Odată cu formarea națiunilor moderne, întemeiate pe caracteristici cu mult mai complexe, *secuii, n-au mai putut rămâne o națiune separată, ci au devenit parte componentă a națiunii maghiare moderne.* Translatarea de la identitatea „secuiască" la cea maghiară, este reliefată de recensământul de la 1850, când diferențierea maghiar – secui nu s-a făcut pe criterii etnico-lingvistice, ci datorită specificului situației lor juridice.

Poziția secuilor față de românii de peste Carpați

De remarcat faptul că așezarea geografică în vecinătatea Moldovei și Muntenei a avut o influență constantă, complexă și profundă asupra întregii fizionomii a societății secuiești. Secuii au trebuit să trăiască în bune relații cu populația românească care îi înconjura și să relaționeze viața lor economică și chiar politică cu acești vecini cu care au avut legături firești și pașnice.

Trăind alături de români, menționează I.I. Russu, secuii au împrumutat de la ei, în cursul secolelor, o serie de instituții și forme de viață publică, precum și o serie de noțiuni privitoare la viața agricolă și pastorală. Însăși organizarea administrativă a secuilor în „scaune" (adică reședințe), a fost împrumutată de la „scaunele" romane; organizarea respectivă era formată din 12 membri, ca și la români, o treime aleși de bătrânii satului, iar restul de adunarea satului. Alături de „dreptul secuilor" (*jus siculicale*), se face mereu amintire, în această regiune, și de „dreptul românilor" (*jus valachicale* sau *olachicale*).

„Datorită faptului că secuii au avut un statut propriu și o organizare militară ce le aparțineau numai lor, consemnează Al. Lapedatu, ei au avut o dezvoltare istorică deosebită de cea a maghiarilor din Transilvania. Prinși în asemenea mediu și conjuncturi, secuii au trebuit să trăiască în bune relații cu populația românească care îi înconjura și să relaționeze viața lor economică și chiar politică cu acești vecini cu care au avut legături firești și pașnice. Așa se explică faptul că, în decursul conviețuirii lor multiseculare, istoria nu înregistrează nici un conflict politic sau militar, mai accentuat și mai durabil între ei și românii, atât cei din Ardeal, cât și cei constituiți politicește în statele naționale din Moldova și Țara Românească."

Evidențiind legăturile permanente și trainice ale secuilor cu românii, stabilite de-a lungul timpului, într-un articol apărut în perioada interbelică, Teodor Chindea, spunea: *„Legăturile secuilor cu Principatele Române n-au fost numai de ordin economic și cultural. Cunoaștem perioade, în care părți din Secuime au stat sub ascultarea politică a Domnilor români de dincolo de Carpați. Vechile documente vorbesc de unele prestații și servicii militare făcute voevozilor și pomenesc de danii de moșii și odoare ale unora dintr-înșii, ca o chezășie și dovadă mai mult de bunele raporturi. Multe scaune săcuești făceau servicii militare și plăteau dijmă mai bucuros Domnilor români, decât celor maghiari, știind că astfel vor fi mai puțin amenințați în posesiunile, drepturile și libertățile lor seculare. Astfel Secuii din Ciuc și Odorhei plăteau (1471) dijmă lui Ștefan cel Mare, Domnul Moldovei și ascultau de dânsul «ca de Domnul lor». Sub steagurile acestui Domn viteaz și-au vărsat sângele Secuii, luptând din tot sufletul alături de Români, la Podul Înalt, contra turcilor.*

Cu aceeași credință și dragoste au servit Secuii pe Petru Rareș, Mihai Viteazul și pe alți domnitori din Principatele Române. Petru Rareș a găsit sprijin și adăpost printre Secui, și atunci, când nu mai era domn al Moldovei, iar Mihai Viteazul a fost susținut mereu de aceștia, până când mâna criminală de la Turda i-a curmat zilele. Vitejii n-au lăsat nici un moment singur pe viteaz și pentru a putea intra în grațiile lui, au suprimat pe principele-cardinal, Andrei Bathori, dușmanul lui Mihai, fără să cruțe în persoana acestuia pe slujitorul altarului…

Serviciile bune ale Secuilor, natural, n-au rămas niciodată fără răsplată. Voevozii de peste munți nu numai că i-au luat sub protecția lor, intervenind pentru ei și asigurându-le adeseori existența și viața, dar le-au restituit toate drepturile și libertățile ce le aveau din străbuni, drepturi pe care nobilii maghiari, în înțelegere cu unii regi unguri și principi ardeleni, adesea le-au știrbit.

Abuzuri și mici încăierări s-au făcut și din partea unor Domni români; ele n-au dus niciodată la ruperea definitivă a bunelor raporturi. Secuii n-au luptat nici când de bună voie contra Principatelor Române, cu care s-au silit să trăiască mereu în bună înțelegere și prietenie. Luptele duse de ei, în aceste părți, sunt făcute din ordine regale sau princiare…

În situația sumar arătată, nu e de mirare că Secuii, spre cea mai mare durere a Ungurilor, cu toate străduințele puse de aceștia, nu s-au îndreptat niciodată spre soare apune, spre Ungaria. Privirile lor au fost ațintite mereu spre

răsărit, spre Principatele Române, fiind gata în timpurile mai noi, când cu mari greutăți puteau trece hotarul, după mărturia fostului ministru de finanțe ungur Hegedus Lorant, „să roadă granița“, ce-i despărțea de România veche.

Mărturia e bine de reținut fiindcă ne arată mentalitatea secuiască față de Principatele Române unite, față de „belfold“, adică față de pământul lor; cu un cuvânt față de „Patrie“, cum numeau ei pământul Moldovei și Munteniei spre deosebire de Ungaria, căreia i-au dat numele de „varmegye“, adică de „kulfold“, pământ în afară de pământul lor, cu care n-au nimic comun…

Scriitorul Szoke Mihaly, un eminent cunoscător al problemelor secuiești ne confirmă întocmai cele susținute de fostul vistiernic al statului de la apus. Cutreerând Secuimea, el constată că Secuii cunosc mai bine Bucureștii, decât Budapesta, despre care au auzit în timpul din urmă, mai ales de la serbările mileniului încoace; iar despre localități, ca Seghedinul și Debreținul, abia se găsește câte un Secui care să fi auzit ceva, în timp ce, despre: Brăila, Galați, Ploiești, Sinaia, Doftana și alte centre mai însemnate din Principatele Române, au cunoștință și copiii, care se joacă în țărână.

Tot acest conducător personal al Secuilor ne spune că Secuiencele își lasă mai bucuros, ca servitoare, fetele în Moldova, decât în Ungaria, având credința că, acolo, în Moldova, totuși nu sunt între „străini“.

Am amintit aceste câteva constatări făcute de oameni de seamă unguri, cu privire la mentalitatea secuiască, înainte de unirea cu țara mamă, din care se poate ușor desprinde, că Secuii au fost totdeauna binevoitori neamului românesc și că, după cum arată și Dr.Sabin Manoilă, n-au manifestat, încă odată subliniem, tendințe centrifugale pentru Unguri.

Este dureros însă că, în timpul din urmă, această mentalitate, în urma unei activități sistematice, ce se depune în această direcție de anumite cercuri străine, interesate, a început să se schimbe și unii dintre Secui-din fericire-prea puțini deocamdată, să-și întoarcă privirile către apus.

E bine să se știe însă că acele cercuri maghiare, care desfășoară această activitate în sânul poporului săcuiesc liniștit și cuminte, nu-i fac nici un serviciu bun. Ura și dușmănia nu apropie pe oameni, ci totdeauna îi depărtează în paguba lor. Și cum pământul pe care s-a născut poporul românesc și pe care s-au așezat mai târziu Secuii, nu se poate despărți și nici nu se poate muta din România pe veci întregită, acei Secui, care înțeleg să rămână și să trăiască pe acest pământ, suntem siguri că nu se vor lua după iluzii deșarte, ci urmând tradiția strămoșilor, se vor încadra cu trup și suflet, în realitatea politică de azi și de totdeauna“.

Istoricul B.Garda Dezso, abordând problema legăturilor secuilor cu românii evidențiază la rândul său prezența celor cinci mii de oșteni secui în luptele de la Podul Înalt-Vaslui, purtate de Ștefan cel Mare cu turcii, în anul 1475, contribuția lor la victoria domnitorului Petru Rareș de la Feldioara din 1529, precum și prezența luptătorilor secui în oastea lui Mihai Viteazul în luptele din Țara Românească din anul 1595 și cele din Transilvania din 1599-1601.

După participarea secuilor la lupta de la Șelimbăr de partea domnului român, Mihai Vodă, la data de 28 XI 1599, redă vechile libertăți secuiești: „De acum încolo – se poate citi în actul de libertăți – *secuii să aibă a se bucura de acele drepturi și libertăți, de care s-au bucurat strămoșii lor*“. Acest act întărea situația socială a secuilor de rând. Diploma din 17 martie 1600 favoriza însă păturile înstărite din secuime. Aceștia vor avea un rol important în luptele domnului din Moldova. Oricum, apreciază B.Garda Dezso, diplomele acordate secuilor de către Mihai Viteazul, reprezintă o ridicare generală a secuimii din stare aservită în stare liberă.

(va urma)

Meditaţie la Postul Paştilor

Pe 22 februarie a.c., orele 15.00, Muzeul Literaturii Române – Iași a găzduit la Galeriile de Artă „Pod Pogor - Fiul" o conferință, organizată de „Romfest XXI" – organizația românilor de pretutindeni și Fundația „Ginta Latină", cu tema „Meditație la Sfîntul Mare Post al Paștilor". În fața unui public numeros au conferențiat pr. Dumitru Merticaru, prof. univ. dr. Traian Stanciulescu, prof. dr. Viorica Ungureanu, prof. Cristian Ivănuță, membru al Consiliului Director al „Romfest XXI".
Formația de muzică psaltică „Byzantion", condusă de Adrian Sârbu, a interpretat magistral cîntece religioase. Părintele Dumitru Merticaru a arătat semnificația duhovnicească a postului în ortodoxie. Prof. Viorica Ungureanu a vorbit despre urcușul spiritual pe care trebuie să-l parcurgă omul spre unirea cu Dumnezeu, în timp ce dl profesor Traian Stanciulescu a abordat subiectul din perspectivă științifică.

„Memorialul" luptei anticomuniste

AFDPR și Editura Ziua au lansat, în Capitală, un „Album Memorial", care cuprinde imagini ale monumentelor ce marchează geografia luptei anticomuniste. Albumul este închinat, firește, memoriei celor care au murit în temnițe sau în munți, luptînd contra comunismului, precum și a celor care au suferit în închisori. În cele 200 de pagini apar: zecile de închisori, locurile de detenție și surghiun, locurile de execuție, gropile comune și cimitirele în apropierea cărora s-au ridicat toate aceste monumente. Se detașează prin arhitectură și construcție monumentele memoriale de la Aiud, Poarta Albă, Insula Mare a Brăilei, Gherla, Pitești, Brașov, Alba Iulia, Timișoara, Teregova și Buzău. În ultima parte a albumului sunt prezentate machetele unor monumente în curs de realizare, printre care Monumentul Național al Luptei Împotriva Comunismului, a cărui construcție va începe curînd, în Piața Presei Libere din București.

Biserica Ortodoxă de la supunere la parteneriat cu Puterea*

Recenta decizie sinodală limpezește rolurile și este astfel o garanție de libertate interioară față de orice guvernare, de azi sau de mâine, dorind să deschidă în același timp calea unei colaborări parteneriale și transparente cu puterea profană. Excluderea slujitorilor altarelor din mecanismul politic readuce în centrul atenției rolul potențial al laicatului ortodox.

Radu PREDA

Dacă afirmăm că Biserica noastră majoritară are nevoie de o strategie social-misionară pe măsura provocărilor timpului, repetăm un lucru deja cunoscut. Ceea ce nu se cunoaște încă este conținutul precis al acestei strategii, fidelă Evangheliei Mântuitorului Iisus Hristos dar și deschisă realităților actuale. Precedate de o perioadă interbelică marcată la rândul ei, în ciuda tendinței de idealizare a epocii în cauză, de crize profunde, deceniile de comunism au amânat procesul de articulare a gândirii sociale ortodoxe. Asemeni altor Biserici Ortodoxe locale din Europa de Est, nici Biserica Ortodoxă din România nu a avut răgazul istoric pentru identificarea și asumarea constructivă a semnelor timpului, motiv pentru care se poate vorbi, în ansamblu, despre o anumită „întârziere" în dialogul Ortodoxiei cu modernitatea. Pentru unii, mai critici, acest dialog nu a început încă. Pentru alții, apărători ai definiției exclusiv spirituale a Ortodoxiei, nu este nici măcar nevoie de un astfel de dialog. Dincolo de aceste opinii contradictorii, ireversibil este faptul că prăbușirea sistemului comunist a marcat începutul recuperării în mare grabă și cu riscuri pe măsură a dialogului Bisericii cu societatea.

Angajamentul social al Bisericii

Dacă imediat după 1989, acuza de colaboraționism cu fostul regim a slăbit impactul discursului social al Bisericii noastre, între timp lucrurile s-au schimbat, societatea românească solicitând și așteptând opinia eclesială. Pentru a da doar două exemple recente, să amintim ecourile pozitive foarte numeroase la atitudinea fermă a Sfântului Sinod față de grotescul proiect „Dracula-Park" sau față de implicațiile umane și ecologice ale exploatării aurifere din zona Roșia Montana. Biserica majoritară nu se mulțumește însă cu vorbele. Peste 500 de proiecte bisericești sociale (cămine pentru bătrâni, orfelinate pentru copiii abandonați, cantine pentru săraci, policlinici fără plată, școli speciale pentru elevii proveniți din medii sociale defavorizate) se află în diverse faze de realizare sau funcționează deja în Patriarhia Română. Altfel spus, un câștig evident al ultimilor ani este faptul că Biserica majoritară a înțeles, reînnodând o tradiție multiseculară, să se implice social fără să aștepte legi în acest sens, în răspăr cu dezinteresul clasei politice și în ciuda clișeului potrivit căruia creștinismul răsăritean este indiferent față de nevoile concrete, materiale, ale omului.

Angajamentul social al Bisericii noastre s-a produs în contextul unei vieți politice marcate de ambiguități și de boli tipice copilăriei ideologice a statului post-comunist. Chiar dacă, cel puțin cantitativ, prin numărul mare de proiecte și prin mobilizarea unor resurse financiare corespunzătoare, Biserica Ortodoxă din România este un partener social greu de ignorat, lipsește încă un cadru juridic limpede, multe dintre proiectele filantropice ale Bisericii trebuind să lupte nu numai cu sărăcia țării dar și cu birocrația apara-

* Acest articol a apărut, cu titlul **„Un răspuns așteptat"**, în revista Renașterea, 2/ 2004. Revista **rost** îl republică întrucît exprimă un punct de vedere pe care îl împărtășim.

tului de stat, cu jungla de legi și reguli contradictorii. Din punct de vedere partenerial, statul nu își onorează decât parțial obligațiile ce îi revin. Unei relații parteneriale, voința politică îi preferă una de supunere. Atașarea scandaloasă a vocii Bisericii la vehicolul propagandei de partid pentru votarea textului constituțional revizuit este doar un exemplu de ultimă oră. Acesta a pus în evidență nu numai tentativa permanentă a statului de anexare a autorității spirituale, ci mai cu seamă faptul că există oameni ai Bisericii care se lasă prinși în acest joc periculos. Datorită acestora angajamentul social al Bisericii ajunge să fie pus sub semnul întrebării. În loc să facem cunoscută lucrarea socială a Bisericii, ne confruntăm periodic cu publicarea de către presă a unor știri de senzație (și de scandal) despre acei clerici, puțini la număr, parlamentari, primari, consilieri locali sau ocupând alte funcții politice.

O hotărâre așteptată

Lansat în urmă cu mai mulți ani (primăvara lui 1998), apelul Arhiepiscopului Bartolomeu la implicare specifică a Bisericii în viața politică era un semnal de alarmă pentru clasa diriguitoare care, acum ca și atunci, lasă impresia că lucrează mai mult pentru sine și mai puțin, sau chiar deloc, pentru cei care o aleg. Apelul exprima tristul paradox al României, țară majoritar creștină, având resurse umane și materiale, dar care era și este condusă sistematic la ruina totală, economică și morală. Ulterior (februarie 2000), Sfântul Sinod va îngădui candidarea preoților la funcții politice numai în calitate de independenți și numai cu acordul episcopului sub a cărui autoritate se află. Pe durata mandatului, clericul era suspendat de la parohie. Chiar dacă numărul preoților ce au ocupat funcții publice în urma alegerilor din 2000 este redus, chestiunea limitelor implicării

Alt război în Kosovo

Extremiștii albanezi au declanșat un nou război civil în Kosovo. Bilanțul primelor zile de luptă cu albanezii: 16 biserici și mănăstiri ortodoxe au fost distruse, 31 de morți civili sîrbi și albanezi, peste 500 de răniți, dintre care 61 de polițiști ONU și 35 militari KFOR. Mai multe sate sârbești au fost evacuate, oamenii refugiindu-se în cazărmi și mănăstiri. Generalul italian Alberto Primicerj, comandantul unei brigăzi multinaționale în Kosovo a declarat cotidianului Corriere della Sera: „Cred că albanezii plănuiseră de ceva timp să treacă provincia Kosovo prin foc și sabie“.

Anarhiștii, sponsorizați de autorități

Curînd, la Timișoara, va avea loc încă o ediție a Festivalului Underground, unde participă tot felul de trupe anarhiste, a căror principală distracție este să înjure Statul și instituțiile sale fundamentale. Droguri, băutură, dezmățul sexual sînt banale la acest festival care se vrea o manifestare a libertății. În acest context, este inadmisibil că festivalul este sponsorizat de Consiliul Județean, Primăria Timișoara și Ministerul Culturii. Dacă șefii acestor instituții sînt masochiști și dau bani pentru a fi făcuți cu ou și cu oțet, e treaba lor. Totuși, noi, în calitate de plătitor de taxe, nu sîntem de acord ca banii noștri să fie cheltuiți astfel.

România Mare de maidan

Este știut că revista România Mare excelează în limbajul vulgar, de natură să-i facă să roșească pînă și pe băieții de cartier. Cum de îngăduie un astfel de limbaj în gazeta sa C.V. Tudor, care se declară mare om de cultură și creștin pe deasupra, este poate explicabil numai din punct de vedere medical. Totuși, ar putea să se abțină măcar în Postul Mare de la grețoasele exprimări și la a publica fotografii cu femei goale (cum face în fiecare număr, sub „eticheta“ care se vrea spirituală: „Asta nu-i normală!“).

Marea Bază de Date

Pentru a obține noile cărți de identitate trebuie să completăm un formular în care sîntem întrebați despre profesia noastră, funcția deținută și... religie! La ce-i folosește statului să știe credința mea sau funcția atunci cînd mă identifică? Altă explicație nu poate fi decît aceea că Puterea are nevoie să-și pună la punct Marea Bază de Date. Pentru un moment, a dat semne că renunță la ideea Sistemului Integrat de Informații, dar se vede că a fost doar o impresie. Mare parte din presă este în chingile Puterii, economia este în mîna baronilor PSD, dacă la acestea se adaugă și un depozit de informații detaliate despre fiecare cetățean, s-a terminat și cu democrația originală.

Stănoiu, recuperată de Iliescu

Nevoit să accepte înlăturarea Rodicăi Stănoiu din fruntea (in)Justiției, în urma presiunilor UE, Iliescu și-a recuperat acest om prețios în funcția de consilier prezidențial. Drept e că nici oamenii lui Năstase (alde Mitrea, Ponta etc.) nu-s mai breji, dar Iliescu nu mai poate fi considerat „sărac și cinstit“ după ce a arătat limpede că a ținut în brațe unul dintre cei mai păguboși și dubioși miniștri. Și mai are cîțiva în guvern. Să nu-i uităm pe D.I. Popescu, R. Theodorescu și mai nou I. Talpeș.

Discriminarea ţiganilor

Am asistat de cîteva ori la următoarea scenă petrecută în tramvaiele sau autobuzele bucureștene: controlorii îi iartă pe țiganii care nu au bilete de călătorie, dar îi amendează și chiar îi bruschează pe românii aflați în aceeași situație. Păi, să nu se plîngă bulibașele, regii și președinții țiganilor de discriminare? Pozitivă, desigur, căci, iată, asupra țiganilor nu se aplică legea. Nu se încurcă nimeni să-i tragă la răspundere decît în cazuri foarte grave. Alo, UE, ne aude cineva?

politice a Bisericii a rămas nelimpezită. În plus, nu toți clericii implicați politic au rămas independenți, prestația lor publică reușind să polarizeze opiniile și atitudinile. Realitatea exercițiului politic a arătat că iconomia sau compromisul nu pot ține loc de strategie pastoral-misionară pe termen lung. Așa se explică de ce, după un deceniu și jumătate, era așteptat un răspuns definitiv. Acesta a fost dat la ultima ședință a Sfântului Sinod.

Cu unanimitate a fost aprobată o hotărâre potrivit căreia toți clericii care dețin funcții sunt chemați, prin apelul la canoanele Bisericii, să se retragă din viața politică. În perspectiva alegerilor de anul acesta, le este interzis să candideze, independent sau pe listele unui partid. Pe scurt: clericii nu au ce căuta în politica militantă, slujirea spirituală fiind incompatibilă cu luptele ideologice și de interese. Hotărârea sinodală este lipsită de echivoc și reprezintă, eclesiologic vorbind, revenirea la principiile de bază ale identității ortodoxe. Ea se alătură hotărârilor similare luate de Sinodul grec la începutul anilor ‘80 și de către Sinodul rus în anul 2000 prin aprobarea Documentului de gândire socială ortodoxă. Gestul Sinodului de la București este cu atât mai salutar cu cât au crescut în ultimele luni presiunile din partea partidelor de înregimentare politică a clericilor. Recenta decizie sinodală limpezește rolurile și este astfel o garanție de libertate interioară față de orice guvernare, de azi sau de mâine, dorind să deschidă în același timp calea unei colaborări parteneriale și transparente cu puterea profană. Excluderea slujitorilor altarelor din mecanismul politic readuce în centrul atenției rolul potențial al laicatului ortodox.

Implicarea specifică a clerului în politică

Și hotărârea din februarie 2000 a Sfântului Sinod sublinia că, „nefiindu-i indiferente binele, libertatea, demnitatea și prosperitatea spirituală și materială a țării și a poporului român, Biserica Ortodoxă Română recomandă clerului său să sfătuiască pe credincioșii mireni din Adunările Parohiale (...), care sunt capabili, activi și cunoscători ai problemelor bisericești și ale vieții sociale și politice, să candideze pentru forurile legislative sau administrative, locale sau centrale.“ Cu alte cuvinte, dacă luăm în serios epoca politică și istorică în care ne aflăm, atunci se impune de la sine șansa implicării sociale a laicatului ortodox în structurile democratice. Implicarea specifică a corpului eclesial în politică nu poate să prindă contur decât printr-un laicat pe măsură, iar nu prin deturnarea preoției sacramentale de la rosturile ei. Participând prin definiție la lucrarea profetică a Bisericii, aflat la intersecția dintre mistic și social, laicatul nostru are însă nevoie, cum arată și comunicatul sinodal, de o cultură teologică și civică corespunzătoare. Mai are nevoie și de încrederea practică a ierarhiei bisericești care să nu identifice în mod unilateral laicatul cu sponsorii sau cu directorii de firme. Experiența de la începutul anilor ‘90 a Grupului de reflecție pentru înnoirea Bisericii, forum alcătuit în egală măsură din clerici și laici, a demonstrat cu prisosință că luciditatea și gândul cel bun au nevoie de împreună-sfătuire și de respect reciproc, că dialogul critic și confruntarea argumentelor nu țin doar de exercițiul democratic, ci reprezintă în primul rând o expresie a acelui dar evanghelic al deosebirii duhurilor.

Hotărârea de acum câteva zile a Sfântului Sinod deschide două capitole esențiale: cel al unui nou tip de relație cu statul, caracterizat de trecerea de la colaborationism la colaborare, și cel al unei noi abordări a propriului laicat, caracterizată de luarea în serios a lucrării misionare și spirituale a acestuia. În relația cu statul, Biserica a optat pentru câștigul pe termen lung în defavoarea celui pe termen scurt, pentru o strategie articulată în defavoarea improvizației presupus diplomatice. În relația cu laicatul, diriguitorii eclesiastici vor trebui să opteze pentru o eclesiologie plenară, a întregului trup al Bisericii, în defavoarea unei mentalități piramidale, de castă, străină identității ortodoxe. Și într-un caz și în celălalt, esențială rămâne revenirea la izvoarele Ortodoxiei, dovadă că orice înnoire reprezintă în profunzime un efort de readucere-aminte, de recuperare a ceea ce istoria profană, cu graba și interesele ei, ar dori să ne facă să uităm pentru totdeauna. Evident, această opțiune este deosebit de incomodă. Ea ne obligă să renunțăm la mult și să culegem, pentru moment, relativ puțin. Motiv pentru care trebuie să avem multă răbdare și, prezenți în mod activ în clipa de aici, să nu slăbim din ochi orizontul de dincolo de veacuri al Împărăției lui Dumnezeu. ■

PARTIDUL CONSERVATOR

profil istoric şi doctrinar

Adrian IORGULESCU

Înainte de Unirea Principatelor nu se poate vorbi despre fiinţarea efectivă a vreunui partid conservator sau liberal. Existaseră, neîndoielnic, idei liberale, progresiste, evoluţioniste, organiciste, conservatoare şi, cum am observat la trăsăturile paşoptismului şi junimismului, oameni remarcabili care să le reprezinte şi să le promoveze. Treptat, opţiunile s-au cristalizat şi, sub o imperioasă nevoie de disciplină, s-au manifestat în forme relativ clare şi distincte, în paralel cu tentativa de a purcede la înfiinţarea unor structuri politice moderne.

În 3/15 februarie 1880, un grup de 88 de oameni de notorietate, dintre care îi amintim pe L. Catargiu, T. Maiorescu, M. Costache Epureanu, V. Pogor şi Th. Rosetti, semnează actul de naştere a Partidului Conservator. Se propune o platformă şi un statut, iniţiatorii avînd obligaţia de a plăti o cotizaţie anuală. Sediul central era în Bucureşti, dar s-au creat simultan şi comitete judeţene. Comitetul Permanent (format din preşedinte, în persoana lui M. Costache Epureanu, vicepreşedinţi şi cinci membri) reprezenta conducerea partidului, iar oficiosul era ziarul *Timpul*.

Tot în februarie 1880, M. Costache Epureanu publica în *Timpul* aşa-numitul „Program al Partidului Conservator“, o lucrare generală, nepractică, văduvită de soluţii concrete. De reţinut totuşi că acolo se cerea „dezvoltarea istorică a individualităţii noastre naţionale“, „consolidarea instituţiilor pe care şi le-a dat ţara aşa încît toţi să se poată bucura de dînsele“, „stabilitatea instituţiunilor şi a personalului“, precum şi progresul măsurat, dar continuu (prelungire a ideilor junimiste). După moartea lui Epureanu (survenită în septembrie 1880), conducerea partidului este preluată de L. Catargiu, care pune accentul pe nevoia de comunicare între centru şi comitetele locale.

Partidul Conservator a avut ca prioritate opţiunile şi interesele marilor proprietari agricoli, printre care îşi şi avea membri foarte importanţi, însă nu în exclusivitate. Formaţiunea nou constituită s-a axat mereu pe personalităţi, pe elite, dovedindu-se destul de închistată în formele sale organizatorice. Conservatorii militau pentru dezvoltare, dar combăteau falsificarea sau exagerarea ei, iar adesea o contrapuneau moralei. Progresul material era agreat doar însoţit de progresul moral. Adepţi ai unei înaintări precaute, a regulii „paşilor mărunţi“, ei apreciau că „doctrina conservatoare este aceea care ţine drept un adevăr istoric: că evoluţia reală, durabilă, nu se poate face prin salturi; că ea nu poate fi decît rezultatul unei legături armonioase a trecutului cu prezentul. Instituţiile viabile ale unei societăţi se dezvoltă prin ele înseşi, organic, prin traiul normal al societăţii [...] Trebuie să aştepţi progresul de la dezvoltarea însăşi a conştiinţei colective; nu poţi să impui voinţa unei singure raţiuni [...] Deci doctrina conservatoare, care nu admite progresul prin salturi, este doctrina eminamente a realităţilor, pe care o opui doctrinei visătoare a teoriilor şi utopiilor“ (Al. Marghiloman).

După proclamarea regatului (14 martie 1881), se impunea o orientare nouă a politicii interne şi externe a ţării. Sentimentul schimbării plutea în aer, iar T. Maiorescu remarca inerenţa reorganizării administrative şi a reformei sociale. Pentru a înţelege particula-

Protest românesc la CNN

11 organizaţii şi 25 de persoane ale diasporei române din Europa, SUA şi Canada au protestat, recent, printr-o scrisoare adresată conducerii CNN faţă de difuzarea repetată, în zilele de 15 şi 22 februarie 2004, precum şi în decembrie 2003, a documentarului său referitor la prostituţia juvenilă în România, la pedofilie şi la copiii străzii, intitulat „Romanian Sex Trade“. Surprinzător, semnatarii sînt nemulţumiţi doar pentru că documentarul a fost dat pe post în momentul cînd România era pusă la colţ de UE pe tema adopţiilor internaţionale. Mai degrabă, ar fi trebuit să fie îngrijoraţi de „orbirea“ CNN care nu vede în România nimic din ce este frumos şi respectabil.

„Eu cu cine votez?“

Ultimul sondaj CURS comandat de Societatea Academică Română afirmă că 72 la sută din români doresc o schimbare politică în România. Totuşi, românii se dovedesc confuzi în privinţa sensului acestei schimbări şi modalităţilor de a o obţine. Doar 42 la sută cred că este posibilă o alternativă la actuala guvernare, în timp ce 39 la sută nu văd să existe o forţă politică demnă de a fi numită alternativă. Aproximativ 34 la sută declară că nu vor vota. Deci dacă ajungem la o stagnare legitimată prin noi alegeri, ea poate fi doar rezultatul dezorientării alegătorilor cultivate de propaganda şi politica celor două partide ale regresului, cel de la putere, PSD, şi cel care are pretenţia că îi va lua locul, PRM. Iată unde ne-a adus clasa politică românească.

„Big Brother“ s-a întors

Spectacolul de proastă factură „Big Brother“ a revenit la Prima TV în forţă. Pentru că urmele de decenţă i-au împiedicat pe concurenţii de data trecută să transforme emisiunea într-un show pornografic, realizatorii au ales acum numai tineri „dezinhibaţi“. Aceştia umblă toată ziua goi prin casă şi puţin mai lipseşte să se împerecheze în văzul lumii. Odată cu întoarcerea emisiunii, a fost relansată şi dezbaterea asupra ei. Din păcate, moralitatea este predicată tot de oameni care nu sînt credibili, ca un Adrian Păunescu.

„Baronizarea“ presei

Recentele rapoarte privind libertatea presei făcute de mai multe organizații civice demonstrează că presa din România se află sub o presiune politică din ce în ce mai mare. Aproximativ 80% dintre ziarele, televiziunile și radiourile locale se află în proprietatea oamenilor PSD. Nici situația presei centrale nu e mai roz. Cineva spunea că se observă o tendință de „berlusconizare“ a presei, căci mass-media intră pe mîna unor oameni de afaceri implicați politic. Mai corect ar fi spus „baronizarea“ presei, între Berlusconi și vătafii din provincie ai PSD este o diferență cam ca aceea dintre nobil și ciocoi.

Dușmanii ortodoxiei, la rampă

Guvernul a aprobat amplasamentul Catedralei Mîntuirii Neamului în Parcul Carol din București, chiar pe locul fostului Mausoleu al eroilor comuniști. Cum comunismul a avut mai degrabă ticăloși eroi, nu-i nici o pierdere. Totuși, s-au găsit destui care să invoce o mulțime de motive puerile pentru a se opune construirii acestei mari biserici românești. În loc să recunoască bărbătește că sînt dușmani ai ortodoxiei, acești necredincioși pretind ba că ridicarea Catedralei va strica parcul, ba că Mausoleul este un monument arhitectonic și e păcat să-l desființăm, ba că nu există suficiente locuri de parcare în zonă și nici căi de acces. Purtătorii de cuvînt ai acestei poziții sînt aceiași care răbufnesc împotriva Bisericii Ortodoxe de 15 ani încoace. Acum au mai găsit un pretext. Dovadă că ei nu grija parcului o au este faptul că nu vin cu o propunere rezonabilă de înlocuire a amplasamentului. Asupra acestui subiect vom reveni.

rităţile gîndirii conservatoare, trebuie studiate o serie de concepte reprezentative, de genul *proprietate, libertate, egalitate, naţionalism*. Accepţia termenului de proprietate diferă de cea burgheză. Relaţia proprietar-proprietate este reciprocă şi vitală. Proprietatea aduce anumite avantaje deţinătorului (politice, spre exemplu; se ştie că sistemul electoral era cenzitar). Privilegiile erau legate de onoarea posesorului şi nu se transferau la un eventual cumpărător. în acest sens, proprietatea era inalienabilă. Termenii-cheie de „libertate“ şi „proprietate“ sînt ireversibil legaţi. A separa proprietatea de posesiune înseamnă a distruge libertatea. Proprietatea privată este, de fapt, în ochii conservatorilor, o garanţie a independenţei fiecăruia faţă de presiunile sau opresiunile statului. „Avem – susţine Al. Marghiloman – o tradiţie a proprietăţii [...] Ea este întruparea cea mai eminentă a activităţii şi a iniţiativei omeneşti. Societatea o consacră în interesul societăţii, adică: al tuturor. Proprietatea este născută o dată cu omul intrat în stare socială. Ea se naşte din voinţa colectivă, din instinctul omenirii. De aceea, domnii mei, tradiţia de proprietate trebuie să rămînă întreagă“.

Ca un reproş tacit se percepea nemulţumirea că sentimente ca onoare, loialitate, datorie, religie, care înainte legau oamenii între ei mai mult ca orice, au fost date uitării. N. Iorga consemna „desfiinţarea individualităţii creatoare, în toate domeniile, oprirea asociaţiei libere, în toate domeniile. Omul scoboară, încet-încet, în vuietul acesta uriaş al maşinilor de influenţă, scoboară pînă la rangul brutei, pe care evul mediu n-a cunoscut-o tocmai fiindcă prin întreg evul mediu este un necontenit apel fecund la forţele vii ale fiinţei omeneşti“. „O preocupare a Partidului Conservator – arată P. P. Negulescu – va trebui să fie curăţirea atmosferei morale a ţării“.

Pentru conservatori, oamenii sînt prin excelenţă inegali. Prin urmare, libertatea nu reprezintă decît abilitatea fiecăruia de a urca treptele afirmării în acord cu legea şi cu principiul propriei personalităţi; libertatea e subiectivă; cei doi termeni, grupaţi într-un tot, emană în esenţă moralitate. Dacă există egalitate, aceea e doar în faţa lui Dumnezeu. Rolul credinţei, al Bisericii, este considerat vital în configurarea fiinţei naţionale şi a celei individuale, a idealului colectiv şi a celui personal. în fond, pentru conservatori, problemele politice sînt strîns legate de cele religioase şi etice. Tradiţia e pusă la mare rang; aceasta e indispensabilă, fiind adaptată şi mulată pe caracteristicile particulare ale fiecărui popor, pe istoria acestuia, pe viaţa individului de zi cu zi; ea este pîrghia ce mişcă şi îndrumă energiile profunde ale neamului.

Legăturile într-o comunitate sînt diferenţiate ierarhic, reflectă diversitatea şi inegalitatea ce ţin de natura lucrurilor. Aceste legături comunitare sînt ataşate preceptelor religioase, ţesînd o reţea de îndatoriri reciproce şi, în acelaşi timp, privesc întreaga comunitate. Conservatorii sînt cunoscuţi pentru loialitatea faţă de patrie, faţă de monarh. Respectă unitatea familiei şi valorile creştine. Armata pentru ei este protectoarea statului. Statul este garantul ordinii şi stabilităţii, dar poate constitui – cînd apără, eventual, alte interese decît cele naţionale – şi un potenţial pericol pentru libertate. Libertatea şi autonomia fiind valori esenţiale ale vieţii umane, excesul lor poate duce totuşi la anarhie, la fisurarea ordinii din stat. Conservatorismul confirmă autoritatea statului, însă impune acestuia o serie de constrîngeri.

Alături de tema schimbării graduale, conservatorismul autohton atacă neîncetat chestiunea raportului dintre localism şi universalism. Reprezentanţii direcţiei sînt fundamental sceptici în privinţa utilizării automate, neselective a unor principii ample şi vagi. Atenţi la diversitate, la particularitate, la identitate, ei combat nediferenţierea sau impunerea soluţiilor globale. Cred în necesitatea funcţionării optime a sistemului, dar nu prin prisma unor abordări mecaniciste, reducţioniste şi uniformizatoare. Referirea lor la problemele socio-economice se face statornic din unghiul de vedere al concretului, al imediatului, iar concluziile la care ajung refuză cantonarea în posibil ori în speculativ.

De aici porneşte, de fapt, aversiunea conservatorilor români faţă de „revoluţionismul“ de sorginte liberală, ca şi faţă de ideea democratismului cultural de masă, prin opoziţie cu teza cultivării valorilor promovate de elite. Lascăr Catargiu, Petre P. Carp sau

Alexandru Lahovari critică programele liberale nu pentru conținutul lor progresist, ci pentru cuprinsul lor prea general, nepractic, neancorat în realitate și, mai cu seamă, pentru inaplicabilitatea lor. După cum Titu Maiorescu respinge nu ideea democrației în sine, ci pe aceea a egalitarismului în artă, în cultură, în sfera intelectuală sau politică, precum și ideea imitării nediscriminatorii a unor modele importate. „Căci nepregătiți precum erau și sînt tinerii noștri, uimiți de fenomenele mărețe ale culturii moderne, ei se pătrunseră numai de efecte, dar nu pătrunseră pînă la cauze, văzură numai formele de deasupra ale civilizațiunii, dar nu întrevăzură fundamentele istorice mai adînci, care au produs cu necesitate acele forme și fără a căror preexistență ele nici n-ar fi putut exista. Și astfel, mărginiți într-o superficialitate fatală, cu mintea și cu inima aprinse de un foc prea ușor, tinerii români se întorc în patria lor cu hotărîrea de a imita și a reproduce aparențele culturii apusene, cu încrederea că în modul cel mai grăbit vor și realiza îndată literatura, știința, arta frumoasă și, mai întîi de toate, libertatea într-un stat modern“ (*în contra direcției de azi în cultura romînă*).

În ciuda deficitului relativ de spontaneitate, a ritmului lent de acțiune, un singur lucru nu se poate reproșa conservatorilor români: faptul că și-au iubit țara. Naționalismul (fără umbră de șovinism sau elemente xenofobe) reprezintă o componentă fundamentală și constantă a poziției lor. Politicienii conservatori plecau de la principiul că românii trebuiau să-și păstreze propria ființă națională, să rămînă ei înșiși, să se sprijine pe potențialul și valorile proprii. „Doi sînt factorii de căpetenie de care atîrnă viitorul popoarelor. Pe cel dintîi îl alcătuiesc condițiile obiective ale dezvoltării lor, împrejurările fizice, sociale, politice; cel de-al doilea constă în *energia conștiinței lor naționale* [...] Se va preocupa Partidul Conservator și de aceste condiții subiective ale propășirii poporului nostru? Firește că va trebui să o facă și în aceasta va consta naționalismul lui în înțelesul mai limitat al cuvîntului“ (P. P. Negulescu, *Principiul naționalismului în politica conservatoare*).

O temă predilectă conservatorilor români este aceea de *ordine*. Societatea – considerau ei – are nevoie de structuri așezate, de ordine, de ierarhie, de clase sociale. Autoritatea bazată pe legalitate și legitimitate și ordinea erau considerate condițiile sine quibus non ale prosperității și stabilității sociale. „Dacă e o caracteristică prin care trebuie neapărat să se deosebească un partid conservator, aceea e *păstrarea neclintită a spiritului de ordine* – remarcă M. G. Cantacuzino. Ordinea este cum s-ar zice igiena statelor și a societății. Are legile ei nestrămutate și cunoscute, întărite prin încercările trecutului și statornicite de practicile oamenilor de guvern din toate țările și toate timpurile... O abatere de la legile ordinei ar fi cu totul potrivnică datinilor și îndatoririi unui partid conservator... Una dintre cele mai elementare reguli ale ordinei de stat este respectarea îndărătnică a proprietății, temelia oricărei societăți“.

Conservatorii au luat poziție și în momentul declanșării de către C. A. Rosetti a acțiunii de revizuire a Constituției (1884). În principiu, aceștia nu au fost de acord cu revizuirea concepută de liderul liberal. Găseau că mai presus de drepturile politice, la momentul respectiv, mai stringentă era asigurarea bunului trai material al românilor, dezvoltarea economică. în momentul în care oamenii asupra cărora se aplica reforma nu știau să scrie și să citească, nu cunoșteau noțiuni elementare de politică sau economie, aceasta n-avea nici un sens. Al. Lahovari spunea că „un om care nu se bucură de nici o instrucție, care nu citește jurnale, care nu aude discursuri politice, nu știe ce înseamnă noțiunile de buget, finanțe, chestiunea Dunării ș.a., un om pe care-l preocupă toată ziua grija pîinii, nu se poate rosti asupra chestiunilor însemnate ale țării“.

Propunerea de introducere a votului universal este calificată de conservatori drept o „apucătură demagogică“. Lipsa culturii, faptul că poporul putea fi ușor influențat, făcea această experiență prematură și periculoasă. D. S. Nenițescu (ministru conservator) susține, în 1895, o reorganizare a sistemului de vot, propunînd reprezentarea proporțională după modelul Hondt, aplicat în Belgia. Nu întîmplător, membrii Partidului Conservator s-au arătat cei mai fervenți susținători ai reformei învățămîntului autohton și cei mai aprigi partizani ai fenomenului cultural romînesc. în această direcție, guvernul

➪

Continuă rusificarea basarabenilor

Organizația neguvernamenată basarabeană Hyde Park a monitorizat, în perioada ianuarie-februarie 2004, mai multe posturi de radio și TV cu drept de emisie în Republica Moldova. Rezultatul: „Prin propaganda rusească zilnică se încearcă rusificarea forțată a populației RM. Cetățenii acestei țări nu știu ce se întîmplă în jurul lor, în schimb află amănunțit evenimentele din Moscova sau Vladivostok. (…) Membrii Consiliului Coordonator al Audiovizualului devin complici ai acestor nelegiuiri și principali vinovați. Ei caută motive de să suprime posturile: radio TV Catalan, Vocea Basarabiei, Antena C și Euro TV, care promovau valorile și cultura națională.“

MISA, sub anchetă

În sfîrșit, autoritățile s-au sinchisit să-l „deranjeze“ pe Gregorian Bivolaru, liderul Mișcării pentru Integrare Spirituală în Absolut (MISA). Zeci de procurori și polițiști au descins în 15 imobile din cartierul bucureștean Ferentari și alte zone sărace de la periferia Capitalei. Potrivit informațiilor deținute de anchetatori, la acele adrese se făceau prostituție și trafic de droguri. Fondată în 1990, de Gregorian Bivolaru, MISA a atras pînă acum mii de adepți din toată țara. Cei mai mulți dintre „discipoli“ sînt tinere și cu probleme, care sunt „ajutate să se cunoască“. Rezultatul acestui „ajutor“ este ruperea de realitate, abandonul familial și scolar. MISA a fost implicată în numeroase scandaluri relatate de presă, care însă nu s-au finalizată cu dosare penale.

Încă un compromis

Semnarea unui nou protocol de susținere parlamentară a PSD de către UDMR a fost posibilă prin acceptarea de către guvern a unui nou compromis. Executivul a aprobat amplasarea controversatei statui a „celor 13 generali maghiari“ în Arad, chiar dacă într-un așa numit parc al reconcilierii. Maghiarii au primit satisfacții, românii – promisiunea că în acel parc vor fi ridicate monumente în memoria revoluționarilor pașoptiști.

Take Ionescu inițiază cîteva proiecte de lege privind conservarea și restaurarea monumentelor istorice, descoperirea obiectelor și monumentelor antice, învățămîntul primar și normal. Măsuri legislative importante se iau și în domeniul economic, în industrie (legea minelor – stimulent pentru dezvoltarea industrială), asigurări sociale, agricultură (proiect de lege asupra Creditelor Agricole), învățămînt (organizarea învățămîntului profesional), comerț (politica vamală) etc. Conservatorismul românesc se aseamănă cu cel european, revendicîndu-se însă dintr-o realitate și din tradiții proprii. Din păcate, reprezentanții de vază ai curentului nu au reușit decît parțial să-și fixeze formulele politice în social. Din punct de vedere strict doctrinar, ei nu au excelat, neexistînd, cu mici excepții, lucrări cu conținut ideologic, programe, platforme etc. Se punea mare preț pe oratorie (să nu uităm că majoritatea oamenilor politici ai vremii aveau pregătire în domeniul juridic); se cultiva elocința, stilul destul de înflorit, formulele retorice. Prin urmare, putem descoperi mai degrabă o orientare ideologică, clar articulată, și mai puțin o doctrină propriu-zisă, ca sistem coerent de principii, finalizată în documente programatice esențiale.

Frămîntat de convulsii interioare și conflicte interpersonale, Partidul Conservator intră, cam de la începutul deceniului doi al secolului, nostru într-o fază accelerată de disoluție. În toamna anului 1912 se produce ruptura dintre cei trei fruntași ai partidului din acel moment: P. Carp, A. Marghiloman și T. Maiorescu. Izbucnirea primei conflagrații mondiale găsește formațiunea într-o stare de acută dezbinare și lipsă de voință politică. În atari condiții, practic, după Congresul din 1915, ea se desființează, cu toate că unele organizații locale își vor perpetua activitatea pînă după terminarea războiului.

De subliniat, totuși, că agonia Partidului Conservator avea în principal o bază socio-economică, anume fărîmițarea și treptata dezmembrare a clasei boierești în primele decenii ale veacului al XX-lea; îmbătrînit, el iese de pe scena politică autohtonă, lăsînd în urma sa un imens loc gol, grupările conservatoare apărute ulterior din trunchiul său (Partidul Conservator-Progresist, Partidul Conservator-Independent sau Grupul Conservator Unionist) neputînd rezista în competiția politică cu liberalii sau cu anumite construcții de dreapta mai puțin echilibrate, dar mai ancorate în problemele vremii.

■

Mica antologie conservatoare

Peter Viereck:
„Să știi rostul unui lucru“

Născut în 1916, în New York City, Peter Viereck e singurul profesor american căruia i s-au acordat *Guggenheim Fellowships* și pentru poezie, și pentru istorie. Cîștigător al Premiului Pulitzer pentru primul său volum de versuri (*Terror and Decorum*, 1948), Viereck a studiat la Oxford și Harvard (unde și-a luat, în 1942, Doctoratul în istorie). După ce, în al doilea război mondial, a slujit în „Departamentul de Război Psihologic“ al US Army (fiind medaliat de două ori), Peter Viereck a predat limba germană la Harvard University. Din 1948 pînă în 1997 a predat istorie (cu un interes special în istoria Rusiei și a Europei moderne) la Mount Holyoke College în South Hadley, Massachusetts. Alte cărți publicate: *Metapolitics: From the Romantics to Hitler,* 1941; *Conservatism Revisited: The Revolt Against Revolt,* 1949; *Shame and Glory of the Intellectuals,* 1953; *Conservatism: From John Adams to Churchill*, 1956; *The Unadjusted Man: A New Hero for Americans*, 1956 (carte din care am tradus și fragmentul care urmează).

De ce? Cum?

Întreaga noastră societate, includzîndu-i și pe antimaterialiști, se bucură de roadele progresului material american și nu poate să nu recunoască acest lucru. Chiar și artistul, intelectualul care socotește aceste roade drept „putrede“, chiar și el folosește o mașină de scris, telefonul sau becuri electrice – „întrupări“ ale progresului – ca să aștearnă pe hîrtie disprețul față de ele, să finalizeze „manuscrisul“ așteptat de editor. De aceea, pentru a evita ipocrizia și vorbăria goală, bătălia împotriva accentului pus de America pe progresul material trebuie să înceapă făcîndu-i această importantă concesie. Admițînd că progresele materiale rezultînd din faptele cuantificabile ale științei ne pot duce, într-adevăr, departe. Cît de departe ne pot duce drămăluirile materiei.

Dar ființa umană se mișcă și dincolo de aceste hotare; tînjește nu numai după fapte cuantificabile ci și după adevăruri inefabile. Are nevoie de transcendentul – spiritual și estetic – de dincolo de lumea de jucărie a lucrurilor pipăibile. Pentru a putea explora acest „dincolo“, omul complet își ia drept călăuză umanioarele clasice și religia. Care pot fi șovăitoare și timide lămpi, dar care, totuși, sunt singurele care ne pot călăuzi odată ce-am evadat din incinta „cantităților“, graniță în fața căreia omul rațional se oprește prudent. Prudent, dar și meschin, lipsit de imaginație; cu toate poftele ostoite, afară de cea care deosebește oamenii de animale, care ne face uneori mai josnici decît ele, alteori mai buni, dar niciodată la fel. Fără înțelegerea sufletului ome-

nesc pe care numai studiile clasice și umanistice o îngăduie și fără vigoarea morală pe care numai religia ne-o insuflă, progresul nostru social și mecanic ne va duce de rîpă.

Uneori, standardele ridicate de viață și de productivitate economică au echivalent în cele culturale și de libertate personală. Ceea ce ne conduce la următoarea întrebare: care dintre ele e primordială, care e cauza celeilalte? Mulți capitaliști, aidoma materialiștilor marxiști, consideră că libertatea și cultura depind de progresul economic – sau, în general, de progresul social. De fapt însă conexiunea cauzală acționează de multe ori invers: unei societăți cu un nivel estetic și moral atît de ridicat încît să creeze o mare cultură nu-i poate fi greu să dezvolte o economie cel puțin acceptabilă, chiar dacă resursele economice i-ar fi la fel de sărăcăcioase precum cele care au subîntins înflorirea culturală a Greciei antice și a vechii Palestine, în vreme ce societăți cu resurse economice mult mai mari decît ale acestor două sărace și aride țări au murit de foame deoarece nu aveau geniul etic și estetic care să le îngăduie o rezolvare tranșantă și profitabilă a problemei economice. „De ce“ e mai important, pentru om, decît „cum“.

Conservatorii sînt deseori ironizați pentru așa-zisa lor tendință de a le oferi „lucruri mai importante“ sărmanilor proletari cărora le trebuie doar pîine. „Să mănânce cultură“ e considerat un mod de a eluda conștiința socială la fel de păcătos ca și „Să mănînce cozonac“ al Mariei Antoinette. Dar ce se întîmplă după ce fireasca nevoie de pîine e astâmpărată? Dicolo de acest punct conservatorul umanist nu mai poate fi acuzat de suprasolicitarea muncitorilor dacă insistă ca progresul material să lase din ce în ce mai mult loc cultivării lăuntrice. Mașinile americane i-au înlocuit pe sclavii atenieni cu același rezultat: au creat „timpul liber“. Pentru prima dată în istorie o mare parte a populației are răgazul să se concentreze (dacă vrea) asupra vieții sufletești fără ca săracul să fie chinuit de crampe la stomac iar bogatul de crampe de conștiință sau teama de răscoale.

Materialiștii liberali și socialiștii idealiști afirmă că, chiar și după satisfacerea nevoilor economice fundamentale, progresul social trebuie să continue cu același aplomb deoarece generează uriașe cantități de energie în mase; și acestea, se presupune, pot fi transformate în creativitate culturală la fel de ușor precum poate fi electricitatea transferată dintr-un dinam într-altul. Analogia e falsă din cauză că, pe lîngă energie, cultura cere sensibilitate. Iar sensibilitatea își are sursa în libertatea interioară și e de multe ori inhibată sau înăsprită de progresul material. De aceea, progresul social, dacă este împins dincolo de satisfacerea nevoilor de bază ale individului, se dovedește dăunător libertății culturale. Progresul social are drept scop satisfacerea colectivă a maselor. Libertatea culturală urmărește integritatea sufletească a persoanei.

Atena lui Pericle, cu numai șaizeci de mii de cetățeni cu drept de vot, prost adăpostiți, prost îmbrăcați, dependenți economic de sclavi și de războaie de expansiune, a creat o cultură mai mare decît prospera democrație liberală și de o mie de ori mai numeroasă a SUA. Suedia social-democrată nu are cel mai ridicat nivel cultural din lume, dar are cel mai ridicat nivel de viață, cea mai mare securitate economică și cea mai mare rată a sinuciderilor. Să ne imaginăm o societate al cărei ideal nu e prosperitatea, ci o tot mai mare sărăcie, cu un „azil de noapte“ drept țel dorit cu ardoare. Unei asemenea societăți îi va lipsi cu desăvîrșire progresul social; dar nu e obligatoriu să-i lipsească – dacă ne gîndim la împlinirile religioase și literare ale Sf. Francisc – propășirea religioasă și libertatea culturală.

Experții progresului social din ziua de azi subliniază importanța lui „*know-how*“(să știi cum), o găselniță care are la temelie principii de bază ale psihicului american. De vreme ce turnurile de fildeș nu rezistă bombardamentelor, e clar că ne trebuie o soluție („*know-how*“) tehnică pentru a ne proteja. Dar dacă aceasta, așa cum ne poate proteja, ne poate și ucide – dacă nu e supervizată de imaginația morală –, de ce nu se gîndesc americanii și la reversul medaliei: „*know-why*“ (să știi de ce, rostul unui lucru)?

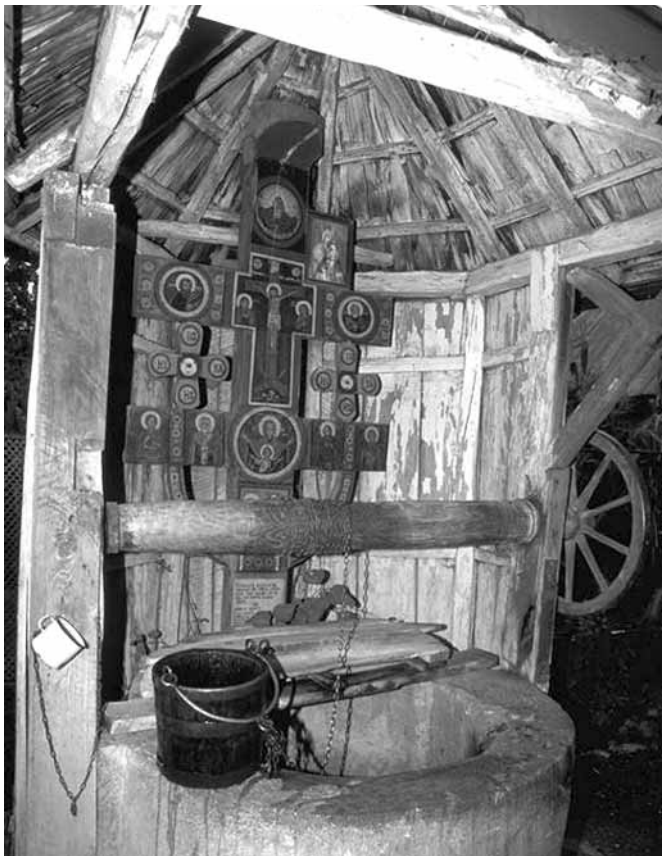

Prezentare și traducere:
Mircea Platon

Îndemn pentru unificarea registrelor de existență

Mihai Câșlariu

Este greu pentru omul contemporan să mai fie el însuși. Este greu pentru el să-și descopere și să-și contemple identitatea. Dacă acum mii de ani oamenii își puneau problema de a se cunoaște pe ei înșiși, în zilele noastre ei nu consideră că o introspecție lucidă i-ar putea face să se simtă mai bine. Eul este proiectat către exterior, fugărit în mod barbar din carapacea conștiinței de stimuli externi care mai de care mai sofisticați și mai informatizați, veritabili hăitași ce slujesc unei teribile consumatoare de suflete. La cine ne referim? La iluzia păguboasă, la acea *maya* perfidă folosită la rândul ei de alte personaje malefice… văzute sau nevăzute.

Omul – victimă a timpurilor de față –, pe care îl vom numi în continuare *homo illudens*, își vede de existența cotidiană fragmentată de tot felul de stări de spirit, de evenimente diferite la care se raportează și el diferit, jucând pentru fiecare în parte câte un rol. El nu este înțeleptul „privitor ca la teatru", impasibil și rece, al lui Eminescu și Oxenstierna, ci este un actor de nevoie, un cabotin ușor de demascat.

Vom numi în continuare *registre (de existență)* acele diferite arsenale sufletești la care omul apelează, conștient sau inconștient, în funcție de împrejurări și de diferitele țeluri pe care el le țintește în timp.

Atunci când „iese la rampă", omul se regăsește în *registrul public* de existență. Aici el uită complet de sine și face tot posibilul pentru a se putea plia pe variile situații curente ce se înscriu practic în jocul serios și nimicitor al supraviețuirii.

În familie sau între prietenii apropiați omul se proiectează pe sine conform *registrului intim*. Aici el se manifestă mult mai natural, căci se știe protejat de intimitatea și de discreția celor din jur. Oameni care se manifestă ca niște fiare în registrul public, poți să-i „demaști" dacă tragi cu ochiul la registrul lor intim și să-ți dai seama că de fapt sunt niște mielușei, care se topesc la orice dorință alintat exprimată de cei dragi. Sau invers… Există din acei care tremură de frică în societate, dar care își defulează complexul de inferioritate în cercul intim, terorizându-i pe apropiați, adică pe cei care ultimii ar merita-o.

Mai există acel *registru al sinelui*, pe care omul îl accesează în momentele de maximă luciditate morală, atunci când își pune probleme legate de evoluția existenței sale și caută de a-și descoperi plusurile și minusurile. Nu este ceva ieșit din comun, dar din păcate din ce în ce mai puțini oameni „riscă" să deschidă acest registru. Probabil din cauză că le e teamă să nu se facă mai buni, caz în care… devin plancton pentru balene și rechini! Ecce maxima error: venerarea acestor animale rapace. Și de aici, înșiruirea logică: dacă ești bun, ești slab; dacă ești slab, nu supraviețuiești… Sau cel puțin nu te îmbogățești…Nu mai ai șanse să ajungi ca balenele și ca rechinii pe care îi venerezi!

Cel mai greu accesibil este *registrul transcendentului*, pe care omul îl poate deschide numai prin legătura cu Dumnezeu. Adică numai prin rugăciune curată. Ca să acceseze acest registru, omul trebuie să-și ia în serios calitatea de făptură, de element creat și să își plece genunchiul cu venerație în fața Creatorului. Acest registru conține leacul vindecării bolii înstrăinării, la care omul contemporan se supune și este supus cu multă cruzime.

Cum se poate nimici acest morb dezumanizant, al alienării? În principiu, trebuie să lăsăm toate pe seama Dumnezeirii, adică atât în seama lui Dumnezeu însuși, cât și în seama firii noastre îndumnezeite, fire redescoperită doar în urma recurgerii la *registrul transcendentului*. Dumnezeirea este singura care poate scutura măștile zămislite de celelalte registre de existență, lăsând astfel posibilitatea *feței* reale și adevărate a fiecăruia să se arate, să respire și să își dezvolte nestingherită trăsăturile.

Așadar, pentru înlăturarea cangrenei înstrăinării, pentru evitarea pe viitor a descompunerii dureroase a Eului în tot felul de roluri păguboase și de conjunctură, este necesară unificarea tuturor registrelor de existență prin absorbirea lor în registrul transcendentului. Prin aceasta, omul nu s-ar mai comporta atât de diferit și de perfid de la o situație la alta; puterile sufletești împrăștiate s-ar reuni, asigurând o mai mare putere omului de a trece peste greutăți; s-ar rezolva chestiunea conștiinței de sine și subsecvent a respectului de sine; și, mai ales, s-ar clădi infrastructura, „suportul logistic" pentru practicarea virtuților supreme, a *nădejdii* și a *dragostei*.

În același timp, însă, unificarea registrelor de existență nu este posibilă decât tot printr-un anevoios și provocator exercițiu de virtute. Avem nevoie de *onestitate*, de *curaj*, de *credință*.

Numai pentru păcătoşi

Daniela MOGA

Atunci când privești opera lui Brâncuși prima impresie este că nu mai vrei nimic, nu mai simți suferință, viața e frumoasă, totul e echilibrat, e firesc. Și este foarte firesc să fie așa. Dar nici Brâncuși n-a dobândit lumina așa dintr-odată. *Rugăciunea* bunăoară este schilodită, având o dramă foarte puternică, ba chiar și *Sărutul* pare a fi o îmbrățișare dramatică, o întoarcere la prismă; personajele se contopesc până ce devin prismă. Apoi, o pace absolută se așterne peste capodoperă din care sculptorul n-a mai vrut să iasă niciodată.

Puțini, însă, sunt aceia care înțeleg că suferința la capătul ei devine luminoasă și că într-o bună zi ea se transformă în fericire adevărată.

Câte nu am avea de învățat de la marii creatori? Mai întâi, că nu poți atinge fericirea – creativitatea – atunci când vrei și că nimic viu și veșnic viu nu se obține fără suferință și renunțare.

Pornind de la acest adevăr, te poți întreba cum să schimbi oamenii atunci când viața lor e străbătută de toate durerile și lipsurile? Dar tocmai aici este paradoxul. Problema fericirii nu e condiționată extern. *Nu te apropii și nici nu te îndepărtezi de ea prin faptul că ești bogat, bolnav, sărac sau sănătos*. Ca și iubirea și izvorând din ea, fericirea este o condiție spirituală. Mircea Eliade meditează sublim pe seama ei: *fericirea ca și dragostea nu are de-a face decât cu propria conștiință*.

Cert este că fericirea afișată și garantată îl face pe om urât, îl îndepărtează vizibil de adevăr, îl prostește. Suferința, în schimb, ne face mai buni, pentru că numai cei care suferă îl pot înțelege pe Dumnezeu. Într-o lume deja expirată moral ea reprezintă un antidot teribil împotriva nesimțirii.

Adevăratul suferind se simte vinovat că permanent calcă pe îngeri. Iar recunoașterea unui asemenea păcat și amintirea lui neîncetată (spre a nu-l mai repeta), este și calea împăcării divine, „*căci inima înfrântă și smerită, Dumnezeu nu o va urgisi*“. Psalmul 50 conține întreaga dogmă a umilinței: poziția păcătosului care se mărturisește dar și grandoarea lui pentru că, „*la grandeur de l'homme est grand en ce gu'il se connaît misérable*“ spune Pascal.

Iar, Neagoe Basarab Voievod adaugă: „*vezi, fătul meu, cât este de rău celui ce se ține că este mare și puternic, și smerenie înaintea lui Dumnezeu nu face? Că acela va fi mai apoi smerit, și aici, și în veacul ce va să fie.*“

Nevoia de mărturisire

Care dintre oamenii „mari“ de astăzi știu să-și mărturisească greșelile ca David împăratul, cel care a știut să se umilească pentru o întreagă umanitate? Aceasta este și observația pe care Sfântul Episcop Ambrozie al Milanului i-a făcut-o odată împăratului Teodosie cel Mare pe care nu l-a mai împărtășit pe motivul că ordonase un măcel la Tesalonic. Împăratul s-a înfuriat și i-a adus aminte lui Ambrozie de împăratul David care, deși adulterin și ucigaș, totuși a rămas un mare om în istorie. Sfântul i-a răspuns că până în prezent măria sa a făcut numai păcatele lui David, nu și pocăința lui și ca atare l-a îndemnat să urmeze această pildă și atunci îl va împărtăși. Teodosie cel Mare a făcut pocăință publică în biserică, stând în genunchi vreme îndelungată, înaintea poporului.

Românii au intrat în istorie de fiecare dată printr-un imens dor de reîncreștinare, în fond printr-o autentică și nedisimulată revoluție creștină. N-a fost să fie așa și cu cea din 1989! Răscumpărată cu preț de sânge, experiența românească post-decembristă trebuia confruntată în direct cu Dumnezeu, având dimensiunile unui proces genezic cu toate atributele prototipului său divin: icoana judecății finale. Apocalipsul operează înnoirea creației odată cu *deschiderea cărților conștiinței* atunci când lucrurile ascunse ale fiecăruia se vădesc. Judecata în pedagogia divină nu este o condamnare, ci un proces de conștiință, cu urmări imediate: deosebirea întunericului de lumină, a grâului de neghină. Păstrând proporțiile, aflarea adevărului (deschiderea dosarelor securității) putea să fie și la noi o formă firească de spovedanie în fața lui Dumnezeu și a neamului de care avem atâta nevoie. Dintru început, toate eforturile trebuiau coordonate pentru a opune acțiunii întunericului, mărturisirea caldă și sinceră, ce ne-ar fi vindecat miraculos de frica și lașitățile noastre „moderne“. Am găsit o astfel de confirmare la Eliade într-una din conferințele sale radiofonice *Numai pentru păcătoși*[1], *unde afirmă că ceea ce e mai grav în lumea modernă nu e domnia păcatului ci inconștiența omului că e păcătos… De aici calitatea inferioară, larvară, a vieții noastre*. De aici seceta sufletească, lipsa noastră specifică de semnificație și de destin ce ne bântuie de mai bine de o jumătate de secol.

Desigur că la Dumnezeu greșelile tuturor oamenilor sunt ca un pumn de nisip căzut în mare, că nu este biruită mila Făcătorului de răutatea făpturilor Sale, după cum spune Sfântul Isaac Sirul. Dar se confundă mereu adverbele: cornul preaplin al iertării divine relativizează martirii și călăii după ispășire și nu înaintea ei. Păcatul intră în inimă râzând și trebuie să iasă de acolo plângând. Altfel, Hristos este batjocorit, iar spovedaniile noastre sterile nu ne convertesc și nu ne folosesc.

Să nu așteptăm să plângă altcineva în locul nostru, atunci când umilința și remușcarea nu ne va mai folosi la nimic.?

În pedagogia Răsăritului, iubirea (însoțită de milostenie) are și o altă față atunci când devine chin de neîndurat pentru cei ce-au respins-o sau au înjosit-o. Câte ocazii de iubire nu am irosit noi, românii, în toți acești ani? Căci nimic nu poate fi mai dramatic decât rezistența unui om sau unui neam contra propriei sale fericiri, *lupta lui cu lumina, cu destinul său suprafiresc*.

Botezul lacrimilor

La începutul sfântului și marelui post ne apasă oftatul strămoșilor, botezul

1. Pentru nesfârșita și tragica lor actualitate, citatele subliniate au fost extrase din prelegerea radiofonică *Numai pentru păcătoși*, din volumul *50 de conferințe radiofonice* (1932-1938, Ed. Humanitas, 2001, p.221)

lacrimilor. Ele ar putea anula miraculos cârdășiile, calomniile, ura, ba chiar și blestemul mioritic care la noi funcționează din plin. Tot timpul dacă este unul din semenii noștri mai adevărat și mai harnic – de la vlădică și până la opincă – acela trebuie secerat, trebuie desființat. Și asta se întâmplă pentru că nimeni nu vrea să se recunoască în această mocirlă de părăginire. Nimeni nu vrea să fie rege sau rob până la capăt, purtându-și umilința, asemenea lui David, asemenea lui Hristos. Fiecare se apără cum poate. Unul cu sărăcia, altul cu filosofia, altul cu ironia strălucită, altul cu vanitoasa erudiție. *Dar toate acestea nu fac decât să distragă atenția de la imensa noastră vacuitate – prost ascunsă* –, de la lipsă și nu de la preaplin. *Nu înseamnă nimic perfecțiunea ta*. Interesează doar viețile pe care le poți schimba, calda mărturisire creștină pe care o poți provoca în alții.

De aceea, cea mai mare minune nu este să umbli printre îngeri, ci să te simți vinovat că permanent îi calci! ■

Din nou despre binele românesc sau Intimitatea cu Dumnezeu

Corina BISTRICEANU

Dacă stabilim că binele este ceea ce a fost dat, iar răul este ceea ce ne îndepărtează de datul inițial, trebuie să ne întoarcem spre începuturi pentru a vedea cât de aproape de noi este, încă, binele, sub feluritele sale forme. În legendele cosmogonice românești este zugrăvită o vârstă de aur în care oamenii, deși nu s-au bucurat de viața veșnică, trăiau în același plan cu divinitățile. Paul Anghel atrăgea atenția asupra stării de *intimitate a lumii*[1], stare în care Dumnezeu și sfinții săi, diavolul și acoliții lui, astrele, vânturile umblau printre oameni. Această intimitate nu s-a pierdut cu totul astăzi, lumea folclorică a rămas impregnată de ipostaze sacre, și de aceea susținem organicitatea religiozității și a reprezentărilor religioase românești. Este adevărat că unii din zeii noștri s-au îndepărtat de noi, fără a ne fi abandonat, însă, ci, uneori, pentru o mai bună priveghere.

La început, se spune, cerul era atât de aproape de pământ, încât oamenii îl puteau atinge. Deși pământul a fost făcut întâi, cerului revenindu-i, din acest punct de vedere, statutul de creație secundară, el se află într-o continuitate chiar substanțială cu acesta, căci este sprijinit pe stâlpii care suprapun marginile bolții peste cele ale pământului. (această legătură este continuată de cea dintre pământ și lumea subacvatică, făcută tot de stâlpi, păziți de divinități precum sfinții sau blajinii. Stâlpii, care înalță cerul peste pământ și pământul peste ape, au, prin urmare, o însemnătate specială, extraordinară, văditâ în arhitectura noastră tradițională). Creat în urma pământului, cerul, odată făcut, nu mai poate fi modificat. Diferența de mărime între cele două planuri este anulată datorită plasticității lutului, căci pământul, mai mare decât cerul sub care trebuia să încapă, va fi încrețit, la fel cum tot el a fost lățit atunci când trebuia să acopere apele. Pământul este, ca urmare, locul metamorfozelor, în vreme ce cerul va fi spațiul celor neschimbate.

Cu atât mai importantă, așadar, apropierea inițială dintre cer și pământ. Se spune că atât de aproape era cerul, încât oamenii îl puteau atinge cu mâna. Se afla, cu alte cuvinte, un spațiu intermediar între cele două bolți de **un stat de om**. Atâta loc fusese lăsat cât să încapă omul. Omul era veriga care integra, lega cerul de pământ, punte între două dimensiuni ontologice. Necugetat, însă, omul, în ipostazele sale diminuate – ca femeie sau copil – va amenința cerul cu contagiunea impurității sale inițiale[2]: „La facerea lumii, cerul era foarte aproape de pământ; însă omul, **cum e nesinchisit din fire**, nu și-a dat seama de această bunătate dumnezeiască, că nu era puțin lucru pentru om să aibă pe Dumnezeu în preajma lui, ca să-i poată cere sfatul ca unui bun părinte, oricând avea vreo nevoie. Nesinchiseala a ajuns așa de departe, că într-o zi o femeie a aruncat spre cer o cârpă murdărită a unui copil, cârpă cu care era cât p-aci să mânjească cerul. Și de atunci Dumnezeu s-a mâniat foc și-a depărtat cerul atât de mult, că nu degeaba zicem noi: departe cât cerul de pământ“[3]. Asemenea păcat, săvârșit fără intenția sau conștiința răului, adică fără vină – asemenea greșelii biblice a Evei – a atras, așadar, îndepărtarea cerului și adâncirea spațiului de dedesubt, cel sortit omului. Alegându-și cerul ca reședință, Dumnezeu se îndepărtează, la rândul său, „de sila oamenilor“, ipostază care i-a făcut pe mulți cercetători să-l apropie de condiția unui *deus otiosus*, a unui zeu uranian a cărui poziție centrală a fost preluată de divinități a căror implicare activă în lume este evidentă: zei solari, telurici, acvatici, ai vegetației etc. Oricum, faptul că actul care a determinat separarea dintre cer și pământ, dintre oameni și Dumnezeu a fost făcut de un agent lipsit de voință proprie, inocent, demonstrează că despărțirea era sortită să se producă; prin femeia, copilul sau

1.Paul Anghel, *O istorie posibilă a literaturii române. Modelul magic*, Timișoara, Ed. Augusta, 2002.
2 Căci omul a fost impur de la început. El nu a atins niciodată curățenia condiției divine, dar a fost creat în atingere cu aceasta.
3 Tudor Pamfile, *Cerul și podoabele lui*, p. 11-12.

ciobanul necugetat a acționat o fatalitate mai grea decât proiectul divin al lui Dumnezeu sau rațiunea umană.

Intimitatea cu Dumnezeu

Căci, dacă în centrul reprezentărilor binelui se află, firesc, Dumnezeu, Bunul Dumnezeu, Dumnezeu cel Sfânt, Drăguțul, cel care ține cumpăna firii, el nu este independent de ordinea universală, ci este cel mai supus ei, căci este singurul care o poate pătrunde și care, prin urmare, are înțelepciunea creației întru fire. Dumnezeu nu este, în reprezentarea românească, o icoană. După cum spunea Mircea Vulcănescu, „Dumnezeul românilor nu este o ființă abstractă, o esență imaterială a lumii, o putere impersonală care stă sub fenomene. Dumnezeul românului apare ca o ființă, o ființă reală, particulară, un ins.“[4]. El este părintele, bătrânul, Zeul-Moș, Plugarul sau Păstorul, este omniprezent și la fel de aproape de oameni ca natura: „Pe cel câmp verde-nflorit,/ Holerunda lerul Doamne,/ Paște-mi o turmă de oi,/ Dar la oi cine-mi ședea?/ Ședea-mi Zeul Dumnezeu,/ Și-mi ședea pe-un buciumaș/ Și-mi zice-ntr-un fluieraș,/ Cum îmi zice, oi îmi strânge,/ Cum îmi trage, oi întoarce.“ Existența sa este atât de firesc înscrisă în rânduielile lumii de aici, încât te aștepți să-L poți întâlni printre figurile familiare universului țărănesc: „La oițe cine șede?/ Șede bunul Dumnezeu,/ Cu fluieru-nțintelat,/ Cu sumanu-mbăierat./ Când cu fluieru' zice,/ Toată turma se strângé,/ Când cu fluieru tacé,/ Toată turma se spargé…“ sau „Da' la oi cine-mi ședea?/ Ședea zău și Dumnezău,/ Cu fluierul pe tureac/ Și cu mâna pe baltag.“ Veștmintele alese, fluieru-nțintelat și arma nu Îl disting de un păstor de seamă. Chiar dacă nu pare, el descinde, însă, din spațiul celest: „De-l vedeți, vedeți, fete,/ Pe Păcurărașul-Moș,/ Cum coboară de frumos,/ C-un hojmânt/ Până-n pământ;/ Da nu e hojmânt ales,/ Este cerul tot dires.“ Din această trăsătură uraniană a Dumnezeului nostru provine, poate, bogăția reprezentărilor sale pastorești.

Alături de Dumnezeu ar trebui să stea oamenii, așa cum au stat la începutul lumii, până la ridicarea cerului. De atunci, însă, spațiul ceresc a păstrat puritatea divină, iar spațiul teluric a căpătat consistența grea a păcatului. Mitul povestește că pământul s-a înnegrit după ce Cain l-a îngropat pe fratele său ucis în ogor. Oamenii s-au îndepărtat de condiția purității divine, într-atât încât uneori ei își atrag pedeapsa uitării.

Somnul lui Dumnezeu

Ca ființă particulară, cum spunea Mircea Vulcănescu, Dumnezeu poate lipsi uneori din lume, care poate rămâne „uitată de Dumnezeu“ sau „căzută de la fața lui“. Mircea Eliade a vorbit despre „tema Dumnezeului îndepărtat“, atestată și la alte popoare est și sud-europene[5]. Exilul lui Dumnezeu s-ar datora, conform filosofului român, depravării umanității: este o desolidarizare de oamenii răi și păcătoși. Această desolidarizare ar echivala cu recunoașterea inserării răului în lume: „Sub un pom mare-nflorit/ Dumnezeu a adormit,/ Veniră trei turturele/ Și cântară ce cântară/ Și prin casă și pe-afară/ Pe Dumnezeu nu-l scularã;/ Veniră trei golumbei/ Și cântară cât cântară/ Și prin casă și pe-afară/ Pe Dumnezeu nu-l scularã,/ Veniră trei îngeri și cântară/ Of! Doamne, sfântul de tine,/ De greu, Doamne, ai-adormit/ Și Iuda în rai a intrat/ Ce-a fost bun a adunat:/ Găleata de la botez,/ Inel de la cununie/ Și toiag de judecată,/ De judecă lumea toată/ Nu știm la rău ori la bine/ Unde-o vrea Domnul cu mine./ De pe scaunul de-argint/ Intră în negru pământ./ De pe scaun Domnului/ Intră-n talpa iadului./ De pe scaun de hârtii/ Te duce unde nu știi“[6].

După cum vom vedea, însă, ea este mai degrabă reacția la impunerea concepției unui bine abstract, față de care binele organic al mitologiei românești trebuia remodelat. Rezultatul este ilustrat în schema somnului dumnezeiesc: nu îndepărtarea, ci odihna, adormirea, tihna lui Dumnezeu explică absența temporară a acestuia din lume. Un colind din Transilvania vorbește despre un Dumnezeu adormit, odihnindu-se într-un spațiu de grădină mirifică: „Colo-n susu mai din sus/ (Florile-s dalbe de măru)/ Sub cel roșu răsăritu,/ Sub un pom mare-nfloritu,/ De când Domnu a dormitu,/ Florile l-or năpăditu./ Rugăciuni nu s-or făcutu,/ Nici în cer nici pe pământu./…/ Vine-un stol de golumbei,/ Cu glasul de feciorei,/ Și în pom ei se lăsau,/ Și din grai așa ziceau:/ Scoală, scoal', acest Domn bun/ Că de când ai adormitu/ Florile te-or năpăditu,/ Rugăciuni nu s-o făcutu/ Nici în cer nici pe pământu.“ Oboseala Domnului este atât de mare, încât nici porumbeii și nici turturelele, păsări augurale, „nu-l putură deșteptare“. Doar „un șir de rândunele,/ Cu glasul de curve rele“, insistă și „Jos pe prund că se lăsară,/ Și ele că își luară/ Pietricele-n gherișele,/ Apșoară-n gurișoară,/ Și iarăși ele zburară,/ Jos pe pom de se lăsară/ Și pe Domn îl rourară…“ Pe jumătate trezit, Dumnezeu își declină prezența în lume, insistă în odihna sa și, supărat pe cele care l-au trezit, le pedepsește: „Și Domnul se pomenea,/ Și tare le blestema:/ – Rândunele, curve rele,/ Unde vara veți văra,/ Acolo să nu iernați,/ Să vă duceți câte nouă,/ Și să-ntoarceți câte două.“ Această oboseală ciudată, această retragere din lume nu înseamnă, totuși, abandonarea ei, așa cum creația nu a fost abandonată, în prima noapte a creației, intenției uzurpatoare a diavolului. O parte a grijii trece chiar pe umerii nevolnici ai omului. Românii au, după cum credea Blaga, certitudinea salvării, cel puțin atâta timp cât „țin rânduiala“, adică păstrează ordinea inițială a firii. Omul nu este niciodată singur, nici chiar cât Dumnezeu pare că doarme. Dimpotrivă, răspunde ocrotirii acestuia cu o veghe cosmică, în care chiar odihna divinității își poate găsi, la rândul său, protecție: *Doamne, Doamne, mult zic Doamne/ Dumnezeu pare că doarme/ Cu capul pe-o mănăstire/ Și de nimeni n-are știre*. Mănăstirea care găzduiește odihna divină este Babelul religiozității românești, nu înălțat pentru uzurparea lui Dumnezeu, deși răstimpul odihnei divine ar fi prilejul potrivit, ci răsturnat în interior, pentru adăpostirea ființei sale. ■

4 Mircea Vulcănescu, *Dimensiunea românească a existenței*, p. 77.
5 „Satana și Bunul Dumnezeu“, în vol. De la Zalmoxis la Genghis-Han, p. 98-99.
6 Din Ion Ghinoiu, *Lumea de aici, lumea de dincolo*, p. 232.

Despre „reeducarea“ de la Piteşti cu Părintele Calciu (II)

În octombrie 1994, dl Nicolae Stroescu Stînișoară a purtat o lungă discuție despre cumplitul episod al „reeducării“ de la Pitești cu Părintele Gheorghe Calciu, el însuși trecut prin acest coșmar. Pentru o dreaptă înțelegere a acestui fenomen îngrozitor urzit în laboratoarele regimului comunist, credem că este obligatorie publicarea acestei convorbiri.

Nicolae Stroescu Stînișoară: ***Concepție pe care o practică acum asociația religioasă creștină Christiana de la București. Cînd ai ajuns dumneata la facultatea de medicină?***

Părintele Calciu: În 1946, și am fost arestat în mai 1948. Am fost integrat în tot felul de grupări religioase, participam la „Rugul Aprins“, participam ca asistent, nu eram membru propriu-zis, participam la conferințele profesorilor de la Teologie intitulate „Perlele Deșertului“, vorbind despre Sfinții Părinți și despre marii scriitori bisericești care au trăit în deșert. Am făcut parte, pentru scurtă vreme, din grupul studențesc legionar din București, fără să fi avut o activitate deosebită. Am fost arestat pentru că am adăpostit în camera mea de la cămin pe cineva care era fugar – pentru motive politice – din Tulcea.

Nicolae Stroescu Stînișoară: ***Acum am reușit să limpezim începutul. S-a arătat că acolo la Pitești a fost o trăire puternic religioasă, generalizată. Era un fel de comuniune a acestor tineri, izolați în diferite celule, iar ei învingeau izolarea prin această comuniune în rugăciune. Deci avem de a face cu oameni religioși, avem de a face cu o conștiință religioasă oprimată.***

Care era poziția lui Țurcanu? Țurcanu, din descrierile pe care le-am citit eu, rezultă, că în ciuda faptului că a avut și el un trecut de atașament la o mișcare cu caracter național și religios, pînă la urmă s-a angajat în partidul comunist foarte asiduu. El intrase într-o fază de negare a religiei. Se părea că pentru el comunismul devenise noua lui formă de existență. Oricum aceasta era atitudinea lui. Cum l-ai clasifica pe el față de ceilalți? El iese din acest cerc magic religios?

Părintele Calciu: Înainte de orice aș vrea să precizez un lucru. Cînd am venit noi acolo la Pitești, ne-am întîlnit cu tinerii care avuseseră deja o experiență religioasă extraordinară. Printre ei erau oameni ca Valeriu Gafencu, care erau sfinți. Și sunt surprins că Biserica noastră Ortodoxă nu-l canonizează pe Gafencu, care a trăit o viață absolut martirică și de o înălțime spirituală greu de conceput. Prin ei s-a răspîndit în celulele noastre această formă de rugăciune mînăstirească. Prin care cineva trebuia să privegheze tot timpul, din om în om, în așa fel încît această făclie a rugăciunii să nu se mai sfîrșească niciodată.

Cînd Țurcanu a venit la Pitești, eu nu îl cunoscusem. Nu l-am cunoscut decît în 1950, în ultima serie a „demascării“, care a intrat la 6 decembrie. Cînd a început tăvălugul reeducării pentru cei condamnați la „temnița grea“, o parte din cei cu „muncă silnică“ și din cei cu „corecție“.

Cred că structura lui Țurcanu a fost de la început rea. El nu a fost un convertit de la bine la rău. El era mînat de niște nemăsurate ambiții, căci numai așa a putut să devină dintr-odată demonul acțiunii. Dracul suprem al acțiunii de la Pitești. N-a fost o întorsătură dramatică, ci el și-a regăsit pînă la urmă stilul lui adevărat. Pentru că, într-adevăr, Țurcanu era dotat cu o forță de dominație nemaipomenită. Cînd intra în celulă, stîrnea o groază totală. Și nu se poate explica cum, rînd pe rînd, și-a dărîmat toți adversarii, a omorît și toată lumea din închisoare tremura de frica lui. Avea o forță demonică în el.

Nicolae Stroescu Stînișoară: ***Forța aceasta demonică a reușit să producă o derută în cercuri concentrice din ce în ce mai largi în închisorile din România, în sensul că toți te avertizau împotriva studenților care vin de la Pitești, pentru că ei sunt oamenii care te vor denunța, pentru că nu trebuie să mai ai încredere în ei și așa mai departe. Aceasta, pentru că în sistemul de totală înjosire și schingiuire a omului la Pitești s-a reușit ca acești oameni ai credinței, ai religiei, să ajungă la un moment dat să se piardă, datorită unei frici, datorită unei disperări, care s-a transformat în supunere automată. Se poate spune lucrul ăsta?***

Părintele Calciu: Se poate spune. Vreau însă să înțelegem exact fenomenul. Între noi era o solidaritate spirituală creștină extraordinară. Țurcanu a acționat prin scindarea acestor relații. El smulgea pe cei mai buni dintre noi, îi ducea la camera 4 Spital, îi bătea, îi transforma, îi tortura, mă rog, îi întorcea pe dos. Chiar dacă nu se schimba ceva în sufletul lor, groaza era așa de mare încît pe urmă oamenii aceștia deveneau informatori. Și nu numai că unii deveneau informatori dar chiar demonstrau că ei înșiși și-au schimbat mentalitatea. În felul acesta s-a introdus neîncrederea, spaima, disperarea în mulți dintre noi. Dar trebuie să știm că acele reverberații ale Piteștiului au fost mult mai slabe în alte părți. Centrul satanic de acțiune pentru a distruge sufletele și pentru a transforma oameni buni în oameni răi sau chiar în demonizați a fost Piteștiul. Marea experiență a iadului a fost acolo la Pitești. Repet, centrul acțiunii demonice a fost Piteștiul. Ceea ce s-a întîmplat la Gherla, indiferent de intensitate, erau reverberații, care cu cît se îndepărtau de centru erau mai slabe. Așa și la Canal sau în alte părți. La

Pitești, unii au rezistat, alții s-au sinucis, cei mai mulți au cedat. Nu vreau să reduc gloria nimănui, dar foarte puțini au fost cei care au rezistat. Unii și-au revenit mai devreme sau mai tîrziu, pentru că refacerea spiritului uman nu este ca refacerea organismului, are niște legi tainice, se realizează mai greu sau niciodată. Nimeni nu este de condamnat, nimeni nu este de lăudat în mod excesiv că și-a revenit mai devreme sau mai tîrziu. Totul a fost rezultatul acțiunii grației divine.

Nicolae Stroescu Stînișoară: ***Da. Acuma, se poate spune, că în ceea ce te privește, au fost momente cînd ai fost în eclipsă totală (dacă e posibilă această eclipsă), că te-ai pierdut, că ți-ai pierdut speranța în Dumnezeu?***

Părintele Calciu: Da, sigur că da. Este incontestabil. Refacerea mea a fost cu mult mai grea decît a altora, pentru că ruptura mea a fost mai mare. Eram un tip destul de naiv, un copil de țăran, cu o credință puternică, cu o încredere deosebită în oameni. Eram un tip foarte simpatizat. Chiar după ce am căzut, se spunea despre mine „îngerul căzut cu ochi albaștri", pentru că toată lumea m-a socotit ca pe un înger. Acum eram un înger căzut. Și suferința mea a fost așa de dură și ruptura mea a fost așa de totală, încît eu mi-am revenit mult mai greu. Mi-am revenit în momentul în care am fost pus în fața unor acțiuni îngrozitoare, care se refereau la procesul prin care victimele trebuiau să devină acuzați. Atunci s-a trezit în mine spiritul de dreptate și Îngerul meu m-a făcut să iau, cu riscul vieții, atitudine, punînd stop acestei înscenări îngrozitoare.

Nicolae Stroescu Stînișoară: ***Cînd s-a întîmplat și cum s-a întîmplat aceasta?***

Părintele Calciu: După procesul lui Țurcanu, la care n-am fost martor, nu știam nimic despre el, am fost adus la securitate la București, încercîndu-se, în 1954, să se facă un proces al conducerii legionare. Era vorba de Lică Negulescu și toți ceilalți, iar eu urmam să fiu prezentat ca un fel de om de legătură al lor. Culmea era că nu cunoscusem pe nici unul dintre ei. Căutau să însceneze o minciună totală, anume că la Jilava am primit niște misiuni, niște note speciale de la Lică Negulescu, prin care eu trebuia să le transmit celor de la Pitești să intre în acțiune, să organizeze operațiunea de „reeducare-demascare" pentru a compromite partidul comunist.

Nicolae Stroescu Stînișoară: ***Aceasta a fost teza inițială a regimului, care la un moment dat, nemaiputînd continua operațiunea de la Pitești, a trebuit să găsească niște vinovați (ca întodeauna pe alții) și a lansat această teză absurdă că la Pitești a fost o acțiune comandată din străinătate, de dușmanii comunismului din străinătate, de Horia Sima de la Madrid, care a dat ordin unor legionari aflați la Pitești să declanșeze o acțiune atît de îngrozitoare încît prin asta să compromită regimul comunist.***

Părintele Calciu: Exact. După cîte am auzit ulterior, asta a fost și teza care a dominat procesul lui Țurcanu și se pare că, în ultimă instanță, Țurcanu însuși ar fi revenit asupra declarațiilor inițiale. Nu știu, trebuie cercetate dosarele lor. Într-un final, se pare că Țurcanu însuși a negat acest lucru, deși la început se angajase în afirmația că el era un instrument al comandamentului legionar. Cert este că Securitatea a încercat mai tîrziu cu noi (și asta o spun pentru că eu am trecut prin asta) să ne facă să declarăm că am fost agenții lui Valeriu Negulescu, al celorlalți comandanți legionari. Mie mi-au cerut să spun că am transmis aceste ordine de la ei la Costache Oprișan, un alt șef legionar. Nu-i cunoscusem pe nici unul, nu avusesem nici un fel de legătură cu nici unul. Dar Securitatea vroia să acrediteze ideea că astfel s-a declanșat acțiunea de torturare și anihilare fizică și morală de la Pitești. În plus m-au acuzat că aș fi scos din închisoare informații prin diverși deținuți care se eliberau, informații care mergeau în străinătate. Și aceasta era o minciună.

Foto: Bogdan Onofrei

Nicolae Stroescu Stînișoară: ***Deci un scenariu fantastic stalinist.***

Părintele Calciu: Absolut. Ei au uzat de putere, de forță și n-aveau nevoie de dovezi. Le era destul declarația inculpaților. De altfel așa s-a întîmplat cu toate procesele. Or, de data aceasta, intenția lor nu a reușit. Ne-am opus. În special eu m-am opus. După mine și alții și am reușit să stopăm șirul de procese, pentru că era evident că ei vroiau să facă un șir de procese în care să implice și pe alții.

(*va urma*)

Biserica Ortodoxă şi Ecumenismul azi (II)

Cristian IVĂNUŢĂ

Dintre teologii români care au avut o atitudine reticentă nu față de vocația ecumenică a Ortodoxiei, ci de participarea acesteia la ecumenism am putea aminti aici mai intâi pe părintele-profesor Dumitru Stăniloae. În diferite ocazii marele teolog și-a prezentat punctul de vedere într-un mod clar, argumentat atât pe o solidă cunoaștere a realităților Bisericii Ortodoxe, cât și pe o trăire smerită, dar în același timp profundă, a adevărurilor de credință ortodoxă.

Părintele Stăniloae este cel care a numit ecumenismul, în acord cu teologii greci, ca fiind pan-erezia secolului nostru. Citâm câteva dintre ideile sale: „Ecumenismul este produsul masoneriei; iarăși vor să relativizeze credința adevărată. De ce să mai stau de vorbă cu ei, care au făcut femei preoți, sunt de acord cu homosexualii…“[15]. Tot Dumitru Stăniloae este cel care ne-a luminat și asupra expresiei de sorginte ecumenistă „Biserici surori“, foarte des folosită astăzi: „Biserica romano-catolică și Biserica Ortodoxă nu sunt Biserici surori. Nu există decât un singur Trup, adică o singură Biserică. Deci, noțiunea de Biserici surori este improprie“[16].

Un mare duhovnic al românilor, părintele Cleopa ne-a vorbit și el despre ecumenism și despre modul de realizare a unității creștine. Acesta atrăgea atenția asupra faptului că unirea tuturor creștinilor nu va fi posibilă fără post, rugăciune, smerenie, fără a cere luminarea minților și îmbunarea inimilor noastre de către puterea Sfintei Treimi[17].

Părintele Gh. Calciu-Dumitreasa, un slujitor devotat al altarului străbun, silit încă din 1984 să părăsească țara datorită demascării făcute caracterului inuman al regimului comunist, fapt pentru care a și fost închis, nu ezită să prezinte în articolele, interviurile și conferințele sale pericolul pe care îl reprezintă ecumenismul pentru credința noastră ortodoxă. În cadrul unei conferințe organizate de către ASCOR în 1998, părintele Calciu spunea următoarele: „Totalitarismul se exprimă tot mai mult și în viața Bisericii prin organizații internaționale pretins ecumenice, care impun de fapt o nouă religie, o nouă liturghie fără nici o sacralitate, fără taine și fără ritual, desacralizare la care, din nefericire, se pretează și unii reprezentanți ai clerului ortodox, așa cum este cazul broșurii *Reconcilierea – dar al lui Dumnezeu și început de viață nouă*, editată la Iași în 1995. Această lucrare este, în porțiunea ei liturgică, un atentat la sfințenia liturghiei ortodoxe și o negare a valorii ei de taină“[18].

Problema ecumenismului este tranșată clar și de către arhimandritul Teofil Pârâian, un mare duhovnic al timpurilor noastre. Sfinția sa afirma că „ortodocșii văd posibilă unitatea tuturor creștinilor numai prin încadrarea acestora în Biserica Ortodoxă. Catolicii nu văd unirea altfel decât prin triumful catolicismului. Protestantii sunt mai dispuși să facă concesii, dar nu toți și nu în toate. Partea negativă a ecumenismului este că, în multe cazuri, dizolvă conștiința apartenenței credincioșilor la Biserica din care fac parte. Se poate spune, fără putință de tăgadă, că până acum ea n-a rezolvat nimic și că sunt prea puține șanse să se rezolve ceva în viitor. Consider posibilă aceasta nu prin puterea omului, ci prin rânduiala și harul lui Dumnezeu. Nu întrevăd aceasta pentru generația noastră“[19].

Ecumenismul sau lepădarea de credința cea adevărată

Realitatea că ecumenismul a dus deja la devieri ale credinței ortodoxe a determinat reacții vehemente și din partea teologilor ortodocși străini. În general, ei ne atenționează asupra faptului că ecumenismul reprezintă una din multiplele fațete a fenomenului de apostazie, astăzi aflat în etapa realizării ultimelor obiective din programul său – anume eliminarea rezistenței opusă de credința ortodoxă în calea unei noi amenințări la adresa libertății și demnității persoanei umane: globalizarea.

Arhimandritul Averchie Tauşev scria referitor la fenomenul lepădării de credința cea Dreaptă, promovat acum și de ecumenism: „Acum, în cel de-al 20-lea veac al erei creștine au apărut înțelepții, neocreștinii. Propovăduiesc un soi nou de creștinism dulceag, sentimental și tradafiriu, deșertat de toată făptuirea și lupta“[20]. Astfel, arhimandritul Averchie credea cu tărie că veacul al 20-lea va fi veacul apostaziei, când taina necredinței va ajunge la cea mai de pe urmă stare pentru a găti venirea omului fărădelegii.

De cele mai multe ori fățișă, mai cu seamă în timpul regimului comunist, prigoana împotriva creștinilor din zilele noastre este mult mai bine disimulată de aceea este mai periculoasă și mai înfricoșătoare decât cea fățișă. Astăzi, dușmanii Bisericii lovesc tot mai sălbatic în aleșii săi și ceea ce este mult mai grav, acești dușmani distrug Biserica chiar din interiorul ei – sunt acei „lupi îmbrăcați în piei de oaie“, care caută să piardă sufletele creștinilor și să le aducă moartea duhovnicească. „Calul troian“ al civilizației occidentale decadentă spiritual, eretică și ecumenistă a fost adus de reprezentanții acestei civilizații la poarta Bisericii Dreptmăritoare și lăsat aici spre a amăgi și a fi idolatrizat de credincioși și de va fi posibil, chiar de către ierarhii acestei Biserici. Odată acest „cal troian“ ecumenist introdus între zidurile Bisericii, va fi oficializat ca normă canonică și de trăire așa-zis „creștin-ortodoxă“. Se vor împlini ast-

15. „Schimbarea la Față“, nr. 2, luna 11/1997, p. 8.
16. Omagiu memoriei părintelui Dumitru Stăniloae, Edit. Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1994, p. 93.
17. Arhm. Ilie Cleopa, Lumina și faptele credinței, Edit. M.M.B., Iași, 1994, p. 241.
18. Revista «rost», nr. 2 / 2003, p. 28.
19. Ortodoxia și internaționalismul religios, București, Edit. Scara, 1999, p. 76.
20. Arhm. Averchie, Părintele Serafim Rose, Apocalipsa în învățătura Sfinților Părinți, București, Edit. Teos, 2000, p. 9

fel cuvintele Sfântului Teofan Zăvorâtul despre vremurile din urmă: „Deși numele de creștin va fi auzit pretutindenea și peste tot vor fi biserici și slujbe, toate acestea nu vor fi decât părelnice, căci întru acestea se va sălășlui o adevărată apostazie".

De asemenea, în Epistola a doua către Timotei a Sfântului Apostol Pavel, în capitolul 3:12-13, ni se spune că în timpurile din urmă „toți care voiesc să trăiască cucernic în Iisus Hristos vor fi prigoniți. Iar oamenii răi și amăgitori vor merge spre tot mai rău, rătăcind pe alții si rătăciți fiind ei înșiși".

Despre trădarea, falsificarea și demolarea din interior a Ortodoxiei ne vorbeste și Părintele Serafim Rose. El afirma că ideologia care inspiră ecumenismul este o erezie a căror termeni sunt deja clar definiți și aceștia ar fi: „Biserica lui Hristos nu există, nimeni nu se află în posesia Adevărului absolut, iar Biserica se constituie în zilele noastre"[21]. Este adevărat că nu toți ortodocșii care iau parte la întrunirile ecumeniste cred întru totul așa, dar prin simpla lor participare la astfel de întruniri care, desigur, prevăd rugăciuni comune cu cei care cred greșit în Hristos și Biserica Sa, sugerează implicit ereticilor că și Biserica Ortodoxă nu ar deține în exclusivitate adevărul de credință și de aceea nu trebuie decât să-l realizeze împreună cu celelalte confesiuni.

O atare însumare a Bisericilor la început, ca apoi acestea să se raporteze la alte organizații religioase necreștine arată faptul că ecumenismul va sfârși în sincretismul unei religii mondiale. Această constatare este o previziune facută de Serafim Rose, pentru că tocmai ce se întâmplă acum în sânul ecumenismului susține această previziune: desele întâlniri între creștini și necreștini în cadrul unor adunări pentru pace sau pentru a discuta realizarea unității religioase a lumii[22].

O altă voce a Ortodoxiei adânc ancorată în învățătura cea dreaptă, părintele Placide Deseille considera că „deși s-a făcut o precizare a statutului Ortodoxiei în cadrul CEB, la Toronto, în 1950, însăși structura acestui organism constrânge inevitabil Bisericile ortodoxe să figureze drept confesiuni sau denominațiuni printre celelalte"[23].

Întâistătătorii Bisericii noastre au datoria în aceste momente, când se hotărăște atât soarta României cât și a Europei, să manifeste discernământ și tărie în apărarea valorilor ortodoxiei românești față de tendințele eretice manifestate în întâlnirile ecumeniste, prin trăirea în duh și adevăr a învățăturilor lăsate nouă de Mântuitorul și rugăciunea tuturor credincioșilor pentru ca acelor rupți de Trupul Bisericii, Dumnezeu „să le descopere Evanghelia dreptății", și „să-i unească pe dânșii cu Sfânta Sa Sobornicească și Apostolească Biserică".

21. Serafim Rose, Ortodoxia și religia viitorului, Chișinău, Edit. Cartea Moldovei, 1995, p. 23.
22. Ibidem, vezi capitolul Dialogul cu religiile necreștine, pp.21- 35.
23. Placide Deseille, Nostalgia Ortodoxiei, București, Edit. Anastasia, 1995, p. 262.

Manifestări dedicate Mitropolitului Visarion Puiu

Adrian Nicolae PETCU

Dacă 2004 a fost declarat „Anul Ștefan cel Mare", trebuie știut faptul că tot acum se împlinesc 125 ani de la nașterea și 40 ani de la moartea Mitropolitului Visarion Puiu. Chiar dacă este mai puțin cunoscut, acesta desigur că nu trebuie să fie în umbra marelui voievod creștin. Un argument în acest sens este gestul Înalt Prea Sfințitului Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, de a declara, alături de al binecredinciosului voievod, 2004 ca „Anul Visarion Puiu". În primă instanță acest act înseamnă o deschidere a Bisericii pentru cunoașterea adevărului istoric, atât de necesar celor de astăzi, a perioadei grele prin care a trecut BOR după 1945.

În acest sens, s-a desfășurat cea de a opta ediție a „Zilelor Mitropolit Visarion Puiu", la Pașcani, în 19-20 februarie a.c., manifestare organizată cu binecuvântarea ÎPS Daniel și cu participarea Protopopiatului Pașcani și a Casei de Cultură „Mihail Sadoveanu" din localitate. Aceasta a fost încununată de două expoziții: una de carte veche bisericească, manuale școlare și manuscrise de muzică psaltică din sec. XIX și alta de fotografii, acte și documente privitoare la marele arhiereu moldav.

În tot acest timp au fost oficiate slujbe de pomenire la biserica „Sf. Voievozi" din Pașcani (unde a fost botezat Visarion Puiu) și alte biserici din Protopopiatul Pașcani.

În cadrul sesiunii cu tema „Visarion Puiu – un martir al românilor din exil – 40 de ani de la trecerea la cele veșnice", au susținut comunicări Protopopul Pavel Postolachi, preoții Florin Țuscanu și Mihai Mocanu, col. (r) Dumitru Stavarache și prof. Petrache Atudori.

Tot cu ocazia jubileului Visarion Puiu, la București, Arhivele Naționale ale României au organizat în ziua de 26 februarie simpozionul cu tema „Mitropolitul Visarion Puiu – 125 ani de la naștere", însoțit de o expoziție cu titlul „125 ani de la nașterea mitropolitului Visarion Puiu – personalitate de anvergură europeană". Cu această ocazie au ținut comunicări: Gheorghe Vasilescu (*Visarion Puiu, înalt ierarh al Bisericii Ortodoxe Române*), Aurel Pentelescu (*Mitropolitul Visarion Puiu și Episcopul Armatei Partenie Ciopron*), Gheorghe Zbuchea (*Ultima misiune oficială din partea Bisericii Ortodoxe Române în Croația: Zagreb, 1944*), Dumitru Stavarache (*Anii de exil ai Mitropolitului Visarion Puiu*) și Virgiliu Z. Teodorescu (*Mitropolitul Visarion Puiu, ctitor și restaurator de așezăminte religioase*). Date

interesante a adus în discuție profesorul univ. dr. Gheorghe Zbuchea, care a integrat vizita arhiereului în contextul relațiilor dintre BOR și noua Biserică Ortodoxă Croată.

Toate aceste manifestări au o semnificație aparte. Biserica Ortodoxă Română trebuie să acorde tot girul pentru reabilitarea deplină și cunoașterea cât mai profundă a cazului Visarion Puiu. Cercetătorii în domeniu trebuie încurajați și ajutați pentru stabilirea adevărului istoric, prin accesul la arhive, organizarea de simpozioane științifice și publicarea de volume de studii și documente. Acestea sunt necesare și se revendică pentru cunoașterea trecutului. Pentru o cunoaștere cât mai profundă a cazului mitropolitului Visarion Puiu am considerat necesar să alcătuim o bibliografie cu lucrările privitoare la acest mare arhiereu, pe care o prezentăm mai jos.

BIBLIOGRAFIA

IZVOARE

■ **ANDREICA, Dumitru Marcel**, Din corespondența personală a mitropolitului Visarion Puiu cu protoprezbiterul Constantin Moraitakis (1948-1951), în „Omagiu profesorului Emilian Popescu", Iași, Ed. Trinitas, p. 783-796. ■ **DESPINESCU Anton**, Mitropolitul Visarion Puiu, un ierarh român luminat, în „Dialog teologic", I (1998), nr. 2, p. 233-244; ■ **DANCĂ, Wilhelm**, Dorința de unire a Bisericilor la mitropolitul ortodox Visarion Puiu, în „Dialog teologic", an III (2000), nr. 5, p. 205-219. ■ **NOVAC, Vasile**, Scrisoarea mitropolitului Visarion Puiu, în „Arhivele Totalitarismului", nr. 1/1999, p. 102-108. ■ **PETCU, Adrian Nicolae**, 1942-1943: Activitatea Bisericii Ortodoxe Române în Transnistria, în „Studii și Materiale de Istorie Contemporană", 1/2002, p. 289-309. ■ **STAVARACHE, Dumitru**, Documente ale mitropolitului Visarion Puiu în Biblioteca românească din Freiburg, în „Buletinul Muzeului Militar Național", serie nouă, nr. 1, 2003, partea a II-a, București, p. 539-544. ■ **STAVARACHE, Dumitru**, Mitropolitul Visarion Puiu. Documente din pribegie (1944-1963), vol. I, Pașcani, Ed. Moldopress, 2002. ■ **STAVARACHE, Dumitru**, Mitropolitul Visarion Puiu (1879-1964), șef al Misiunii bisericești ortodoxe pentru Transnistria (decembrie 1942-decembrie 1943). Documente înregistrate la Serviciile Administrativ, Economic și Cultural ale Misiunii, în „Omagiu istoricului Florin Constantiniu", Focșani, 2003, p. 422-475.

LUCRĂRI GENERALE

■ **BESSE, Jean Paul**, Lă Église Orthodoxe Roumaine de Paris, Paris, 1994, p. 110-118, 160-163. ■ **BRĂDESCU, Faust**, Guvernul de la Viena, București, Ed. Majadahonda, 1997, p. 136. ■ **BUZATU, Gheorghe, CIUCANU, Cornelia, SANDACHE, Cristian**, Radiografia dreptei românești (1927-1944), București, 1996, p. 131, 275. ■ **CARAVIA, Paul** coord., Biserica Întemnițată. România 1944-1989, București, 1998, p. 23. ■ **DRĂGOI Eugen**, Ierarhi și preoți de seamă la Dunărea de Jos, 1864-1989, Galați, 1990, p. 82-83. ■ **MANEA, Vasile**, Preoți ortodocși în închisorile comuniste, ed. a II-a revăzută și adăugită, Ed. Patmos, 2001, p. 19-20. ■ **MARINESCU, Aurel Sergiu,** Guverne în exil. Tentative, în „Document, buletinul Arhivelor Militare Române", nr. 2/1998, p. 35-42. ■ **MARINESCU, Aurel Sergiu,** O contribuție la istoria exilului românesc, București, 1999, p. 105-106. ■ ***Pașcani. Municipiul și zona. Monografie, Iași, 2000, p. 294, 325-327. ■ **PALAGHIȚĂ Ștefan**, Garda de Fier spre reînvierea României, București, Ed. Roza Vânturilor, 1993, p. 262-263, 267, ■ **PĂCURARIU, Mircea**, Dicționarul Teologilor Români, București, Univers Enciclopedic, 1996, p. 370-371; ediția a II-a, 2002, p. 403. ■ **PĂCURARIU, Mircea**, Istoria Bisericii Ortodoxe Române din Basarabia, în „Teologie și Viață", an II (1991), nr. 9-12, p. 15-49. ■ **PĂCURARIU, Mircea**, Basarabia. Aspecte din istoria Bisericii și a neamului românesc, Iași, Ed. Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, 1993, p. 112-122. ■ **PETCU, Adrian Nicolae**, Misiunea Ortodoxă Română în Transnistria, în „Dosarele Istoriei", an VII (2002), nr. 11 (75), p. 17-25. ■ **PETCU, Adrian Nicolae**, Misiunea Ortodoxă Română în Transnistria (1941-1944), în „Magazin Istoric", an 35 (2002), nr. 12 (429), p. 7-10. ■ **PETCU, Adrian Nicolae, ENACHE George**, Biserica Ortodoxă Română și Securitatea. Note de lectură, în vol. CNSAS, „Totalitarism și rezistență, teroare și represiune în România comunistă". București, 2001, p. 124-128. ■ **SIMA, Horia**, Antologie legionară. Opera publicistică (selectată și îngrijită de Victor Corbuț), Miami Beach, Florida, USA, 1994, vol. III, p. 79; vol. IV, p. 14-15; ■ **SIMA, Horia**, Guvernul național român de la Viena, Madrid, Ed. Mișcării legionare, 1993, p. 60-61, 87-90, ■ **STAVARACHE, Dumitru**, Metode de constrângere și teroare psihică în închisorile românești, în „Analele Sighet", vol. VII, București, 1999, p. 583-585. ■ **STAVARACHE, Dumitru**, Pașcani. Profiluri militare, București, p. 36-37, 50-51. ■ **STAVARACHE, Dumitru**, Un locaș de cult pentru pomenirea românilor de pretutindeni, în „INFO România", publicație de informare și comunicare a românilor din țară cu cei din diaspora, nr. 5/2000, București. ■ **ȚÂPIN, Vladislav**, Èñòîðèà Ðóññêîé Öåðêâè, Ìîñêâà, 1997, p. 289.

LUCRĂRI SPECIALE

■ **FORNADE, Dan**, Ne trebuie un episcop… (interviu cu Pr. P. Popescu), în „Luceafărul Românesc", an 9, nr. 103, iulie-august 1999, Montreal – Canada. ■ **IVAN, Ioan,** Visarion Puiu, în „Credința Neamului", nr. 1-2/1991, Piatra Neamț; ■ **IVAN, Ioan**, Pricinile plecării din țară și rămânerii în străinătate a mitropolitului Visarion Puiu, în „Credința Neamului", nr. 82/1995. ■ **IVAN, Ioan**, Alte câteva date din anii 1942-1946, pentru mitropolitul Visarion Puiu, în „Credința Neamului", nr. 83/1996. ■ **LĂCUSTĂ, Ioan**, Din viața mitropolitului Visarion Puiu, în „Magazin Istoric", an 31 (1997), nr. 4 (361), p. 53. ■ **MOCANU, Mihai**, Mitropolitul Bucovinei Visarion Puiu, un nedreptățit al istoriei, în „Teologie și Viață", an IV (1994), nr. 1-3, p. 147-157. ■ **PETCU, Adrian Nicolae**, Mitropolitul Visarion Puiu – un personaj mult discutat, dar puțin cunoscut, în „rost, manifest românesc", an I, nr. 3, mai 2003, p. 34-35. ■ **PETCU, Adrian Nicolae**, Un caz puțin cunoscut, o discuție abia începută [notă pe marginea caterisirii lui Visarion Puiu], în „Dosarele Istoriei", an IX (2003), nr. 4 (80), p. 13-18. ■ **POPESCU, Ionel**, Mitropolitul Visarion Puiu la mănăstirea Maguzzano – Italia, în „Învierea", an XI, nr. 12 (246), Timișoara, 15 iunie 2000, p. 2. ■ **PUIU, Visarion**, Casa memorială „M. Sadoveanu" sau „mitropolit Visarion"?, în „Credința Neamului", nr. 1-2/1991. ■ **STAVARACHE, Dumitru**, Corespondența mitropolitului Visarion Puiu cu mareșali ai României, în vol. „Mareșalii României", București, Ed. Academia de Înalte Studii Militare, 1999, p. 59-63 și Anexa. ■ **STAVARACHE, Dumitru**, Mitropolitul Visarion Puiu văzut de Constantin Tomescu, în „Omagiu istoricului Gheorghe Buzatu", Focșani, Ed. Empro, 1999, p. 920-925. ■ **STAVARACHE, Dumitru**, Patriarhul Miron Cristea și Mitropolitul Visarion Puiu. Mărturii de colaborare, în „Angustia", nr. 5/2000, Sf. Gheorghe, p. 101-110. ■ **STAVARACHE, Dumitru**, Reîntoarcerea lui Visarion Puiu la Pașcani, în „Acces, revistă de analiză și informare culturală", nr. 2/2001, Pașcani, p. 4-6. ■ **STAVARACHE, Dumitru, ISTRĂȚESCU, Elena**, Mitropolitul român Visarion Puiu – sprijinitor al Bisericii Ortodoxe Albaneze, în „Albanezul", an V (1999), București, p. 137-143. ■ **STAVARACHE, Dumitru, ISTRĂȚESCU, Elena**, Mitropolitul Visarion Puiu la sfârșit de mandat în Transnistria, în „Revista de Istorie Militară", nr. 6 (58), 1999, p. 22-27. ■ **STAVARACHE, Dumitru, ISTRĂȚESCU, Elena,** Pentru neam și cruce, în „Document, buletinul Arhivelor Militare Române", nr. 2 (6)/1999, p. 55-56. ■ **STAVARACHE, Dumitru, VASILESCU Gheorghe**, Misiunea bisericească ortodoxă română în Transnistria, în „Document, buletinul Arhivelor Militare Române", an I, nr. 2-3/1998, p. 48-52. ■ **SUVEICĂ, Tudor, SUVEICĂ, Liviu**, Mitropolitul martir Visarion Puiu, în „Glasul națiunii", 1998, p. 7. ■ **VASILESCU, Gheorghe**, Mitropolitul Visarion Puiu și Catedrala Mântuirii Neamului, în „Almanah Bisericesc", Sf. Arhiepiscopie a Bucureștilor, 1998, p. 231-233. ■ **ZUBAȘCU, Ion**, Comemorarea Mitropolitului Ortodox Visarion Puiu, condamnat la moarte de comuniști, în „România Liberă", 16 martie 2001. ■ **ZUBAȘCU, Ion**, Mitropolitul patriot Visarion Puiu a fost caterisit de „patriarhul roșu" Iustinian Marina, în „România liberă", 28 iunie 2001. ■ **ZUBAȘCU, Ion**, Statura uriașă a mitropolitului Visarion Puiu, „România Liberă", nr. 3855, 21 noiembrie 2002, Supliment, p. II.

O teologie ortodoxă a politicului?

cinci răspunsuri românești

Fenomenul puterii politice a suscitat interesante dezbateri în cultura și spiritualitatea românească, inclusiv în modulul său teologic. Fără a-și propune o abordare sistematică a subiectului, mari teologi (hirotoniți sau laici) nu au arătat indiferență față de un complex de fenomene, precum cele legate de stăpânirea lumească, fenomene care au mobilizat mari pasiuni, au afectat esențial raporturile omului cu omul, ale individului cu comunitatea. De aceea am socotit interesantă o investigație printre operele unor teologi români de seamă, căutând și găsind interogații, răspunsuri, interpretări și reacții de mare valoare.

Sergiu TOFAN

În România interbelică, Nicolae Grigore Popescu-Prahova (1886-1945) s-a remarcat drept unul dintre cei mai iluștri specialiști în domeniul dreptului bisericesc. De formație teolog, el susține și o strălucită teză de doctorat în drept la Paris (în 1925) pe o temă consacrată divorțului în Biserica Ortodoxă. Profesor de drept bisericesc la Chișinău și Cernăuți – Suceava, Nicolae Grigorescu Popescu-Prahova publică, în 1936, cartea *Raporturile dintre Stat și Biserică*, reprezentând o contribuție excepțională la articularea unei viziuni ortodoxe asupra politicului.

Prima premisă de la care se pornește este ideea că distincția dintre puterea spirituală și cea temporală este opera creștinismului. În antichitatea precreștină, religia era o ramură a administrației publice, iar preoții, magistrați sau, pur și simplu funcționari. Creștinismul introduce, pentru prima oară, concepția despre distincția și independența celor două sfere. „…A fost o idee mântuitoare pentru omenire: ea a salvat-o din despotismul cel mai crud (…), devenind, în același timp, izvorul tuturor libertăților moderne“ (p. 6). Această distincție esențială provine din existența, în lume, a două ordini diferite și, în om, a două scopuri ce nu se pot confunda.

A doua premisă este că, în toate timpurile, religia a fost bază a moralei și a ordinii publice. „S-ar putea mai ușor să se zidească o cetate în aer, decât să se întemeieze un stat fără credință în zei“, scria Plutarh. Întrucât Biserica posedă soluții (de sorginte supranaturală) la probleme capitale, precum originea omului, căderea lui în păcat, mântuirea lui prin Hristos, „puterea civilă trebuie (…) să întrebuințeze toate mijloacele cu putință pentru păstrarea neatinsă a revelațiunii divine și pentru menținerea prestigiului Bisericii, păstrarea autorizată a acestei revelațiuni“ (p. 11).

Scopul Statului este conducerea supușilor săi spre o ordine materială și temporală cât mai aproape de desăvârșire. Statul este o societate umană, necesară (fără el, indivizii nu și-ar putea satisface nici necesitățile materiale și morale și nici instinctul social cu care au fost înzestrați de Dumnezeu), juridică, perfectă (în sensul că are suficiente mijloace de atingere a scopului care nu este subordonat unui scop superior în aceeași ordine) și universală (pentru că scopul său nu poate fi cuprins într-un bun superior de aceeași natură).

Biserica este „societatea credincioșilor care au aceeași credință și care se fac părtași de aceleași Taine, grupați sub conducerea lor, în fruntea cărora în chip nevăzut se află Întemeietorul ei, iar în chip văzut sinodul ecumenic, așa fel că acest întreg formează un singur corp“ (p. 12-13). Scopul Bisericii este unirea cu Dumnezeu, unire care începe pe pământ, pentru a-și găsi desăvârșirea în „fericirea veșnică“. Acest scop se atinge prin credința umană și Har divin (comunicat doar prin tainele Bisericii).

Societatea, care este Biserica, este necesară deoarece voința divină, cauză superioară a celei umane, a stabilit-o ca singurul mijloc de mântuire), perfectă (nedepinzând de nici o altă societate, nici în privința scopului, nici a mijloacelor), unică, sfântă (prin Întemeietor, scop, asistența Sfântului Duh și infailibilitate), universală (absolut toți oamenii fiind chemați la ea), apostolică, văzută și inegală (deoarece, în ea, sunt inferiori și superiori). „Constituția“ Bisericii este monarhică dar în combinație cu aristocrația și democrația. „Este democratică pentru că scopurile și mijloacele sunt aceleași pentru toți și pentru că oricine îndeplinește condițiile cerute poate ajunge la cele mai înalte demnități“ (p. 18).

Abia din acest punct ideatic este posibilă înțelegerea distincției ființiale dintre Biserică și Stat. Primul criteriu este originea. Biserica este întemeiată de Hristos și, astfel, este de drept divin, supranatural. Statul este și el, de

origine divină, dar indirect, întrucât însuși Dumnezeu a creat natura și instinctul social în om. Autoritatea vine de la Dumnezeu. Statul, deci, este de drept divin natural. În ceea ce privește scopul, cel al Bisericii este „mântuirea sufletului", iar al Statului „binele vremelnic". Ca mijloace, Biserica folosește propovăduirea Cuvântului lui Dumnezeu, administrarea Sfintelor Taine, pedepsele doar duhovnicești și apelul la brațul secular (p. 18). În timp ce Statul folosește doar forța ca mijloc de coerciție. „Constituția" Bisericii este de drept divin (nimeni nu o poate schimba sau desființa), pe când Statul este liber să aleagă, de pildă, între forma republicană sau monarhică de guvernământ, își poate schimba instituțiile. Biserica este universală, depășind granițele Statului care, însă, este mărginit în spațiu, poate suferi modificări teritoriale și nu este veșnic.

Statul și Biserica sunt independente în sfera proprie, dar (arată N. Gr. Popescu-Prahova) nu până la separație, ci în sensul „libertății reciproce, al nesubordonării unei puteri față de cealaltă, în chestiuni ce constituie domeniu propriu al fiecăreia" (p. 20).

În *Ortodoxia* sa (apărută în 1932), S. Bulgakov sugera că separația ar fi o soluție (dacă nu cea mai bună măcar cea mai puțin rea) în spinoasa problemă a relațiilor dintre Biserică și Stat. O critică de fond a acestei soluții o găsim, însă, la Nicolae Grigore Popescu-Prahova în cartea citată.

Dar ce este, de fapt, separația?

În primul rând, în acest sistem, Statul ignoră societatea religioasă, considerând religia o afacere particulară. Afacerile de stat sunt scoase de sub orice influență confesională. Clerul nu mai este salarizat de către Stat iar Biserica își întrerupe orice relație cu școala publică.

Se admit, apoi, toate confesiunile în măsura în care acestea nu contravin, în vreun fel, legilor Statului. „Bisericile" devin asociații de drept privat, alcătuirea „societăților religioase" fiind reglementată de legi privitoare la orice asociații. Statul nu acordă privilegii „bisericilor", nu salarizează slujitorii cultului și nici nu acoperă cheltuielile de întreținere a acestor „asociații religioase". Pe de altă parte, nici el nu mai pretinde vreun drept asupra lor,

Foto: Bogdan Onofrei

după cum nu pretinde așa ceva nici asupra celorlalte asociații. Libertatea de conștiință este dusă până la ultimele ei consecințe. Religia nu mai are nici o influență asupra folosirii drepturilor civile cetățenești (p. 181-182).

În opinia lui N. Gr. Popescu-Prahova, sistemul „separației" este împotriva voinței lui Dumnezeu de la care purcede orice autoritate. Statul și Biserica au nevoie unul de altul. „Separația" neagă Istoria și Tradiția întrucât „întreaga cultură și civilizație modernă au rezultat din colaborarea lor" (p. 184).

Prin „separație" se tăgăduiește, apoi, caracterul moral al Statului care, pe de o parte, secularizează averile Bisericii și, pe de altă parte, nu-i salarizează pe slujitorii ei. Nu trebuie uitat că „cetățenii" sunt, în același timp, și membri ai Bisericii. Istoria modernă demonstrează faptul că aplicarea ideii „separației" (poate cu excepția S.U.A și Germaniei) nu a fost decât un violent amestec al Statului în treburile Bisericii. Biserica și Statul sunt menite să se întâlnească în domeniul proprietății, al familiei și al instrucțiunii publice: „Religia, interesând conștiința fiecărui cetățean în parte, va trebui, în mod logic, să intereseze și colectivitatea acestor cetățeni, adică pe cetățenii reuniți în Stat; problema religioasă devine, astfel, o problemă cu caracter public. Astfel fiind, Statul datorează cult public Divinității" (p. 90).

Din această perspectivă, apare mult mai potrivit sistemul „uniunii celor două puteri", în care fiecare „își are sfera ei de activitate, bine determi-

nată și fixată în conformitate cu natura și scopul ei". „Fiecare putere este suverană în propriul ei domeniu, urmând ca chestiunile mixte să fie rezolvate de comun acord" (p. 199).

În consecință, se evocă experiența concordatelor (în cazul Bisericii romano-catolice) sau a stabilirii normelor de delimitare a domeniilor proprii fiecărei puteri, norme în chip expres sau tacit acceptate de ambele părți.

N. Popescu-Prahova își completează demersul de teologie a politicului publicând, în 1941, cartea *Creștinism și națiune; Patrie și religiune* (la Tipografia „Universul"). Demersul începe cu combaterea acuzelor aduse creștinismului, de-a lungul timpului, cum că nu ar cultiva îndeajuns ideea națională. Încă din start, autorul arată că „națiunea este o formă naturală și morală a omenirii și orice violență adusă națiunilor este o violentare a ordinii naturale instituite de Dumnezeu" (p. 7).

După ce se marchează principalele repere în evoluția ideii de națiune (tratatul de la Verdun din 843, Reforma din secolul al XVI-lea și Revoluția franceză) se face o rafinată distincție între naționalitate („un grup omenesc care tinde sau să formeze o națiune independentă sau, din cauza înrudirii, să se contopească cu o națiune deja existentă") și națiune (adică naționalitate plus Statul).

Autorul respinge teoriile reducționiste despre națiune (voluntarismul, materialismul rasist și/sau lingvistic) atrăgând atenția că, în structurarea unei națiuni, intră factori materiali (teritoriul, rasă) dar și spirituali (limbă, religie, principiul dinastic sau democratic). Cum era firesc, se insistă pe componenta religioasă a națiunii. Se observă că inclusiv autori laici moderni recunosc că, în antichitate, religia a fost o condiție esențială a alcătuirilor sociale, negându-se, însă, persistența acestei situații în modernitate. Acești autori sunt identificați cu adepții socialismului și comunismului. „Realitatea este alta: religiunile sunt forțe morale colective de așa însemnătate că nici un stat nu le poate ignora. Chiar țările care au urmărit o separație radicală între stat și religiune, au ajuns la convingerea că aceasta este o imposibilitate: pe de o parte, din cauză că ambele societăți, atât cea civilă, Statul, cât și cea religioasă, Biserica, lucrează asupra aceluiași material omenesc, iar, pe de altă parte, se constată că sunt anumite materii, pe care știința dreptului bisericesc le numește de natură mixtă, asupra cărora trebuie să-și spună cuvântul atât societatea politică, Statul, cât și cea religioasă, Biserica" (p. 38).

În ceea ce privește spațiul românesc, N. Popescu-Prahova polemizează cu Constantin Rădulescu-Motru care (în cartea lui, *Românismul – catehismul unei noi spiritualități*) considera că, în noile vremuri, ortodoxia și românismul nu se pot contopi fără a se păgubi reciproc. „Ortodoxismul nu poate merge mai departe în serviciul unei spiritualități naționaliste, fără a-și pierde caracterul de spiritualitate religioasă creștină; iar românismul nu poate merge mai departe pe baza ortodoxismului, decât cu prețul abdicării sale de la rolul de promotor al progresului în ordinea economică și politică a României" (p. 39). În replică la filosof, teologul arată că nu există incompatibilitate între creștinism și națiune. Mai mult, creștinismul este o forță morală fără de care națiunea nu poate trăi și nici nu poate progresa. Este adevărat că ortodoxia prețuiește Tradiția dar „despre creștinism se poate afirma ceea ce Goethe spunea despre iubire că: este veche și totuși rămâne totdeauna nouă" (p. 41).

În altă ordine de idei, autorul subliniază legătura între o familie de origine feudală, strâns legată de un teritoriu, și procesul de cristalizare și unificare statal-națională. De asemenea, se remarcă rădăcinile adânci ale ideii monarhice la români. Se arată totodată că există state importante care nu s-au format pe o temelie dinastică (Elveția și S.U.A). Pe de altă parte, chiar unele națiuni, formate în jurul unei dinastii, și-au continuat ființarea și după căderea dinastiei. În plus, nu numai dinastiile au contribuit la formarea națiunilor ci și elitele formate din legislatori, predicatori, reformatori, mari oameni de stat. Deci „națiune și dinastie n-au fost niciodată și mai ales nu mai sunt astăzi doi termeni echivalenți" (p. 47). La fel stau lucrurile și cu regimul democratic, astfel încât „regimul politic și forma de guvernământ nu pot face parte constitutivă din ideea de națiune" (p. 47).

Întrucât națiunea este o creație a dreptului natural și Biserica recunoaște dreptul natural, ea „recunoaște ideile și instituțiile întemeiate pe natura omului și le atribuie originii divine" (p. 51). De asemenea, națiunile sunt instrumente ale Providenței divine iar progresul nu se realizează decât în diversitate și în tendința firească a semenului de a se asocia cu semenul său. De aceea, procesul de uniformizare a vieții națiunilor este unul împotriva naturii.

„Adresându-se tuturor neamurilor, creștinismul are, în adevăr, caracter universal, dar acest universalism, care se referă numai la credință, nu desființează marile realități care sunt națiunile; dimpotrivă, în organizarea sa, el s-a folosit de națiuni, pe care le-a transformat sufletește, insuflându-le un nou duh de viață" (p. 54).

Iubirea creștină (universală) nu este incompatibilă cu iubirea de națiune (particulară) întrucât, ca și în relațiile interpersonale, iubirea față de un om nu implică ura pentru ceilalți. Creștinismul este incompatibil doar cu naționalismul care nu se rezumă la prețuirea valorilor propriei națiuni ci se extinde în disprețul și ura față de celelalte popoare. Un naționalism imperialist pune la bază cultul forței, neconciliabil cu mesajul Evangheliei, întrucât se originează în păcatul trufiei. Pe de altă parte, există și „naționalismul care, fiind tot atât de străin de internaționalismul cosmopolit ca și de șovinismul exagerat, nu pretinde nimic dincolo de frontierele firești ale națiunii respective". „Acest naționalism are ca temelii: dreptatea, echitatea și rațiunea. Forța nu este folosită decât spre a sprijini Dreptul" (p. 63).

În sfârșit, pe palierul relației cu alte națiuni, ceea ce, la nivel individual, este calificat drept viciu, nu poate fi luat ca virtute la nivel național. Pe lângă înșelătorie, perfidie, minciună, „violențele, crimele, asasinatele și terorismul sunt acțiuni condamnate de morala individuală; ele nu pot fi, deci, înfățișate ca acțiuni eroice și idealiste atunci când se pretinde că sunt săvârșite în interesul națiunii". Rânduri de o actualitate șocantă…

(*va urma*)

Serbia de răsărit: o mare de români (3)

Se tot vorbește de sute de mii de români din Serbia de la sud de Dunăre care nu au nici cel mai mic drept la identitate națională. Am vizitat zona la sfârșit de august 2003 și am constatat situația dificilă în care se află frații noștri din această parte de lume.

Viorel DOLHA
Președintele Asociației Învățătorilor din Arad
didactic@inext.ro

România trebuie mai ales să intervină pentru recunoașterea lor și pentru introducerea studiului limbii române în școli, biserici, presă, la radio și în televiziune. Pentru aceasta trebuie diplomație, fermitate, sprijin internațional, personal care să îi ajute pe acești români în realizarea acestor deziderate. Ei nu au știutori de carte în limba română pe care să o introducă în viața culturală și școlară a locului. Trebuie la început oameni trimiși din țară și dintre intelectualii din Voivodina (aici intelectualii români șomează).

În ce privește biserica sârbă, îi trimite pe preoții de origine română în alte colțuri ale Serbiei, iar în Timoc aduce sârbi din alte părți. Cei mai intransigenți cu românii sunt preoții veniți ca refugiați și care sunt negri la suflet în urma celor îndurate sau poate făcute pe câmpul de bătaie. În Slatina de Bor – sat curat românesc – singurul sârb din sat este preotul, poreclit de români „musulmanul" fiind venit din Bosnia.

Despre preoții locului știam că nu scot o vorbă românească în biserică pentru a nu-și pierde postul. Am aflat în această vizită totuși o taină. La spovedanie era practica să se permită tacit ca aceasta să se facă în limba română (bătrânele enoriașe nici nu știau altă limbă). Preotul se îndepărta puțin, se întorcea cu spatele, iar cel care se spovedea o făcea în șoaptă în fața cantorului în limba română. Chiar și preoții sârbi permiteau acest artificiu fiindcă nu trebuie spuneau ei să existe translator între om și Dumnezeu. Astăzi, noii preoți, în sate exclusiv românești, nu permit nici un cuvânt în română.

Timocenii, cei mai bogați români

Cred că timocenii au fost cei mai bogați români. Se vede asta mai ales în ceea ce privește casele. Nu am văzut casă care să nu fie cu etaj și foarte cochetă. În timpul lui Tito, au lucrat în Occident și și-au ridicat toți palate în satele lor. Dacă cei bănățeni au lucrat pământul, iar sârbii au avut slujbe calde la stat, românii din Timoc au luat calea străinătății și au venit acasă cu valută.

Rezervele țării sunt secătuite de război. Și oamenii au resursele epuizate în mare parte, dar casele toate le sunt de vis. În zona minieră a Timocului (cea mai bogată zonă a Serbiei în aur, cupru, cărbune etc) acum se simte șomajul. Resursele trebuie să le împartă și cu masele de refugiați sârbi din Croația, Bosnia, Kosovo.

Un român timocean mi-a spus că dacă toată viața a purtat ca un stigmat faptul că nu este sârb cu adevărat, în timpul războiului a fost prima dată în viață când a profitat că e român. Căzut prizonier la croați și declarând, împreună cu alți câțiva, că sunt români au fost imediat eliberați.

Bătălia pentru pământul strămoșesc

Mi-a scris și mi-a înmânat personal scrisoarea dl Kostandinovici, un tânăr cult, prosper, pasionat istoric al neamului său, vicepreședinte al Mișcării Democrate a Românilor din Serbia, prieten al Aradului. L-am încurajat să scrie pentru a exersa în limba română, limbă pe care nu a studiat-o în școală. Sunt trei pagini redactate pe calculator în care abundă greșelile de ortografie și stângăcii de exprimare. Sunt în același timp cele mai frumoase trei pagini pe care mi-a fost dat să le citesc în viață. Pune atâta suflet și curaj, atâta clarviziune și hotărâre, arată atâta încredere în noi, cei din Arad, încât sunt sigur că în timp aceste pagini vor poposi într-o colecție de documente istorice așa cum acum stau scrisorile unui Avram Iancu sau Maniu.

Scrie: „*Noi luptăm pentru dobândirea drepturilor noastre în țara în care trăim și ai cărei cetățeni suntem. Sunt meleagurile noastre moștenite dinainte de Traian și Hristos și nu avem planuri să plecăm niciunde cu pământul în spate. De-a lungul istoriei puternici domnitori au venit și au plecat, dar noi suntem ceea ce am fost – daco-romani, români: oameni muncitori și gazde, luptători pentru o viață cu demnitate. Suntem o putere respectabilă și timpul nostru a început deja.*"

Continuă: „*Fără îndoială, dator este fiecare, în loialitate față de tara în care trăim, folosind trendul și căile democratice europene, integrarea în Europa și regionalizarea ei, sperăm că o să vie timpul numit în testament când toată pasărea zboară la cuibul său, sânge la sânge și limbă la limbă. Vocea solidarității poporului român nord-dunărean nu este numai un sprijin ci o datorie în fața românilor sud-dunăreni. Desigur că rolul nostru e mai important și* ***nu ar fi bine să ne depășească istoria vorbind despre noi la trecut****. Și noi cei prezenți trebuie să producem evenimentele pentru binele urmașilor*".

Am vizitat și Timocul bulgăresc din zona Vidin, unde sunt 30 de sate românești, de asemenea fără cuvânt

românesc în școală, biserică sau presă. În Kosava ne-au așteptat, pe subsemnatul și pe dl Radu Boată, din partea parohiei Felnac, cu multă căldură familiile a doi tineri români care au fost în vară la Arad. Dimitär Evgheniev mi-a dat o fotografie făcută în Arad pentru un prieten ce și l-a făcut la noi. Pe spatele ei a scris: „Vara asta fusă a mai bună pentru mine". Orașul arădenii, învățătorii care i-au inițiat în scris-cititul limbii române în frunte cu inspectoarea generală Zoea Rotaru, care le-a promis sprijin concret pe viitor, farmecul Deznei, tumultul ștrandului, primirea la palatul administrativ de către oficialii locali, spectacolele de neuitat, primirea la universitate la dl rector Aurel Ardelean, care i-a asigurat că va continua să acorde burse pentru unii dintre ei, generozitatea dlui. Daniel Negrea, primirea și cadourile de la Biblioteca Județeană, Mănăstirea Bodrog, toate acestea i-au vrăjit și le-a dat un sentiment de mândrie că sunt de un neam cu noi.

Același domn Kostandinovici transmite „în mod oficial din partea Mișcării Democrate a Românilor din Serbia mulțumiri pentru posibilitatea creată în acest an în Arad ca 55 tineri timoceni să poată fi inițiați în scris-cititul limbii române Domnului Primar Dorel Popa, Doamnei Inspector școlar General Zoea Rotaru, Consiliului Local Municipal Arad- în special d-lui consilier Foșlea, Consiliului Județean Arad- în special d-lui consilier Buda Bujor, Președintelui Fundației Humanitas-domnul Daniel Negrea, presei arădene – în special ziarului Adevărul (d-lor Tabuia și Filip), televiziunii RCS (d-nei Cristina Cojocaru), ProtvArad, RadioArad, Prefecturii Arad, Agenției Taberelor Școlare Arad (d-lui Stanciu), Asociației Învățătorilor Arădeni, Parohiei Ortodoxe Felnac și Mănăstirii Bodrog, Universității Aurel Vlaicu și Universității Vasile Goldiș (în special d-lor Ardelean și Popeangă).

Copiii au simțit în acele zile că lumea se învârte în jurul lor și asta datorită dragostei frățești cu care au fost înconjurați. De pe acum se cer a fi trecuți pe liste în cazul în care s-ar mai organiza așa ceva la Arad. Regretă mult mai ales copiii care nu au venit la Arad, fiindcă părinții au spus că în România nu au ce să vadă. Când colegii sau vecinii le-au povestit la întoarcere că au petrecut într-un oraș occidental înconjurați de oameni de același neam care îi iubeau, cei rămași acasă și-au plâns în pumni. Mulțumim Arad!"

Perspective pentru românii din Serbia

În opinia dlui Kostandinovici, trebuie continuate contactele tinerilor cu țara-mamă, pentru a cunoaște partea luminoasă a României, pentru a le șterge imaginea rea lăsată de presa sârbă. Contactul cu valorile culturii, istoriei și democrației românești, școlarizarea în țară, legăturile personale sunt foarte importante și ele au lipsit în zona lor. Spune că astfel de întâlniri amintesc și românilor din țara mamă de ei, cei mai uitați dintre români, și de statutul lor ingrat. Spune că s-ar putea face și schimburi de vizite intermediate de MDRS cu cazare și masă în familii voluntare. Cu aceste ocazii speră că *„își vor deschide ochii și gândul spre ei și oamenii care hotărăsc (oficiali, politicieni, preoți, patroni). Facem parte integrantă și noi din poporul român. Avem nevoie de solidaritatea poporului nostru organizat în țara sa la nivel orizontal și vertical*".

Mi-a cerut să mă interesez dacă se pot face pregătiri de limba română la universitățile din Arad cu cei care vor preda poate limba română în școlile lor. Dacă Universitățile arădene pot primi studenți care să devină profesori sau învățători, intelectuali crescuți în cultura română măcar de la această etate. Dacă există și cursuri la distanță pentru cei care lucrează și pot veni doar de câteva ori pe an la Arad.

Le-ar trebui dicționare sârbo-române și româno–sârbe cu miile. Dicționare enciclopedice românești, dicționare explicative.

Dacă anumite instituții și sponsori serioși pot dona calculatoare pentru câteva filiale ale MDRS sau pentru școli în care părinții vor face cereri insistente pentru introducerea limbii române.

Ar dori ca MDRS și celelalte asociații românești să își deschidă o pagină pe internet. Au nevoie de ajutor la revistă, la pagina pe internet, la cererile către oficialități și instituții române în ceea ce privește redactarea.

Dacă le putem trimite adrese de e-mail ale unor asociații, fundații, firme care pot fi sponsori serioși pentru acordarea de burse și sprijin pentru logistică. Mi-a cerut adresele e-mail ale tuturor ziarelor de limbă română din România dar și din Europa și America ca să își facă cunoscute problemele.

Să cerem mereu Serbiei să îi recunoască și să le aplice standarde europene în ce privește drepturile naționale.

Solicitări îndreptățite și minime pentru o lucrare care își propune să trezească la conștiință națională sute de mii de români uitați de România și ascunși de Serbia. Putem onora aceste cereri pentru ca românitatea de acolo să prindă ultimul tren sau putem să uităm luați de alte griji așa cum Bucureștiul face dintotdeauna.

■

Mituri şi simboluri în

Probabil că primele manifestări politice datează din grotă. Vânatul era invocat prin desenarea fiarei pe pereții peșterii. Era primul mesaj magic, transmis în afara clanului. Nu era vorba de cultivarea frumosului ca atare, cum se va proceda în lumea laică. Mai târziu, politicienii vor folosi semne (simboluri) care să atragă simpatia mulțimii, afecțiunea, dacă nu chiar iubirea. Așa se face că unii au apropiat politicul de eros. La fel era și în peșteră: liderul era adulat, mângâiat, pipăit, îmbrățișat. Calul, câinele și femeile preferate erau uciși și îngropați alături de căpeteniile defuncte ale cobrizilor din Oltenia. Femeile se băteau pentru a fi sacrificate.

Viorel PATRICHI

Se folosește chiar astăzi expresia „Bush sau Chirac a făcut o baie de mulțime“. Am văzut bătrâni care îi sărutau mâinile lui Ion Iliescu, așa cum Manea Mănescu îi pupa mâinile lui Nicolae Ceaușescu, înainte ca „mult iubitul“ să fugă cu elicopterul.

Mâna este simbol magic și semn al puterii. Mâna purta sceptrul, care era semnul forței și simbol falic. La fel și buzduganul. Sacerdoții cei vechi foloseau mâna din aur masiv pentru ritualuri religioase.

Astăzi, liderul politic ridică mâna ca semn de recunoaștere și de comunicare directă. De unde vine acest gest? El este foarte vechi. Salutul lui Iuliu Cezar cu mâna dreaptă ridicată deasupra capului a străbătut timpul până la... Hitler. Sceptrul lipsește, dar el trebuie presupus că există acolo, în mână. Comuniștii foloseau mâna dreaptă cu pumnul strâns: forța proletară, care ar trebui să unească. Secera și ciocanul ar fi trebuit să cheme la solidaritatea internaționalistă. Intelectualii – afară!

Într-o lume bântuită de bărbați care au deținut și puterea militară, politicianul va evolua, chiar dacă el trebuie perceput tot ca un *pater familias*. Dar dacă militarul este recunoscut și temut datorită forței, politicianul folosește cam aceleași simboluri pentru a seduce: el caută zonele erogene ale populației. În fața unui lider politic foarte charismatic, unele femei leșină. „Nu ne lăsați, tovarășe secretar general!“ – strigau tovarășele Aneta Spornic, Alexandrina Găinușă, Lina Ciobanu și Suzănica Gâdea, pe 22 decembrie 1989.

Petre Roman a fost obiect de cult pentru lucrătoarele de la Apaca și de la Băneasa: l-au pipăit, l-au umplut de ruj, i-au smuls cravata și cămașa din năduragi. „Nu mai pot, abia aștept să scap de-aici!“, se lamenta Petre în fața secretarei de la Băneasa în aprilie 1990.

Simbolurile puterii

Politicienii folosesc semne pentru recunoașterea apartenenței la un anumit grup. De obicei, aceste semne erau și sunt zoomorfe: pajura, șoimul, corbul, bourul etc. Recent, unii politicieni de la Chișinău foloseau semne infantile: furnica, rândunica. Partidele respective au sfârșit în ridicol. Semnul magic trebuie să fie puternic pentru a induce forță alegătorilor, dar și alesului. Electoratul trebuie flatat, gâdilat cu insistență. Senzația trebuie să fie puternică, vecină cu grotescul. „Eu știu că mă minți. Minte-mă, dar minte-mă frumos!“ De aceea, minciuna trebuie să fie solidă, clară, evidentă, salutară, să zdrobească subconștientul prin imagine. Partidul *Edinaia Rossia* (Rusia Unită) a folosit un urs, animal care semnifică puterea Rusiei lui Vladimir Vladimirovici Putin și a câștigat alegerile. Orice rus obișnuit are în subconștient imaginea imperiului țarist, supranumit ursul Europei. Democrația creștină din Germania are ca semn o pajură cu aripile desfăcute. Tot o pajură („vultur cruciat“) ține în aripi și harta României reîntregite pentru Partidul România Mare. Republicanii americani au ca semn un elefant, animal care semnifică forța. Democrații americani, de obicei internaționaliști de diverse origini, au ca semn măgarul. Să fie măgarul de aur? Trimiterea se face la forța banului pentru unele etnii strângătoare.

Desigur, nu lipsesc nici simbolurile vegetale din politică. Trandafirul este regele florilor pentru lumea comună, simbolul purității, al candorii, cu ghimpi de măceș, dar el a fost folosit ca semn pentru prima oară de către rosa-crucieni. Desigur, trandafirul și crucea aparțin patrimoniului universal, dar le-au folosit și masonii. Laleaua UDMR apare și pe stema Ungariei.

Politicianul trebuie să se adreseze subconștientului colectiv pentru a fi sigur de succes: zona erogenă fatală. De aceea, trebuie să fie sigur de reușită, să nu se clatine, să nu cadă sub masă, ca președintele Bush-tatăl în Japonia, după ce a mâncat lăcuste. Așa a pierdut alegerile în fața lui Bill Clinton, cel pasionat de saxofon și trabuc. El este alesul, trimisul lui Dumnezeu. George W. Bush-fiul a fost dezarmant după alegeri: „Dumnezeu m-a trimis pentru poporul meu!“. Mai mult nici nu se poate imagina. Când a venit la București, în noiembrie 2002, a apărut curcubeul, eveniment cosmic extrem de rar pe meleaguri mioritice. Cea mai mare companie de sunet și lumină din lume a asigurat spectacolul de pe malurile Dâmboviței.

„Să faci, Căpitane, o țară ca Soarele de pe cer!“, i-a scris Ion Moța lui Corneliu Codreanu de pe frontul din Spania, și a doua zi a fost ucis. Corneliu Codreanu le-a transmis mesajul legionarilor, iar Radu Gyr a scris un imn. Și Soarele, simbol străvechi, a fost frecventat ca simbol din cele mai vechi timpuri, căzând ulterior în derizoriu. „Votați Soarele!“. „Iliescu-apare,/ Soarele răsare!“, spunea o lozincă

comunicarea politică

recentă. Dar și „Votați Ochiul!“. Ochiul în trei colțuri este simbolul divinității. „Gardul“ ca simbol al Gărzii de Fier este de altfel o cruce patriarhală, semnificativ pentru un partid care se revendica de la credința creștină ortodoxă din România veche. Zvastica este cel mai vechi semn magic, desenat conștient de omul religios din spațiul indo-european. Reprezintă viața și moartea. O regăsim până și azi pe ii, pe străchini și pe porțile din satele României. Naziștii au folosit acest semn până la caricare, deși, inițial, simbolistica zvasticii nu avea nimic comun cu antisemitismul.

Oamenii nu pot renunța la mituri nici chiar în politică, domeniu prezentat în asociere cu „cea mai veche profesie din lume“. Dacă Victoria Beckham crede că fotbalistul ei seamănă cu Hristos, de ce s-ar manifesta altfel oamenii în politică? Invocarea directă sau indirectă a personajelor mitice este o practică politică. Aici trebuie amintit și cântecul religios, rugăciunea. Politicianul dă bine dacă botează mulți copii, cum obișnuia Petre Roman. Corneliu Codreanu cununa mai multe perechi de tineri legionari simultan. Chiar și Ion Iliescu își făcea cruce cu mănușile în mâini în 2001, de Ziua Națională. Corneliu Vadim Tudor semna cele mai devastatoare pamflete cu numele Alcibiade, nume de luptător grec. Acum, a trecut la Păcală. Cine poate să se judece cu Păcală? „Cine te-a fript?“ îl întreabă Scaraoschi pe un supus care a fost la Moara Dracilor. „Singur Io“. Ion Caramitru l-a învățat pe Emil Constantinescu să repete gesturile lui Alexandru Ioan Cuza, domnul Unirii, care a pus bazele României moderne, personalitate intrată în legendele românilor.

Clădirile-simbol

De altfel, același Emil Constantinescu și-a lansat campania electorală din 1996 la castelul de la Ruginoasa. Aici ajungem la clădirile-simbol, ridicate de politicieni în scopuri politice, tot ca „semne“ ale trecerii lor și pentru translarea spre arhetip a mentalului colectiv. De la Piramidele faraonilor egipteni la Capitoliul Romei este un drum lung. Pentru a induce sentimentul forței la care a ajuns doar Imperiul Roman, americanii au copiat Capitoliul de la Roma și l-au dus peste Oceanul Atlantic pentru a găzdui Congresul. Stalin a impus copii după forma sa arhitectonică predilectă la Varșovia, la București și la Sofia.

Nimic din ce este omenesc nu-i este străin politicianului. Potența sexuală este percepută ca o însușire pozitivă a personajului care vrea să ne conducă. Și revenim la purtătorul de sceptru, phalusul din grotă. „El poate!“, spunea o lozincă sub portretul lui Petre Roman în slip. N-a putut și este o epavă politică. Un economist sau un jurist plicticos nu vor avea nici o șansă dacă vor folosi limbajul lor de specialitate în fața mulțimii dornice de senzații tari. „*This man wants to kill my father!*“, a spus Bush-junior, impresionându-i profund pe americanii care-și iubesc tații. Și iar ajungem la imaginea tatălui. Altfel, „*Who is not with us is against us!*“ Parcă am mai auzit asta undeva...

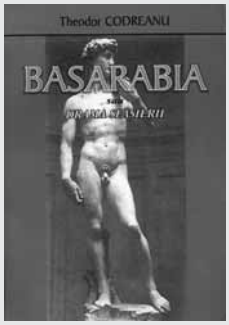

Theodor Codreanu
Basarabia sau drama sfîșierii

O analiză lucidă a trecutului și a prezentului României de Est pe care o numim îndeobște Basarabia, cartea lui Theodor Codreanu are la bază articole ale sale publicate în perioada 1987 – 2003. Volumul (apărut la Ed. Scorpion, Galați, 2003) este construit pe două mari secțiuni: „Despre destinul politic“ și „Despre destinul cultural“, conturînd un tablou pe cît de realist pe atît de dramatic al Basarabiei de astăzi. „(…) dacă am continuat pe cineva, acela nu este decât Eminescu, cel dintîi care a înțeles soarta istorică a Basarabiei ca pe o cheie a destinului românesc însuși“ – afirmă autorul.

Mișcarea armată de rezistență anticomunistă din România. 1944-1962

Admirabilii cercetători ai Consiliului Național pentru Studierea Ahivelor Securității analizează grupurile de rezistență semnificative, evident, fără a-și propune să epuizeze subiectul. Volumul (apărut la Ed. Kullusys București, 2003), care reunește 19 studii, se constituie într-o importantă contribuție la dosarul rezistenței anticomuniste din România, despre care încă știm prea puțin. Alături de analiza unor grupuri de partizani sînt dezvăluite participarea Bisericii Ortodoxe Române la rezistența anticomunistă și metodele prin care securitatea încerca să lichideze „bandele“.

Laurențiu Dumitru
Hristos și tinerii

Prietenul și colaboratorul nostru Laurențiu Dumitru a debutat de curînd în volum cu Hristos și tinerii (ed. Bunavestire, Galați, 2003), „rodul dragostei unui profesor pentru elevii săi“ – după cum apreciază într-un scurt cuvînt înainte PS Calinic, Episcop al Argeșului și Muscelului. În această culegere de articole (apărute inițial în săptămînalul bisericesc *Argeșul Ortodox*), Laurențiu Dumitru abordează, într-un limbaj dezinhibat și croit pe măsura vremii noastre, dar izvorît dintr-o bună cunoaștere a Scripturii și a Sfinților Părinți, teme fierbinți pentru generația tînără: „Educația sexuală în școală“, „Ozzy Osbourne – idolul generației MTV“, „Creștin din an în Paști“ etc.

Glasul Monahilor

Părintele Iustin Pârvu, starețul Mănăstirii Petru Vodă – Neamț, a fondat, în urmă cu cîteva luni, revista de înnoire duhovnicească *Glasul Monahilor*. Aflată sub coordonarea lui Cornel Galben, un veteran al presei scrise băcăuane și fost redactor șef al lunarului *Credința Ortodoxă*, revista *Glasul Monahilor* încearcă să demonstreze că „și astăzi se poate trăi în sfințenie“, oferindu-ne în fiecare număr un îndreptar de viață creștină. Îi urăm viață lungă și izbînzi duhovnicești.

Gherasim Domide
Convorbiri cu actorul Ion Săsăran

Viața unui actor, care aparține „generației de aur“ a teatrului românesc, întrezărită într-o limpede curgere de dialoguri, purtate pe teme dintre cele mai diverse, între doi prieteni – aceasta este în esență volumul *Convorbiri…* (Ed. Proema, Baia Mare, 2003). Autorul își motivează astfel demersul publicistic: „L-am ales pe Ion Săsăran pentru că destinul artistic i s-a împletit cu însuși destinul artistic al teatrului băimărean. De la dascălul și actorul Ion Săsăran am învățat că este mai important să fii un spectator bun decât un actor slab…“.

Porunca Iubirii

Revista *Porunca Iubirii* (editată de Asociația Pentru Isihasm – Sibiu) ne bucură spiritual cu fiecare număr. Din păcate, revista nu poate apărea lunar, ci doar la 3, 4 luni o dată, din pricini financiare. Ultimul număr care ne-a parvenit la redacție continuă lupta pentru re-încreștinarea românilor. Cîteva titluri din sumar sînt lămuritoare: „Credinciosul creștin și Biblia. Aspecte inedite“ de Pr. Galeriu, „De ce caută omul semne, minuni și vindecări paranormale ?“ de Ieromonah Mihail Stanciu, „Unitatea Bisericii și primatul papal“ de ÎPS Serafim Joantă, „Legea pornografiei și legea violenței în familie“.

Romfest XXI
organizația românilor de pretutindeni

PREȘEDINTE DE ONOARE
Pr. Gheorghe Calciu-Dumitreasa

PREȘEDINTE
Prof. Marcel Petrișor

VICEPREȘEDINȚI
Mihail Albișteanu
Claudiu Târziu

SECRETAR GENERAL
Nicu Butnaru
e-mail: romfest@romfest.org
tel: 0723.504.807

Filiale

BACĂU
Mihai Moisă
e-mail: bacau@romfest.org
tel: 0234. 511.609

BRAȘOV
jr. Dragoș Gladcă
e-mail: brasov@romfest.org
tel: 0744.153.388

GALAȚI
prof. drd. Cătălin Maghiar
e-mail: galati@romfest.org
tel: 0721.412.360

IAȘI
prof. drd. Mihail Albișteanu
e-mail: iasi@romfest.org
tel: 0740 132 215

PRAHOVA
jr. Dan Nicodim
e-mail: prahova@romfest.org
tel: 0244.514.337

TIMIȘ
dr. Nicolae Colțoiu
e-mail: timis@romfest.org
tel: 0744.526.671

REPREZENTANȚI TERITORIALI

BIHOR
dr. Virgil Colțoiu
e-mail: bihor@romfest.org
tel: 0740.853.702

CONSTANȚA
Marcel Bouroș
e-mail: constanta@romfest.org
tel: 0744.664.431

COVASNA
Dan Tănasă
e-mail: covasna@romfest.org
tel: 0744.822.581

SIBIU
Marius Săraru
e-mail: sibiu@romfest.org
tel: 0269.237.387

POȘTA REDACȚIEI

„România are nevoie de o mișcare conservatoare“

●

Petru Marinescu, Buzău

Fidelitatea dumneavoastră față de revista noastră ne-a impresionat. Setul de reviste pe care îl aveți în plus îl puteți face cadou unui prieten al dumneavoastră despre care știți că ne împărtășește ideile. Nu aveți nici o îndoială, veți primi abonamentul solicitat la timp, adică imediat ce fiecare număr al **rost**-ului va ieși de sub tipar. Din păcate, cu numărul dublu decembrie-ianuarie am întârziat nepermis de mult. De aceea v-a ajuns atît de greu. Promitem să facem tot ce ține de noi pentru a nu se mai repeta. De asemenea, ne cerem scuze față de toți abonații noștri cărora le-am pricinuit neliniște prin această întârziere. Vă mulțumim pentru înțelegere.

●

Cornel Galben, Bacău

Felicitări pentru noua lucrare la care v-ați încumetat. Sîntem onorați de aprecierile pe care le faceți la adresa publicației noastre și nădăjduim într-o bună colaborare între cele două reviste. Vom face precum ne-ați rugat. Dumnezeu să ne ajute!

●

G.D. Iscru, București

Domnule profesor, am fost la fel de plăcut surprinși de scrisoarea dumneavoastră pe cât ați fost dumneavoastră de apariția revistei noastre. Vă felicităm pentru ultima ispravă editorială și vă dorim sănătate și putere să mergeți mai departe pe această cale. Vă respectăm opiniile despre unele articole din **rost**, dar, evident, nu putem fi în toate chestiunile de acord.

●

Ștefan Iancu, Cluj-Napoca

Probabil că la această oră sînteți în posesia numerelor de revistă cerute. Ne bucură aprecierile pe care le faceți la adresa revistei **rost** și nădăjduim că nu vă vom dezamăgi.

●

Aurelian Popa, Moinești

Din păcate am avut probleme serioase cu Poșta. Mai multe pachete cu reviste expediate abonaților sau unor persoane (din țară și din străinătate) care ne-au solicitat numerele din urmă ale revistei **rost** nu au ajuns la destinație. Nimeni de la Poștă nu ne-a dat nici o explicație plauzibilă. Ciudat este că revistele n-au venit nici retur. V-am trimis la timp abonamentul și nu înțelegem ce s-a întîmplat de nu l-ați primit. După ce ne-ați scris, v-am trimis din nou numerele care vă lipseau. În privința numărului pe decembrie-ianuarie vina pentru întîrziere ne aparține. Ne cerem scuze.

●

Nicolae Itul, Călan

În privința numărului pe decembrie-ianuarie am răspuns mai sus. Sperăm să ne înțelegeți și să ne acceptați scuzele. Cei care doresc să se aboneze, pot s-o facă în continuare fără teamă: revista nu se oprește. Vă mulțumim încă o dată pentru sprijinul pe care ni-l acordați în contractarea de abonamente pentru revista **rost**.

●

Cristian Bucșă, Canada

Aprecierile pe care le faceți față de revista **rost** ne onorează și ne obligă în egală măsură. În loc de orice răspuns, ne face plăcere să reproducem aici cîteva pasaje din scrisoarea dvs.

„Sunt un cititor al revistei dvs, pe care o consider una dintre cele mai echilibrate din mass-media românească. (…) Subiectele abordate în revista **rost** sunt de mare actualitate, cu atât mai mult cu cât lumea creștină tinde să se îndepărteze din ce în ce mai mult de valorile cultural-religioase tradiționale, iar România nu face excepție.

Valul de libertate care a cuprins Europa de Est a adus în prim-plan, odată cu democratia multtrâmbițată, și aspectele negative ale civilizației occidentale: violență verbală și fizică, pornografie, homosexualitate, droguri, arme, rețele de tip mafiot, manifestări extremiste, naționaliste, rasiste, șovine s.a.m.d., la care s-au adăugat corupția, mita, traficul de influență, nepotismul și alte tare ale comunismului. (…) Eterna tranziție, lipsa de autoritate și vidul legislativ au permis o evoluție explozivă a acestor fenomene.

Toate aceste lucruri, dublate de eșecul tuturor guvernărilor anterioare au dus la creșterea constantă a nemulțumirii populare. În aceste condiții, o parte a populației s-a orientat către formațiuni politice extremiste sau radicale. Din ce în ce mai des auzim fraza «era mai bine pe vremea comuniștilor». În aceste condiții, sunt absolut de acord cu dumneavoastră că este nevoie de altceva, de «o soluție pentru a cumpăni balanța». Societatea românească are nevoie de o mișcare conservatoare ...

Țara noastră se pregătește să intre în rândul țărilor Uniunii Europene. (…) România trebuie să intre cu fruntea sus, nu în genunchi. Iar Conservatorismul poate fi acela care să aducă România în rândul țărilor Uniunii Europene într-o manieră demnă, curajoasă, în așa fel încât să fim mândri că suntem români și europeni."

Abonamente

rost
manifest românesc

Abonamentele se fac trimițînd un mandat poștal (în care specificați citeț numele, adresa completă și perioada de abonament) pe numele Târziu Claudiu Richard, CP 62, OP 66, București.

Prețul unui abonament: ● 6 luni: 90.000 lei ● 12 luni: 180.000 lei.

Pentru abonații din Europa abonamentul este de 22 Euro, iar pentru cei de pe celelalte continente, 52 USD pe an. Taxele poștale sunt incluse în preț.

ADRESA: str. 9 Mai, nr. 35, Bacau (spate Banca Transilvania)

TEL/FAX: 0234/523186

natura club

La Natura Club

servirea ceaiului este un eveniment aparte. Exista o ceremonie anume. De aceea, cind cineva intra aici, poate sa se astepte la ceva deosebit: o atmosfera speciala, un loc ascuns de zgomotul tumultuos al zilei, persoane deosebite, imagii de poveste, atmosfera de sarbatoare, toate aflate intr-o izolare totala de lumea inconjuratoare si de preocuparile de zi cu zi.

FARMACIA NATURII